

Saara Nyystilä

**”USKON, ETTÄ MINULLA OLISI
HELPOMPAA, JOS OLISIN MIES”**

Tutkimus sukupuolen vaikutuksesta työhön toimittajana

TIIVISTELMÄ

Saara Nyystilä: ”Uskon, että minulla olisi helpompaa, jos olisin mies” Tutkimus sukupuolen vaikutuksesta työhön toimittajana
Pro gradu -tutkielma
Tampereen yliopisto
Journalistiikan ja mediatutkimuksen maisteriohjelma
Huhtikuu 2020

Tämän pro gradu -tutkielman tavoitteena on ollut selvittää, miten sukupuoli vaikuttaa työhön toimittajana.

Toimittajien kokemusten selvittämiseen on käytetty verkkokyselyä, johon vastasivat sekä jo töissä olevat toimittajat sekä toimittajaopiskelijat iästä tai sukupuolesta riippumatta. Tämä siksi, että tarkoituksena on ollut saada tietoa siitä, miten eri sukupuolen edustajien kokemukset eroavat toisistaan. Verkkokysely sisälsi sekä suljettuja että avoimia kysymyksiä. Suljetuilla kysymyksillä on pystytty saamaan määrällistä tietoa sekä vastaamaan siihen, miten eri sukupuolten edustajien kokemukset erosivat toisistaan. Avoimilla kysymyksillä on saatu laadullista tietoa. Avointen kysymysten avulla on pystytty vastaamaan siihen, miten sukupuolen koettiin vaikuttavan toimitustyöhön. Avoimia vastauksia on peilattu aihepiireihin, jotka on muodostettu aikaisempaan tutkimukseen perustuen. Aihepiirit olivat sukupuolittuneet toimituskäytännöt, maskuliininen toimituskulttuuri sekä sukupuolittunut toimituksen rakenne. Aihepiirien avulla on pystytty vastaamaan tutkimuksen pääkysymykseen siitä, miten sukupuoli vaikuttaa työhön toimittajana.

Tämän pro gradu -tutkielman perusteella vaikuttaa siltä, että sukupuoli vaikuttaa työhön toimittajana. Sukupuoli vaikuttaa toimitustyön käytännöissä, kulttuurissa sekä rakenteissa. Käytännöissä sukupuolittuneisuus näkyy juttuaiheiden sukupuolittuneessa jakamisessa, jossa naistoimittajille jaetaan ”pehmeitä” uutisaiheita ja mies-toimittajille ”kovia” uutisaiheita. Sukupuolittuneet käytännöt näkyivät myös erikoistumisessa tiettyihin aihealueisiin, kuten politiikkaan. Toimituskulttuurissa maskuliinisuutta pidetään yllä puhetavalla, johon kuuluu muun muassa stereotyyppiset vitsit sekä ulkonäön kommentointi. Toimituskulttuurissa myös maskuliinisuus on dominoivaa. Rakenteissa sukupuoli näkyy uran kehityksessä ja palkkauksessa. Moni toimittaja kuitenkin kokee toimitukset pääosin tasa-arvoisina. Tasa-arvoa perustellaan muun muassa sillä, että mitään tasa-arvo-ongelmia ei ole ollut. Tämän tutkimuksen tulosten perusteella on kuitenkin syytä epäillä, ettei syrjintää aina välttämättä tunnisteta.

Avainsanat: journalismi, sukupuoli, toimittajat, toimittajaopiskelijat, toimitustyö, toimituskulttuuri

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

Sisällysluettelo

1. Johdanto	4
2. Journalismi ja sukupuoli	9
2.1. Sukupuolen käsite tässä tutkimuksessa	9
2.2. Naiset osaksi toimitustyötä	11
2.3. Sukupuoli käytännössä, kulttuurissa ja rakenteessa	14
2.3.1. <i>Sukupuolittunut instituutio</i>	14
2.3.2. <i>Journalismin sukupuolittuneet toimituskäytännöt</i>	15
2.3.3. <i>Maskuliininen toimituskulttuuri</i>	18
2.3.4. <i>Journalismin sukupuolittuneet rakenteet</i>	21
2.4. Tutkimuskysymykset	24
3. Aineisto ja tutkimusmenetelmä	26
3.1. Laadullista ja määrällistä tietoa kokemuksista	26
3.1.1. <i>Verkkokysely toimittajille</i>	29
3.1.2. <i>Verkkokyselyn alusta</i>	31
3.1.3. <i>Verkkokyselyn tutkimusetiikka</i>	31
3.2. Laadullinen sisällönanalyysi	32
3.3. Kritiikkiä	34
4. Sukupuoli toimitustyössä	36
4.1. Vastaajista yleisesti	36
4.2. Sukupuolittuneet käytännöt	41
4.2.1. <i>Naistoimittajille pehmeät aiheet, miestoimittajille kovat</i>	42
4.2.2. <i>Miestoimittajat erikoistuvat</i>	47
4.3. Maskuliininen toimituskulttuuri	49
4.3.1. <i>Stereotyyppisiä vitsejä ja ulkonäön kommentointia</i>	50
4.3.2. <i>Asema työyhteisössä</i>	53
4.4. Sukupuolittunut toimitusrakenne	56
4.4.1. <i>Miehet vakituista työvoimaa, naiset joka paikan höyliä</i>	57
4.4.2. <i>Yksilöt vaikuttamassa tasa-arvoon</i>	60
5. Journalismin ja sukupuolen suhde	65
5.1. Sukupuoli vaikuttaa työhön toimittajana	65
5.1.1. <i>Moniulotteinen lähestymistapa journalismiin ja sukupuoleen</i>	67
5.1.2. <i>Tasa-arvo ei ole vielä valmis</i>	71
Lähteet	75
Liitteet	80
Liite 1: Verkkokysely	80
Liite 2: Facebook-saateteksti	83
Liite 3: Saatekirje opiskelijoille	83
Liite 4: Saatekirje toimituksiin	84

1. Johdanto

Vuonna 2018 tein kandidaatintutkielmani toimittajaopiskelijoiden kokemasta seksuaalisesta häirinnästä, mutta tutkimuksestani nousi kuitenkin seksuaalisen ja muun häirinnän lisäksi toisenlainen teema, jota haluan tässä pro gradu -tutkielmassani tutkia. Kandidaatintutkielmaani varten tehdyn kyselyn perusteella osa naistoimittajista koki, että sukupuoli vaikuttaa heidän työskentelyynsä toimittajina. Tämä näkyi esimerkiksi siten, että juttuaiheita jaettiin sukupuolittuneesti, eikä naistoimittajia välttämättä otettu sukupuolensa tai nuoren ikänsä vuoksi vakavasti. Eräs naisvastaaja totesi muun muassa seuraavasti:

(...) Sukupuoli on kuitenkin ajoittain vaikuttanut työskentelyyn ja uskottavuuteeni toimittajana, mikä on joskus suuttuttanut. Olen saanut suoria kommentteja työyhteisön jäseniltä ja esimieheltä siitä, että sukupuolen, ulkonäön ja pukeutumisen (alle polvipitkät mekot/hameet) ja iän vuoksi olen sopiva kirjoittamaan tietyistä aiheista, kuten muodista, kauneudesta, seksistä yms. (...) (Nyystilä 2018, 22).

Toimittajien ala on ollut jo pitkään tasa-arvoinen moniin muihin aloihin verrattuna siinä mielessä, että alalla työskentelee suunnilleen yhtä paljon sekä miehiä että naisia. 2010-luvun loppuun mennessä toimittajista enemmistö, 56,4 prosenttia, oli naisia. Tasa-arvoisuus ei välttämättä päde johtotehtävissä, mutta tavallisessa toimitustyössä naisia ja miehiä on lähes yhtä paljon. (Ruoho & Torkkola 2010, 10.)

Alaan liittyy kuitenkin edelleen tasa-arvo-ongelmia (esim. Savolainen & Zilliacus-Tikkanen 2015, 19, 22–29, Kurvinen 2013, 13, 233, Ylöstalo 2012, 26), eikä se, että nais- ja miestoimittajia on saman verran toimituksissa, poista välttämättä näitä ongelmia. Tarja Savolaisen ja Henriikka Zilliacus-Tikkasen (2015, 19) mukaan naistoimittajat ovat selvä enemmistö kaikista Suomen toimittajista. Uutistoimittajistakin puolet ovat naisia, mutta silti toimitusten johtoasemat ovat edelleen pääosin miehillä, naiset saavat vähemmän palkkaa ja miehet hallitsevat uutisten sisältöä.

Iiris Ruohon ja Sinikka Torkkolan (2018, 67) mukaan seksismin uskotaan katoavan mediasta, kun ”toimituksen sukupuoli” vaihtuu. Heidän mukaansa journalismi on sukupuolittunut instituutio, vaikka aiemmissä tutkimuksissa journalismin on ajateltu olevan sukupuolineutraali instituutio.

Mediassa toimitustyön sukupuolittuneista käytännöistä on keskusteltu ajoittain, kun mediassa on esitetty jopa suorastaan sovinistisia kommentteja naistoimittajien uraetenemisestä. Esimerkiksi

vuonna 2006 Turun Sanomien päätoimittaja Keijo Ketonen kommentoi Helsingin Sanomissa syitä naisten uraetenemiseen seuraavasti:

Elämän kulku on tämä: miehet tekevät ja naiset saavat lapsia. Se tässä on suurin este. Kun valitset jonkun etelän nuoren naisen tehtävään, seuraava ilmoitus on äitiysloma. Ei lehti voi tulla toimeen ilman vastaavaa päätoimittajaa.¹

Tuorein kohu syntyi, kun Alma median johtotehtävän hakuprosessissa alettiin epäillä työsyrrintää. Lokakuussa 2019 kyseisen median toimitusjohtaja Kai Telanne sai syytteen työsyrrinnästä. Syyte nostettiin myös Alma Median henkilöstöjohtaja Virpi Juvosta vastaan. Tapaus liittyi Aamulehden päätoimittajan valintaprosessiin vuonna 2017. Esitutkinta aloitettiin, kun kävi ilmi, että Päivi Anttikosken valinta päätoimittajaksi kariutui Anttikosken mukaan perhesyiden vuoksi. Lopulta myös toinen päätoimittajaksi hakenut nainen otti yhteyttä poliisiin ja siten poliisin esitutkinnassa Telanteen epäiltiin syrjineen hakuprosessissa jopa kahta päätoimittajaksi hakenutta naista.²

Joulukuussa 2019 Pirkanmaan käräjäoikeus kuitenkin hylkäsi toimitusjohtajan ja henkilöstöjohtajan työsyrrintäsyytteet. Oikeus kuitenkin katsoi, että Telanteen heittämiä kommentteja koskien Anttikosken poikaa oli ajattelemaan ja täysin epäasiallinen. Telanne oli kysynyt Anttikoskelta, miten tämän lapsi pärjäisi ilman äitiään, kun Anttikoski asuisi viikot eri puolella Suomea, jos hän saisi päätoimittajan paikan. Samankaltaisen kysymyksen Telanne oli kysynyt myös toiselta naishakijalta.³

Vaikka toimitusjohtaja ja henkilöstöjohtaja todettiin oikeudessa syyttömiksi, on syytä kritisoida oikeudenkin kritisoimaa kommentteja koskien Anttikosken perhe-elämää. Voidaan pohtia, olisiko vastaavaa kysymystä koskaan kysytty mieshakijalta.

Naistoimittajien asema kiinnosti mediatutkijoita jo 1970-luvulla. Silloin tutkimuksissa kiinnitettiin huomiota muun muassa toimittajanaisten lukumäärään ja siinä tapahtuneisiin muutoksiin. Toisaalta silloin tutkimuksissa haluttiin tietoa siitä, miten naistoimittajien määrän kasvu muutti journalismin tekemisen tapoja. (Kurvinen 2013, 51.)

1970-luvulla esimerkiksi Raili Pesola (1974) kysyi opinnäytetyössään Suomen sanomalehtimiesten liittoon kuuluvien toimittajien tyytyväisyyttä työhönsä. Keskimäärin toimittajat olivat tyytyväisiä työhönsä, mutta naiset olivat selvityksen mukaan kuitenkin tyytymättömämpiä kuin miehet. Pesola

¹ Päätoimittaja Keijo Ketonen kertoi syitä, miksi naisia on niin vähän toimitusten päällikkövirroissa.

<https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000004406669.html>

² Alma Median toimitusjohtajaa ja henkilöstöjohtajaa vastaan nostettiin syytteet työsyrrinnästä.

<https://www.hameensanomat.fi/uutiset/alma-median-toimitusjohtaja-kai-telanne-saa-syytteen-tyosyrjinnasta-897830/>

³ Toimitusjohtajaan kohdistuneet työsyrrintäsyytteet kumottiin oikeudessa:

<https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000006332671.html>

tulkitsi tyytymättömyyden johtuvan alemmasta palkasta sekä heikommista uramahdollisuuksista. (Emt., 65, 73, liitetaulukko 41.)

Jo varhain 1980-luvun puolessavälissä teetettiin maailmanlaajuisesti paljon tutkimuksia naisjournalisteista, jotka työskentelivät joko televisiossa tai sanomalehdessä. Tutkimusta tehtiin esimerkiksi Norjasta, Hollannista, Saksasta ja Intiasta. Tutkimustulokset olivat aina samat: sillä ei ollut väliä, oliko kyseessä printti vai televisio, ala on miesten dominoima. Lisäksi tutkimuksissa selvisi, että naiset ja miehet työskentelevät eri alueilla: Naiset työskentelevät sellaisen journalismin parissa, joka käsittelee aiheita kuten hoiva ja humanitaarisuus. (van Zoonen 1998, 33–34.)

Suomessa on tehty aikaisempaa tutkimusta toimituksissa vallinneista sukupuolittuneista käytännöistä. Esimerkiksi Sinikka Torkkola ja Iris Ruoho (2009) ovat tehneet tutkimusta siitä, miksi miesten uraeteneminen toimitustyössä on ollut rivakampaa kuin naisilla ja miksi edelleen miehiä on enemmän johtotehtävissä kuin naisia, vaikka näiden kahden sukupuolen edustajia on toimituksissa lähes yhtä paljon. Lisäksi Ruoho ja Torkkola (2010) ovat tutkineet journalismia sukupuolittavana käytäntönä.

Myös ”tavallisia” naistoimittajia on tutkittu Suomessa. Tarja Savolainen ja Henriikka Zilliacus-Tikkanen (1992) tutkivat naistoimittajia, jotka työskentelivät Suomen Yleisradiossa. Semistrukturoiduissa haastatteluissa ilmeni, että haastatelluista naistoimittajista karkeasti puolet olivat kokeneet sukupuolista syrjintää uransa aikana. Tuolloin syrjintä kohdistui esimerkiksi palkkaukseen. Naistoimittajat kokivat, ettei heillä ollut oikeutta tai mahdollisuutta korkeampaan palkkaan. Lisäksi vastaajat kokivat, että heitä ei otettu yhtä tosissaan kuin vastaavia mieskollegoita. (Emt. 1992, 9.)

Jos yhden naisen palkkauksessa ei jousteta tai yksi nainen ei onnistu saamaan korkeampaa asemaa urallaan, se luultavasti johtuu henkilökohtaisista syistä, kuten vaikkapa siitä, että henkilöä ei koeta sopivaksi esimerkiksi vähäisen kokemuksen vuoksi tehtävään. Kuitenkin, jos lähes yksikään nainen ei onnistu saamaan yhtä korkeaa asemaa toimittajaurallaan, kuten vastaavat mieskollegat, voidaan alkaa epäillä, että kyseessä on syrjintä. (Holmes 2007, 19.)

Savolaisen ja Zilliacus-Tikkasen (1992) haastatteluissa saadut vastaukset muistuttavat niitä vastauksia, joita sain omaan verkkokyselyyni, jonka tein kandidaatintutkielmaani varten. Eräs vastaaja totesi verkkokyselyssä muun muassa näin:

(...) Se näkyy myös työelämässä siinä, että miehet otetaan toimituksissa vakavammin ja heillä on paremmat mahdollisuudet menestyä urallaan. (...) (Nyystilä 2018, 22).

Jos vuonna 2018 tehdyn verkkokyselyn vastaukset muistuttivat vuonna 1992 tehdyn haastattelun vastauksia, on aika tehdä aiheesta syvempää tutkimusta ja kysyä, onko mikään oikeastaan muuttunut? On syytä tuottaa ajankohtaista tietoa siitä, kokevatko toimittajat edelleen, että sukupuoli vaikuttaa heidän työskentelyynsä toimittajina.

On tärkeää tutkia itse mediaa, joka synnyttää merkityksiä ja siten luo todellisuutta. Medialla on mahdollisuus päättää, mitä julkisuuteen tuodaan ja miten – se tarkoittaa, että media pystyy vaikuttamaan siihen, mistä asioista ylipäättään käydään julkista keskustelua (Seppänen & Väliverronen 2013, 170, 184–185). Myös median pitäisi olla avoin kritiikille, kuten muutkin yhteiskunnan instituutiot ja valtiomahdit ja antautua kriittiselle tarkastelulle.

Jo vuodesta 1970 feministinen mediatutkimus on ymmärtänyt naisten marginalisoinnin ja stereotypisoinnin uutisissa, televisiossa ja muissa medioissa, mikä johtuu patriarkaalisesta mediakulttuurista, jossa on väheksytty esimerkiksi naisten kokemuksia ja merkityksiä. Naisia on kohdeltu ”toisena”, marginaalisoituina valtavirtamedian representaatioissa valtaapitävien miesten toimesta, jotka kontrolloivat mediainstituutioita. Näissä instituutioissa on medioiden sisältöjen avulla systemaattisesti pidetty yllä epätasa-arvoisia ja sukupuolittuneita sosiaalisia suhteita. (Byerly 2007, 226.)

Karen Rossin (2001, 535) mukaan journalismi instituutiona pitää itseään ammatillisesti objektiivisuutta ja neutraaliutta ylistävänä, vaikka uutistoimitukset pitävät yllä maskuliinista kulttuuria. Se on rakennettu sellaisen ajatuksen ympärille, että mies on niin sanotusti normi ja nainen on tunkeilija. Juuri objektiivisuus on Karin Wahl-Jorgensenin (2019, 675) mukaan syy, miksi esimerkiksi toimittajien kokemukset ovat jääneet tutkimuksessa vähemmälle huomiolle.

Tutkimus sukupuolesta ja journalismista voi auttaa toimitustyön ammattilaisia ymmärtämään sukupuolen kaltaisten yhteiskunnallisten ja kulttuuristen tekijöiden vaikutusta työhönsä (Ruoho & Torkkola 2010, 52). Ruohon ja Torkkolan (2010, 194) mukaan toimituksissa tehtävä tasa-arvotyö ei itessään muuta ammattialaa tasa-arvoisemmaksi, jos journalismin sukupuolijärjestyksen kaksinapaisuutta ei olla valmiita haastamaan.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on tuottaa verkkokyselyn avulla ajankohtaista tietoa siitä, miten sukupuoli vaikuttaa työhön toimittajana. Toisin kuin monessa aikaisemmassa tutkimuksessa, tässä tutkimuksessa keskitytään toimittajiin sukupuolesta riippumatta. Määrällisen tiedon avulla voidaan vertailla, missä määrin nais- tai miestoimittajat tai muun sukupuoliset toimittajat kokevat sukupuolen vaikuttavan toimitustyössä. Lisäksi tutkimus tuottaa avointen kysymysten avulla spesifiä tietoa siitä, millaisissa tilanteissa sukupuolen koetaan vaikuttavan: vaikuttaako se työtehtävien

jakamisessa vai jollain muulla tavalla toimituskulttuurin sisällä eli vaikkapa palkkauksessa tai uralla etenemisessä.

Tutkimukseni aineisto on koottu verkkokyselyn avulla, johon sain vastauksia alalla työskenteleviltä toimittajilta iästä, sukupuolesta ja työkokemuksesta riippumatta. Monivalintakysymysten avulla sain myös määrällistä tietoa siitä, kuinka moni kokee sukupuolen vaikuttavan työhönsä. Määrällisen tiedon avulla voin myös vertailla esimerkiksi nais- ja miestoimittajien kokemuksia siitä, miten sukupuolen koetaan vaikuttavan työhön.

Tutkimukseni teoreettisessa viitekehyksessä tarkastelen tutkimusta toimitustyön historiasta sekä journalismin sukupuolittuneisuudesta ja siitä, miten se ilmenee. Perustelen, miksi tarkastelussa on pääosin kaksi binääristä sukupuolta ja miten otan sukupuolen moninaisuuden huomioon tutkimuksessa. Tutkimuksen metodologisessa osuudessa (3. luku) lähestyn tutkimusongelmaani luomalla katsauksen verkkokyselyyn, keille se on suunnattu ja miten se on tehty. Perustelen myös, miksi valitsin tutkimukseni analyysimenetelmäksi laadullisen sisällönanalyysin.

Luvussa 4 käyn läpi tuloksia, joita peilaan aikaisempaan, journalismin sukupuolittuneisuudesta tehtyyn tutkimukseen. Viimeisessä luvussa kertaan lyhyesti tulokset ja pohdin aiemman tutkimuksen avulla, onko ala sittenkään vielä tasa-arvoinen sekä syitä olemassa oleviin tasa-arvo-ongelmiin. Lisäksi kerron, millaisella jatkotutkimuksella olisi mahdollista jatkaa journalismin sukupuolittuneisuuden tutkimista.

2. Journalismi ja sukupuoli

Tässä luvussa käsittelen journalismia, sukupuolta sekä niiden välistä suhdetta. Alaluvussa 2.1. tarkastelen ensin sukupuolta teoreettisena käsitteenä tässä tutkimuksessa ja perustelen, miksi tässäkin tutkimuksessa väistämättäkin korostuu kaksi binääristä sukupuolta. Perustelen myös, miten yritän ottaa sukupuolen moninaisuuden huomioon. Alaluvussa 2.2. tarkastelen sitä, miten naisista tuli osa toimitustyötä. Siitä siirryn tarkastelemaan alaluvussa 2.3. journalismin sukupuolta. Perustelen, miksi journalismi käsitetään tässä tutkimuksessa sukupuolittuneena instituutiona ja avaan, miten journalismin sukupuolittuneet käytännöt näkyvät sekä konkreettisessa työnteossa että toimituskulttuurin sisällä. Lisäksi pohdin työelämän tasa-arvoa, millä tavoin työtä sen eteen on jo tehty sekä millä tavoin sitä on valvottu ja valvotaan nykypäivänä.

2.1. Sukupuolen käsite tässä tutkimuksessa

Mary Holmesin (2007) mukaan me emme ajattele ihmisiä neutraaleina. Me kuvittelemme ihmiset aina joko miehiksi tai naisiksi. Elämme maailmassa, joka on ikään kuin rakennettu sen idean kautta, että naiset ja miehet ovat erilaisia. Heillä on erilaiset vartalot, erilaiset ominaisuudet sekä eri tarpeet ja toiveet. (Emt., 1.) Sukupuolet hahmotetaan usein vastakkainasettelun kautta. Tätä jakoa perustellaan usein esimerkiksi sukupuolten välisillä fyysisillä eroilla. Myös mediassa esimerkiksi toistuu väittely naiseuden ja mieheyden normeista, kuten kotiäitiydestä ja asevelvollisuudesta. (Rossi 2010, 23.)

Aion tässä tutkimuksessa puhua naistoimittajista ja miestoimittajista, vaikka se voidaan edellä mainitun tutkimuksen tavoin perusteella nähdä juuri samankaltaisen vastakkainasettelun jatkumisena. Vastakkainasettelu tässä tutkimuksessa johtuu siitä, että ensinnäkin kaikki aikaisempi journalismin sukupuolesta pohjautuu tälle samalle vastakkainasettelulle. Aikaisempi tutkimus on siis keskittynyt binääristen sukupuolten hierarkiaan ja sukupuolittuneisiin käytäntöihin (Holmes 2007, 19).

Jo 1970-luvulla esitettiin, etteivät lääketiede tai biologia tarjoa yksiselitteistä määritelmää sille, mikä tekee jostakusta miehen tai naisen, vaan tiede lähtee liikkeelle oletuksesta, että kaikki ihmiset ovat joko miehiä tai naisia. Käsitys kahdesta vastakkaisesta sukupuolesta ei johdu sukupuolten biologisista, psykologisista tai sosiaalisista eroista vaan päinvastoin sukupuolten väliset erot ”löydetään”, koska tiedettä tehdään siitä lähtöoletuksesta, että eroja on. (Kessler & McKenna 2006, 178–179.)

Eli kahden sukupuolen vertailu keskenään tuottaa tietoa sosiaalisista rakenteista. Kun tutkitaan journalismin sukupuolittuneita käytäntöjä, oletus kahden sukupuolen varaan rakentuvasta järjestelmästä on tiedon saamiseksi välttämätöntä. Olen kuitenkin tietoinen, että taipumus vertailla esimerkiksi feminiinisyyttä ja maskuliinisuutta vastakkaisina on todella länsimainen tapa ajatella, sillä monissa kulttuureissa käsitys sukupuolesta vaihtelee (Holmes 2007, 20).

Käsitys sukupuolesta, joka sisältää myös iän, sosiaalisen aseman ja kulttuurisen identiteetin, on tärkeä ulottuvuus tutkimuksissa, jotka keskittyvät sukupuolittuneisiin rakenteisiin. Tällainen menetelmällinen lähtökohta asettaa kyseenalaiseksi monet historialliset kahtiajaot, jotka liittyvät feminiinisyteen ja maskuliinisuuteen, ja joilla on taipumus toistaa olemassa olevia tulkintoja feminiinisydestä ja maskuliinisuudesta. (Ruoho & Torkkola 2009, 13.)

Viime vuosina intersektionaalinen feminismi onkin kiinnittänyt kriittistä huomiota muun muassa luokkaan, rotuun, ikään ja seksuaalisuuteen (Ruoho & Torkkola 2018, 70). Haluan tutkimuksessani ottaa huomioon myös intersektionaalisuuden. Tahdon siten rikkoa aikaisempien tutkimusten sisältämää vastakkainasettelua siinä mielessä, että tässä tutkimuksessa tehtyyn verkkokyselyyn toivotetaan tervetulleeksi vastaamaan kaikki toimittajat sukupuolestaan riippumatta. En halua lähteä tutkimuksessani olettamaan, että naistoimittajat ovat automaattisesti pelkästään uhreja ja miestoimittajat voittajia, sillä uskon, että se vahvistaisi entisestään binääristen sukupuolten vastakkainasettelua.

Kriittinen suhtautuminen sukupuolten välisen eron ulottuvuuksiin ja merkittävyyteen tarkoittaa, että ei ota mitään itsestäänselvyytenä. Naisia ei pidä automaattisesti asettaa uhrin asemaan, sillä joissain tapauksissa unohdetaan esimerkiksi etuoikeutettu naisten ryhmä ja epäetuoikeutettu miesten ryhmä (Holmes 2007, 11, 20).

Sukupuolella on myös hierarkia, joka ei tietenkään ole aina mustavalkoinen, eikä mies välttämättä aina kaikissa tapauksissa ole naisen yläpuolella. Sukupuolen hierarkiaan liittyy monia muita ulottuvuuksia, jotka rakentuvat eri tekijöistä, kuten kulttuurisista ja sosiaalisista rakenteista. Esimerkiksi naimisissa olevalla naisella, jolla on lapsia, on perinteisesti ollut korkeampi sosiaalinen status kuin naisella, joka ei ole naimisissa. Homoseksuaalisella miehellä on pienempi sosiaalinen status kuin heteroseksuaalisella miehellä. (Melin 2008, 75.)

On myös tärkeää ottaa huomioon, että nykypäivänä esimerkiksi monet miestoimittajat identifioituvat feministeiksi ja ovat ryhtyneet naiskollegoidensa kanssa protestoimaan seksististä uutisointia ja vaatimaan tasa-arvoisia työskentelytapoja. Sekin on tärkeää ottaa huomioon, että kaikki naiset eivät tunnustaudu feministeiksi eivätkä tekemisillään pyri parantamaan naisten statusta. (Byerly 2004, 113.)

Jossain toisessa, laajemmassa tutkimuksessa olisikin mielenkiintoista tietää, miten nämä kaikki esimerkiksi Margareta Melinin (2008) mainitsevat eri ulottuvuudet vaikuttavat toimitustyössä tai missä tahansa työssä. Tässä tutkimuksessa keskitytään kuitenkin ainoastaan sukupuolen vaikutukseen. Pidän täysin mahdollisena, että myös toimitustyössä esiintyy hierarkiaa esimerkiksi vaikkapa iän tai työpaikan aseman perusteella. En halua lähteä oletuksesta, että on vain yhdenlaista, kahden binäärisen sukupuolten välistä hierarkiaa, sillä nämä muutkin tekijät on otettava huomioon.

En halua myöskään olettaa, että sukupuolesta on aina välttämättä juuri haittaa toimittajan työssä. Kun tutkitaan sukupuolen vaikutusta toimittajan työhön, on perusteltua, että tutkimuksessa otetaan myös selvää, onko sukupuolesta kenties hyötyä ja jos on, millaisissa tilanteissa se näkyy.

2.2. Naiset osaksi toimitustyötä

Seuraavaksi taustoitan sitä, miten naisista tuli toisen maailmansodan jälkeen suomalaisten työmarkkinoiden kiinteä osa. Kun tutkitaan journalismin sukupuolittuneita käytäntöjä ja käsitellään journalismia sukupuolittuneena instituutiona, on tärkeää ymmärtää journalismin ammattikunnan historiaa.

Vielä 1800-luvun lopulla Suomessa naisilla ja miehillä oli erilaiset työmahdollisuudet. Silloin sekä maalla että kaupungeissa oli vielä erikseen miesten ja naisten töitä paitsi maataloudessa, jossa naiset ja miehet työllistyivät melko tasapuolisesti. 1900-luvun vaihteessa ammattien osalta tapahtui kuitenkin siirtymävaihe, jolloin naisia alettiin vasta palkkaamaan esimerkiksi kouluihin ja konttoreihin. (Rahikainen 2001, 18.)

Sotienvälisenä aikana Suomessa työnteko alkoi merkitä keskiluokkaisille koulutetuille naisille myös itsensä toteuttamista, eikä pelkästään toimeentulon lähdettä. Silti edelleen koulutuspolitiikka valmensi tyttöjä perheenemännän rooliin. Vielä 1950-luvun Suomessa uskottiin, että nuoret naiset olisivat työelämässä siihen saakka, kunnes he avioiduttuaan jäisivät kotiäideiksi. Hyvinvointivaltion rakentaminen tarjosi kuitenkin naisille töitä loputtomasti esimerkiksi sosiaali- ja terveysalalla. Vaikka naisten palkkatyö yleisty, monista aloista tuli samalla entistä selvemmin nais- tai miesvaltaisia. (Emt., 31–32.)

Lisäksi keskiluokkaisten nais- ja miesalojen selvään eroon vaikutti myös koulutus, sukupuolten välinen arvojärjestys sekä se, että naiset olivat työnantajalle edullista työvoimaa. Mitä enemmän naisia alkoi olla työelämässä, sitä tärkeämpää oli erottaa naisten ja miesten työtehtävät toisistaan. Tätä asenneilmastoa leimasivat myös näkemykset miehisestä ja naisellisesta luonteenlaadusta. (Pohls 2001, 96.)

Suomessa tyttöjen ja poikien koulutuksen eriarvoisuus vaikutti myös työnjakoa koskeviin ratkaisuihin. Korkeimpiin virkoihin vaadittiin usein esimerkiksi yliopisto-opintoja, joihin naisilla ei vielä 1800-luvulla ollut mahdollisuutta. Lisäksi pidettiin sopimattomana, että nainen toimi oman yhteiskuntaryhmänsä miehen esimiehenä. Miesten myös ajateltiin sopivan paremmin esimiestehtäviin, koska sen ajan johtotehtävät edellyttivät auktoriteettia. Sen sijaan naisten ajateltiin sopivan luonteensa takia paremmin rutiinityöhön. (Pohls 2001, 95.)

Palkkaerot kasvoivat maailmansotien välisillä lamavuosina, jolloin naiset pelkäsivät, että he jäisivät työttömiksi sen vuoksi, että heidän palkkansa oli liian lähellä miesten palkkoja (Hentilä 2001, 173–174). Siten ei voida väittää, että naisista olisi tullut työssäkäyvää väestöä ainoastaan pakon edessä. Työelämä oli kuitenkin pitkään miesten aluetta, jonne naiset saivat ikään kuin raivata tiensä. Omien oikeuksien vaatiminenkaan ei ole ollut mutkatonta, koska vaatimisen on pelätty vaarantavan naisten aseman työelämässä.

Muiden alojen tavoin myös toimittajakunta oli 1900-luvun Suomessa miesvaltainen, kuten myös muissa länsimaissa. Naiset kuitenkin osallistuivat lehtityöhön alusta lähtien kirjoittamalla esimerkiksi runoja. Ensimmäiset lehtinaiset aloittivat työnsä 1800-luvulla. Lopullisesti naiset tulivat osaksi toimitustyötä 1960–1970-luvulla. Naisten määrä toimituksissa kasvoi nopeasti tämän jälkeen. (Kurvinen 2013, 16–19.)

Naisten määrä toimituksissa kasvoi ensimmäisen kerran merkittävästi toisen maailmansodan aikana. Silloin miehet olivat rintamalla, joten naisille aukesi entistä parempi mahdollisuus päästä toimitustyöhön. Valtaosa sota-aikana palkatuista naisista jäikin alalle, vaikka rintamamiehet palasivat entisiin työtehtäviinsä. (Emt., 72.) Siinä mielessä journalistiikka on alana erilainen kuin moni muu suomalaisen ala. Vaikka toisen maailmansodan jälkeen naisten määrän lisääntyessä työmarkkinoilla moni ala muuttui entistä nais- tai miesvaltaisemmaksi, toimitustyön kehitys on ollut erilainen.

Vaikka naistoimittajien lukumäärä kasvoi merkittävästi 1960- ja 1970-luvuilla, naiset sijoittuivat epätasaisesti eri medioihin. Tuolloin esimerkiksi heidän osuutensa oli suurin pääkaupunkiseudun sanomalehdistössä. Muualla Suomessa naistoimittajien osuus sanomalehtityöntekijöistä oli noin 10 prosenttiyksikköä pienempi. Kaikkein suurin työllistäjä oli kuitenkin aikakauslehdistö. Todennäköisimmin naistoimittaja sai töitä aikakauslehdestä tai radiosta, kun taas miehet työllistyivät uutismedioissa. (Emt., 78–79.)

Vaikka naistoimittajien määrän kasvu oli alalla tuolloin ajan näkyvin muutos, se tapahtui Heidi Kurvisen (2013, 139–140) mukaan reaktiona ajan kehitykseen. Toimitustyön hierarkisoituminen ja

siirtyminen viisipäiväiseen työviikkoon lisäsivät toimittajatarvetta, mikä lisäsi naisten mahdollisuuksia hakeutua alalle.

Toimituksissa onkin ollut naisia ja miehiä lähes saman verran jo pitkään, jos vertaa, miten paljon naistoimittajia on muualla maailmassa. Jo vuonna 1987 naistoimittajien määrä Suomessa oli maailman suurimpia. Journalistiliiton jäsenmäärästä naisia oli tuolloin 47 prosenttia. (Savolainen & Zilliacus-Tikkanen 1992, 2.)

Kuluneen vuosikymmenen aikana Journalistiliittoon kuuluvien naistoimittajien määrä on kasvanut lähes vuosittain. Vuonna 2010 naisjäsenten määrä oli 56,9 prosenttia, kun vuonna 2019 naisjäsenten määrä oli jo tasan 58 prosenttia. Vuoteen 1995 saakka sekä naisten että miesten jäsenmäärä kasvoi liitossa. Miehiä oli kuitenkin kyseiseen vuoteen asti enemmän. Vuonna 1995 mies- ja naisjäseniä oli lähes saman verran; miehiä 4633 jäsentä ja naisia 4628 jäsentä. Vuosi oli kuitenkin myös käännekohta, jonka jälkeen molempien sukupuolten edustajien määrä liitossa kasvoi, vaikkakin naisten määrä kasvoi nopeammin. Vuodesta 2012 lähtien miesten määrä on vähentynyt vuosittain, kun taas naisten määrä on vaihdellut. Vuonna 2019 miesjäseniä oli liitossa 5986 ja naisjäseniä 8261.⁴

Journalistiliiton tilastoissa täytyy kuitenkin huomioida se, että naistoimittajat työskentelevät useammin jossain muussa mediassa kuin perinteisessä uutismediassa. Journalistiliiton tilastot nimittäin sisältävät tietenkin myös ne toimittajat, jotka työskentelevät esimerkiksi aikakauslehdissä ja kustantamoissa, joissa on perinteisesti ollut enemmän naisia. (Savolainen & Zilliacus-Tikkanen 2015, 22–23.)

Kuitenkin naisia esiintyy toimitustyössä ja siihen liittyvässä työssä enemmän alemmilla portailla, kun taas miehiä ylemmillä portailla, jolloin miehet saavat myös enemmän palkkaa. Alemmille portaille kuuluu muun muassa kirjeenvaihtajat, hallinto ja myynti, kun taas ylemmille portaille kuuluu päätöksenteko eli päätoimittajat ja esimiehet. (Savolainen & Zilliacus-Tikkanen 2015, 22.) Lisäksi Suomessa journalistiikan opiskelijoista enemmistö on ollut jo pitkään naisia. Journalistiliiton tilastojen mukaan yli 70 prosenttia kaikista opiskelijajäsenistä oli naisia. (Savolainen & Zilliacus-Tikkanen 2015, 19.)

Toimitustyö oli monien muiden alojen tapaan miesvaltainen pitkään, kunnes toisen maailmansodan jälkeen naiset ryhtyivät vähitellen raivaamaan tietään alalle. Se luultavasti selittää, miksi naiset ovat olleet valtavirtamediassa ”toinen” jo pitkään, vaikka median alalla on tehty töitä tasa-arvon eteen (Byerly 2007, 226, 229) ja vaikka naisten määrä alalla on lisääntynyt koko ajan. Se myös saattaa

⁴ Suomen Journalistiliiton jäsenmäärän ja sukupuolijakauman kehitys:
<https://journalistiliitto.fi/fi/liitto/tietoa-jasenistamme/jasentilastoja/jasenmaaran-kehitys/>

osaltaan selittää, miksi omien oikeuksien eteen taisteleminen ei ole aina niin yksinkertaista. Kuten aikaisempi tutkimus osoittaa, omien oikeuksien eteen taistelemisen on pelätty vaarantavan työllisyysmahdollisuuksia.

2.3. Sukupuoli käytännöissä, kulttuurissa ja rakenteessa

Tässä luvussa käsittelen journalismin sukupuolta. Perustelen, miksi journalismi voidaan nähdä sukupuolittuneena instituutiona ja osoitan aiemman tutkimuksen avulla, miten journalismin sukupuolittuneisuus näkyy sekä toimitustyön käytännöissä, kulttuurissa sekä rakenteissa.

2.3.1. Sukupuolittunut instituutio

Margareta Melin (2008) on kirjoittanut, että kaikki sosiaaliset tilat ja alat, kuten myös journalismi, ovat sukupuolittuneita maailmoja. Se tarkoittaa, että esimerkiksi journalismissa esiintyy sukupuolittunut logiikka, joka erottaa miehen naisesta, maskuliinisen feminiinisestä, ja jossa maskuliinisuus on aina dominoiva: mies ja maskuliinisuus menee aina naisen ja naisellisuuden edelle. Sukupuoli on hierarkkinen systeemi. (Emt., 74.)

Yllä mainitun perusteella myös toimituksissa vallitsee sukupuolittunut maailma, jossa binäärisillä sukupuolilla on hierarkia. Sukupuolijärjestystä luonnehtii myös asetelma, jossa miehet ja maskuliinisuus ovat yhteiskunnallisessa hierarkiassa naisten ja feminiinisuuden yläpuolella. Ilmiötä kutsutaan hegemoniseksi maskuliinisuudeksi, jossa tietynlaiselle maskuliinisuudelle annetaan etulyöntiasema yhteiskunnassa ja asetetaan tietty miesluokka hallitsevaan asemaan suhteessa muihin miehiin ja kaikkiin naisiin. (Jokinen 2000, 213–215.)

Iiris Ruohon ja Sinikka Torkkolan (2018, 67–70) mukaan journalismia pitäisikin tutkia sukupuolittuneena instituutiona, jolla on oma historiansa, kulttuurinsa ja sosiaalinen roolinsa. Myös journalismi itsessään rakentaa sukupuolirakenteita. Journalismi tulisikin ymmärtää sosiokulttuurisesti rakennettuna instituutiona, jolla on omat ideologiat, käytännöt ja normit. Esimerkiksi Iiris Ruoho ja Sinikka Torkkola (2010) kirjoittavat journalismista kahteen sukupuoleen perustavana instituutiona:

Journalistisen instituution sukupuolittumista ei usein välttämättä tunnisteta, eikä journalismia lueta osaksi sukupuolen rakentumista. Kahteen sukupuoleen perustuva instituutio ei ole ollut journalismin tutkimuksessa erityisen tarkastelun kohteena, vaikka journalismi on yksi teknologia muiden teknologioiden joukossa, jotka tuottavat sukupuolen representaatioita. (Emt., 51.)

Tässä tutkimuksessa tarkastelenkin journalismin sukupuolittuneisuutta kolmen eri aihepiirin avulla, jotka ovat sukupuolittuneet toimituskäytännöt, maskuliininen toimituskulttuuri sekä sukupuolittunut toimituksen rakenne. Työnjakoon kuuluvat konkreettisesti juttuaiheiden jakaminen. Toimituskulttuuriin taas kuuluu itse työympäristö, eli miten sukupuoli vaikuttaa toimituskulttuurin sisällä. Toimituksen rakenne puolestaan kertoo, miten epätasa-arvoisuus näkyy esimerkiksi uralla etenemisessä ja palkkauksessa.

Seuraavissa alaluvuissa nostan esiin, että aiemman tutkimuksen mukaan journalismin sukupuolittuneisuus ilmenee juuri sukupuolittuneissa käytännöissä (juttuaiheiden jako) sekä toimituskulttuurissa, joka usein koetaan maskuliiniseksi. Lisäksi lähestyn journalismin sukupuolittuneisuutta rakenteiden kautta ja kerron, miten tasa-arvoa on tähän asti pyritty toimitustyössä edistämään.

2.3.2. Journalismin sukupuolittuneet toimituskäytännöt

Journalismin sukupuoli konkretisoituu toimitusten käytännöissä. Journalismin nais- ja miestapaisuudet rakentuvat vastakkainasettelun varaan, kuten pehmeä ja kova tai tunne ja tieto. Tämän arvelaankin olevan biologisen sukupuolieronäkemyksen seurausta. Tällainen näkemys sivuuttaa käytäntöjen kulttuurisen luonteen ja tekee luonnollisiksi sukupuolieroihin perustuvat käytännöt. (Ruoho & Torkkola 2010, 129.)

Toisin sanoen se tarkoittaisi sitä, että eri juttuaiheiden jakoa selitettäisiin sillä, että naiset toimivat tietyllä tavalla ja miehet omalla tavallaan. Siten esimerkiksi toimituksissa voidaan ajatella, että naisille sopii paremmin pehmeät jutut kuin miehille, vaikka tälle ajatukselle ei sinänsä ole minkäänlaista faktatukea. Esimerkiksi Henrika Zilliacus-Tikkasen (1992, 11) mukaan naiset ovat yhtä halukkaita tekemään kovia uutisia kuin miehetkin, eivätkä heidän intressinsä poikkeaa juurikaan vastakkaisesta sukupuolesta.

1880- ja 1890-luvuilta lähtien massalehdistö halusi laajentaa jakeluaan. Massayleisöä etsiessään lehdistö alkoi nähdä myös naiset potentiaalisina kuluttajina. 1900-luvulla julkisen ja yksityisen välinen suhde muuttui, ja yksityisyydestä tuli julkista. Tämä tarkoitti sitä, että mediassa alettiin käsitellä juoruja, skandaaleja, ihmisläheisiä aiheita. Lisäksi ryhdyttiin tekemään juttuja esimerkiksi kokkausesta ja siivouksesta. ”Pehmeät” uutiset toivat inhimillisemmän lähestymistavan. (Holland 1998, 18).

Heidi Kurvisen (2013, 217) mukaan jo 1960-1970-luvuilla vähättelevä suhtautuminen naisiin tuli esiin toimitusten arkisessa työnjaossa. Naisten katsottiin sopineen ennen kaikkea muotijuttujen ja

muiden naisten aiheiden toimittajiksi, kun taas vakava journalismi näyttäytyi ennen kaikkea miesten alana.

Margareta Melinin (2008) mukaan ”pehmeät uutiset” lisääntyivät 1990-luvulla. Samalla vuosiluvulla lisääntyi myös mainostuksen merkitys. Melinin mukaan on argumentoitu, että media alkoi silloin nähdä myös naiset potentiaalisina kuluttajina. Tämä lisäsi käsitystä, että kaikki naiset haluavat ”pehmeitä uutisia” ja miehet taas ”kovia uutisia”. On myös argumentoitu, että käsityksen mukaan ”pehmeitä uutisia” haluttiin tuottaa enemmän ja naistoimittajien kysyntä toimituksissa kasvoi sen takia, koska heidän uskottiin olevan parhaita tuottamaan naisille suunnattua ”pehmeää sisältöä”. Tutkimuksen mukaan miesten ja naisten mielipiteet tästä jaosta vaihtelivat. Naiset kokivat sukupuolittuneet työtehtävät ongelmalliseksi, kun taas miehet kokivat sen luonnolliseksi. (Emt., 213–214.)

Henrika Zilliacus-Tikkanen (1992, 11) selvitti tutkimuksessaan, miten uutisaiheet jakautuivat naistoimittajille. Tutkimuksessa haastateltiin 35 Ylen naistoimittajaa, joista vain 2 koki, että he saivat kirjoittaa uutisia ainoastaan feminiinisistä aiheista. Sen sijaan jopa 6 vastaajaa koki, että he saivat kirjoittaa pääosin feminiinisistä aiheista, mutta myös joistain maskuliinisista aiheista. Kuitenkin vastaajista 8 koki, että he saivat yhtä paljon sekä feminiinisiä aiheita että maskuliinisia. Toiset 8 vastaajaa koki, että he saivat pääosin maskuliinisia aiheita ja vastaajista 7 koki, että he saivat kirjoittaa ainoastaan maskuliinisista aiheista.

Louise North (2014, 364) tutki artikkelissaan, saavatko australialaiset mies- ja naistoimittajat samoja aloja hoidettavakseen toimittajan työssä. Tutkimuksessa ylivoimainen enemmistö uskoi, että naisille on vapaa pääsy kaikille aihealueille toimituksissa. Kuitenkin kysyttäessä sitä, onko toimituksissa edelleen aihealueita, joita on tarkoitettu perinteisesti naistoimittajille, vastaajista puolet olivat sitä mieltä. Yli puolet kokivat, että on myös aihealueita, jotka oli tarkoitettu perinteisesti mies-toimittajille.

Journalismissa olleet oletukset kahden sukupuolen välisistä eroista ovat juurtuneet siihen pitkäaikaiseen oletukseen, että miehillä ja naisilla on eri mielenkiinnon kohteet. Linda Steiner (2012, 205) mainitsee artikkelissaan Jack Orwantin ja Muriel Cantorin (1977) tutkimuksen, jossa selvisi, että naisopiskelijat eivät olleet kiinnostuneita ”naisten sivuista”, mutta pitivät itseään myös siitä syystä epätavallisina. Nämä opiskelijat oletivat, että naislukijat olisivat kiinnostuneita ”perinteisestä”, naisille suunnatusta sisällöstä.

Doris Graber (1978, 17–18) tutki naisten ja miesten agendoja ja sitä, oliko sukupuolten stereotyyppisissä kiinnostuksen kohteissa jotain perää. Tutkimuksessa paljastui, että iällä oli enemmän merkitystä kuin sukupuolella. Eroja oli myös sukupuolten välillä, mutta erot olivat hyvin pienet. Naiset

osoittivat enemmän mielenkiintoa sosiaalisisiin aiheisiin sekä talousaiheisiin, erityisesti inflaatioon. Heitä kiinnosti vähemmän kansainväliset suhteet, valtion puolustusvoimat ja energia-aiheet. Graber kuitenkin korosti, että erot olivat hyvin pienet.

Cindy Elmoren (2007, 17) tutkimuksessa haastateltiin 15 naistoimittajaa uutistyöstä. Haastateltavien mukaan miehet päättivät uutisaiheista sukupuolen perusteella ja ”pelastivat” naiset epämiellyttäviltä ja ”epäfeminiineiltä” aiheilta, kuten sota-aiheilta. Steinerin (2012, 210) artikkelissa esitetään ajatus, että ehkä naiset eivät halunneet vastustaa tätä Elmoren (2007) tutkimuksessa esiin tullutta käytäntöä, koska ajattelivat, että jo pelkästään se, että saa työskennellä toimittajana on ikään kuin ”oikeus”, josta halutaan pitää kiinni. Toisin sanoen käytäntöä ei haluttu vastustaa, koska sen pelättiin ehkä vaarantavan oman aseman.

Iiris Ruohon ja Sinikka Torkkolan (2018, 74) mukaan toimituksissa ollaan tietoisia aiheiden jakautumisesta sukupuolittain maskuliinisiin ja feminiinisiin kategorioihin. Päivittäinen professionaalinen elämä perustuu sukupuolijakaumalle, joka taas liittyy muihin dikotomioihin. Naistoimittajien tiedetään jakavan suuressa määrin samat arvot kuin heidän mieskollegansa. Silti on tutkimusten mukaan oikeutettua olettaa, että naisen kokemus journalismista eroaa heidän mieskollegoistaan.

Karen Rossin (2001, 539) mukaan ”koviin” ja ”pehmeisiin” uutisiin liittyy myös klassinen muna vai kana -ilmiö. Ross huomauttaa, että jos naisia asetetaan yhä enemmän kirjoittamaan muodista, ruuanlaitosta, koulutuksesta ja terveydestä, ei ole yllättävää, että naistoimittajista tulee myös heidän omissa silmissään hyviä kirjoittamaan yllä mainituista ”kevyistä” aiheista.

Työtehtävien jakaminen sukupuolittain on siten vaarallista, sillä pahimmassa tapauksessa se vahvistaa jo olemassa olevia stereotypioita siitä, että naisilla on jonkinlainen luontainen kiinnostus kevyisiin aiheisiin, kun taas miehillä koviin aiheisiin.

Suurin osa naistoimittajista, jotka vastasivat International Women’s Media Foundationin kyselyyn vuonna 2000 kertoivat, että uutiset olisivat erilaisia, jos naisilla olisi johtoasemia mediayrityksissä. Vastaajista enemmistön mukaan naiset tuovat ihmisläheisemmän näkökulman uutisiin, ainakin osittain. Toisaalta, osa naistoimittajista myös vastasi, että uutiset ovat aina uutisia, eikä sukupuoli määritä niitä. (Chambers, Steiner & Fleming 2004, 105–106.)

Esimerkkinä tästä ovat myös urheilutoimitukset. Nais- ja miesurheilijoiden esittämisessä mediassa on suuria eroja ja niiden ajatellaan olevan yhteydessä siihen, että urheilutoimituksissa on enemmän miehiä kuin naisia. Miesten urheilulla on paljon suurempi osuus uutisissa kuin naisurheilijoilla.

Lisäksi naisurheilijoista puhutaan usein tyttöinä ja heidän etunimillään. Kiinnostus kohdistuu myös heidän rooleihinsa vaimoina tai tyttöystävinä. (Emt., 112.)

Sukupuolittunut juttuaiheiden jako siis perustuu luultavasti sukupuolieronäkemyksiin (Ruoho & Torkkola 2010, 129). Naiset kuitenkin ovat yhtä halukkaita tekemään kovia uutisia kuin miehetkin (Zilliacus-Tikkanen 1992, 11), mutta saattavat ajatella, että heidän tulisi sukupuolensa vuoksi olla kiinnostuneita perinteisesti feminiineiksi määritellyistä aiheista (Orwant & Cantor 1977). Ehkä juuri sen vuoksi toimittajat eivät ole aina osanneet kritisoida sukupuolittuneita käytäntöjä, eikä sukupuolittuneessa jaossa välttämättä aina nähdä ongelmaa. Kritisoinnin on myös pelätty vaarantavan oman aseman (Elmore 2007). Pahimmassa tapauksessa sukupuolittunut jako kuitenkin pitää yllä sukupuolieronäkemyksiä.

2.3.3. *Maskuliininen toimituskulttuuri*

Heidi Kurvinen (2019, 143) näkee toimitukset työyhteisöinä, joissa miestapaiset toiminnan tavat, kuten työlle omistautuminen ja ronski keskustelukulttuuri, on nähty pitkään oikeanlaisena toimittajuutena. Heidi Kurvisen (2013, 143–145) mukaan jo 1960-1970-luvun maskuliinisia toimituksia leimasi ronski kielenkäyttö, jota harrastivat sekä miehet että naiset. Siihen liittyi myös runsas alkoholin käyttö sekä toimittajuuden kokeminen elämäntapana.

Siten naistoimittajat eivät olleet ainoastaan maskuliinisesti määrittyneen journalistisen tilan passiivisia uhreja vaan omalta osaltaan myös ylläpitivät sitä (Kurvinen 2013, 143–145). Myös Tapio Bergholmin ja Kari Teräksen (1999, 113–114, 118–120) mukaan ronskisti puhuneita naisia ei voida nähdä ainoastaan uhreina, sillä naiset saattoivat miesten tavoin käyttää toimituksissa rivoa ja loukkaavaa kieltä.

Kurvinen (2013, 157) kuitenkin pohtii väitöskirjassaan, oliko huumori todella tasaveroista, jos vallitseva maskuliininen kulttuuri pakotti alalle tulleiden naisten omaksumaan tietynlaisen puhettavan. Väitöskirjan aineistossa naiset eivät useimmiten kertoneet kokeneensa toimitusten ronskia puhekulttuuria ongelmaksi, mutta se ei myöskään tarkoita, etteivätkö he olisi osallistuneet tämänkaltaiseen puhekulttuuriin ja sen ylläpitämiseen toisenlaisessa työyhteisössä.

Vallitsevaan ammatilliseen kulttuuriin mukautuminen tarkoitti pyrkimystä toimia miesvaltaisen kulttuurin muovaamaan toimittajaihanteen mukaisesti. Joko naistoimittajat mukautuivat

vallinneisiin käytäntöihin kyseenalaistamatta niitä tai sitten hyväksyivät asemansa naisille suunnatun journalismin tekijöinä tai sopeutuivat muuten naistoimittajille varattuun rooliin työyhteisössä. (Emt., 206.)

Patriarkalisessa yhteiskunnassa miehet ovat dominoiva ryhmä. Siten miehillä on valta rakentaa ”doxaa” eli toisin sanoen todellisuutta: sitä, mitä pitäisi olla. Dominoiva ryhmä päättää, mikä on ja mitä sen pitäisi olla. Jotta systeemi pysyisi tällaisena, naiset nähdään vastakkaisena ja toisena. (Melin 2008, 75.) Tämä patriarkalisessa yhteiskunnassa esiintyvä miessukupuolen dominointi näkyy myös Jack Orwantin ja Muriel Cantorin (1977) tutkimuksessa naisopiskelijoista, jonka mainitsin edellisessä luvussa. Naisopiskelijat kuvittelivat, että heidän pitäisi olla kiinnostuneita naisille kohdistetuista naisellisista aiheista, koska se on dominoivan sukupuolen luomaa todellisuutta.

Alison Pullen ja muut (2017, 108) ovat kirjoittaneet sukupuolittuneista organisaatioista. Myös he kirjoittavat artikkelissaan, että ”uusliberaalisen monimuotoisuuden juoman huumaamat” organisaatiot käyttävät todisteenaan organisaationsa tasa-arvoisuudesta töihin palkittuja naisia. Organisaatiot siten väittävät, että ainoastaan työpanoksella on merkitystä, mutta silti rohkaisevat naisia ’työskentelemään kuin miehet’.

1980-luvulla Norjassa teetettiin tutkimus, jossa naistoimittajilta kysyttiin, millaista on työskennellä miesvaltaisella alalla. Suurin osa heistä vastasi, ettei heillä ole mitään suurempia ongelmia arkipäiväisessä työssään ja kontakteissaan mieskollegoihin. Useat vastaajat kertoivat, että heidät on hyväksytty niin sanotusti ”yhtenä pojista”. Tämän perusteella he kokivat, että heitä kohdellaan tasa-arvoisesti. Se kuitenkin tarkoitti myös, että he olivat mukautuneet miehisen ympäristön kirjoittamattomiin sääntöihin ja odotuksiin. Se, että oli ”yksi pojista”, oli niin sanotusti näkymätön virstanpylväs, jota tavoitella. (van Zoonen 1998, 33.)

Vuonna 2002 julkaistiin tutkimus, jossa oli tutkittu amerikkalaisia naistoimittajia. Kyseisessä tutkimuksessa naiset oli jaettu kahteen kategoriaan: ”ammattillisesti itsevarmoihin” sekä ”ammattillisesti ristiriitaisiin” karkeasti suomennettuna. Ensimmäisen kategorian naistoimittajat olivat tyytyväisiä työhönsä ja mahdollisuuksiinsa, kun taas jälkimmäisen kategorian naisilla oli epäilyksiä etenemismahdollisuuksista. He olivat myös tyytymättömiä esimiehiinsä ja uutisten sisältöihin. (Nicholson 2007, 39.)

Margareta Melin (2008, 73, 146) kirjoittaa artikkelissaan, että sekä ruotsalaiset että englantilaiset naistoimittajat käyttivät ”taktiikkana” sitä, että he olivat ”yksiä pojista”. ”Taktiikalla” esimerkiksi Melin tarkoittaa dominoidun sukupuolen keksimiä keinoja, joilla he voivat selviytyä dominoivien

ympäristössä ilman, että heidän asemansa vaarantuu. Tämä taktiikka tarkoitti, että naistoimittajan täytyi omaksua dominoivan ryhmän asenteet, säännöt ja käyttäytymistavat.

Arto Jokinen (2000, 218–219) kirjoittaa, että sopeutuakseen naisen rooliin, nainen voi joko omaksua niin sanotun tehostetun feminiinisuuden, joka korostaa niitä naiseuden piirteitä, joita pidetään maskuliinisuudelle vastakkaisina tai hän voi päästä miehiseen rooliin omaksumalla hegemonisen maskuliinisuuden arvot osaksi identiteettiään ja siten todistamalla, että hän on aivan yhtä ”kova” kuin kuka tahansa mies.

Jotkut naistoimittajat uskovat, että he ottavat mallia toimituksen miestoimittajista, jotka asettavat uutistoimituksille standardit. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että naistoimittajien, jotka haluaisivat kirjoittaa esimerkiksi politiikasta tai taloudesta, täytyisi tehdä mitä mieskollegatkin tekevät tai he joutuisivat kirjoittamaan ”pehmeistä” uutisista. (Chambers, Steiner & Fleming 2004, 104.)

Pahimmassa tapauksessa itselleen asetettu rooli voi jäädä ja se voi johtaa esimerkiksi siihen, että naistoimittaja jatkaa samojen sukupuolittuneita käytäntöjä kuin miesesimiehetkin, ja juttuaiheita jaetaan edelleen sukupuolittuneesti. Journalismin sukupuolittuneet eivät siten välttämättä muuttuisi, vaikka naistoimittajista yhä useampi pääsisi etenemään toimittajaurallaan.

Iiris Ruohon ja Sinikka Torkkolan (2018) mukaan myytti naisjohtajuudesta voisi auttaa muuttamaan journalismin organisaatiota ja johtamiskäytäntöjä pitkässä juoksussa, mutta koska johtaminenkin perustuu perinteisiin sukupuolten käsitteisiin, esimerkiksi perinteisiin ja stereotyyppisiin miesten ja naisten eroihin (Emt., 74). Eli periaatteessa, vaikka naisjohtajien määrä lisääntyisi, se ei automaattisesti muuttaisi journalismin instituutiosta vähemmän sukupuolittuneeksi.

Alison Pullen ja muut (2017, 118) väittävätkin, että edelleen niissä harvoissa tapauksissa, joissa naiset pääsevät ylemmän johdon tehtäviin, he yleensä sopivat maskuliiniseen kulttuuriin ”johtamalla kuin miehet”. Kun tämä yhdistetään feminiinisiin kuviin ja pukukäytäntöihin, naisjohtajat alistuvat maskuliinisille piirteille, kuten kilpailuhenkisyydelle, kovuudelle ja rationaalisuudelleen pärjätäkseen ja pysyäkseen johtopaikalla. Käyttäytymällä toisin, on vaarana, että tulee ’toiseksi’ homososi-aalisessa ja statusorientoituneessa kulttuurissa, joka tyypillisesti kuvastaa organisaatioiden ”areenoja”.

Toisekseen, jos naisilla on tiedossa, että heidän on oltava yksiä pojista tullakseen hyväksytyksi työyhteisöön, on syytä epäillä, että kyseiset naistoimittajat tiedostavat jollain tasolla sukupuolen hierarkian työpaikallaan. Monet naiset myös hyväksyvät roolinsa feminiinisenä toimittajana työyhteisössä saavuttaakseen jonkinlaisen rauhan. (Melin 2008, 111.)

Yksinkertaistetusti voidaan ajatella, että omaksumalla miestoimittajien luoma todellisuus, saa rauhan. Toisaalta, jos omaksuu roolinsa naisena, vastakkaisena ja toisena miehestä, saa myös rauhan. Molemmat ”taktiikat” ovat silti omalla tavallaan mukautumista ja hiljaista maskuliinisen ympäristön hyväksymistä ja ylläpitämistä. Karen Ross (2004, 146) onkin nimittänyt ”kesytetyksi feminisiksi” sitä, kun naistoimittajat ovat valinneet miestapaiseen journalismiin mukautumisen.

Se, että naistoimittajat ovat pyrkineet omaksumaan maskuliinisen habituksen osoittaa, että maskuliinisuudella on symbolista valtaa journalismissa, ja pääosin miehillä on tätä symbolista valtaa (Melin 2008, 146).

2.3.4. *Journalismin sukupuolittuneet rakenteet*

Tässä luvussa avaan journalismin sukupuolittuneita rakenteita. Osoitan aikaisemman tutkimuksen avulla, millaista syrjintää toimituksessa on esiintynyt ja esitän myös syitä, minkä takia journalismissa on edelleen sukupuolittuneita rakenteita, vaikka tasa-arvon eteen on tehty myös paljon töitä media-alalla.

Henrika Zilliacus-Tikkanen (1992) haastatteli tutkimustaan varten suomalaisen Yleisradion naistoimittajia. Puolistrukturoidun haastattelun kaksi kysymystä koskivat sitä, kokivatko naiset syrjintää sukupuolensa takia. Puolet vastaajista kokivat urallaan syrjintää sukupuolensa vuoksi. Kolme vastaajista mainitsivat, että he eivät olleet saaneet palkankorotusta. Yhdelle vastaajista oli suoraan sanottu, että hänen pitäisi olla kiitollinen nykyisestä palkastaan, sillä se on naiselle hyvä määrä. (Emt., 9.)

Samassa tutkimuksessa eräs vastaaja kertoi, että hänelle ei voitu antaa johtotehtävää, koska johtotehtävissä oli jo yksi nainen. Osa myös koki, ettei heitä otettu yhtä tosissaan kuin mieskollegoitaan. Silti osa vastaajista myös koki, että sukupuolesta voi myös olla hyötyä. Lisäksi Yleisradiota pidettiin kuitenkin hyvänä työnantajana siinä mielessä, että journalismin alalla naisten ja miesten välillä ei ole niin suuria eroja koskien asemaa ja palkkaa. (Emt., 9.)

Syrjintää on siten tapahtunut alalla, vaikka Suomen perustuslaki sisältää syrjintäkiellon. Se tarkoittaa, että ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Perustuslain esitöiden mukaan syrjintäsäännös koskee sekä välillistä että välitöntä syrjintää. Positiivista erityiskohtelua laki ei kiellä. (Leppänen 2015, 31.)

Suomalaisissa toimituksissa on myös tasa-arvosuunnitelmat ainakin yritystasolla. Yritysten välillä on kuitenkin eroja siinä, miten tasa-arvosuunnitelmaa seurataan. Useimmat yritykset tuottivat työympäristökyselyitä ainakin kahden tai kolmen vuoden välein. Nämä tutkimukset sisältävät usein kysymyksiä sukupuolten välisestä tasa-arvosta sekä seksuaalisesta häirinnästä. (Savolainen & Ziliacus-Tikkanen 2015, 27.)

Välitön syrjintä tarkoittaa sitä, että henkilöä kohdellaan EU:n direktiiveissä kielletyn syrjintäperusteen perusteella epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta kohdellaan, on kohdeltu tai voitaisiin kohdella. EU:n työ- ja rotusyrjintädirektiiveissä säädetään syrjinnän kiellosta rodun ja etnisen alkuperän, uskonnon ja vakaumuksen, vammaisuuden, iän sekä seksuaalisen suuntautumisen perusteella. Direktiivit eivät koske kaikkia yllä mainittuja, yhdenvertaisuuslaissa määriteltyjä syrjintäperusteita. (Leppänen 2015, 31.) *Välillisellä syrjinnällä* tarkoitetaan sitä, jos näennäisesti puolueeton säännös, peruste tai käytäntö saattaa kielletyn syrjintäperusteen omaavat henkilöt tällä perusteella erityisen epäedulliseen asemaan muihin henkilöihin nähden. (Emt., 32.)

Sukupuoleen perustavaa syrjintää tunnustetaan kuitenkin Suomessa huonosti edelleen (Kantola, Nousiainen & Saarinen 2012, 25.) Lisäksi välittömästä ja välillisestä syrjinnästä jälkimmäinen on vaikeampi erottaa (Ruoho & Torkkola 2009, 11–12). Vaikea tunnistaminen ja erottaminen ehkä ainakin osaksi selittää, miksi syrjintää tapahtuu alalla, vaikka Suomen perustuslaki kieltää sen ja vaikka suomalaisissa toimituksissa on ainakin yritystasolla tasa-arvosuunnitelmat.

Häirintä määritellään yhdenvertaisuuslaissa siten, että se on henkilön ihmisarvoa tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukkaava käyttäytyminen, jos loukkaava käyttäytyminen liittyy henkilöön liittyvään syyhyyn. Niitä ovat ikä, alkuperä, kansalaisuus, kieli, uskonto, vakaumus, mielipide, poliittinen toiminta, ammattiyhdistystoiminta, perhesuhteet, terveydentila, vammaisuus, seksuaalinen suuntautuminen tai muu henkilöön liittyvä syy. Myös se on toisen henkilön ihmisarvoa loukkaavaa, jos henkilöön liittyvästä syystä kyseenalaistaa tämän oikeuden tulla kohdelluksi yhdenvertaisesti muiden kanssa. Häirintä voi olla esimerkiksi kiusaamista tai henkistä väkivaltaa, kuten vähättelyä tai pilkkaa. (Leppänen 2015, 34–38.)

Vaikka naiset ovat olleet marginaalinen ryhmä valtavirtamediassa ja ”toinen”, on median alalla tehty myös töitä tasa-arvon eteen. Naiset, rodullistetut- ja seksuaalivähemmistöt, jotka on nähty mediassa ”toisena”, ovat pyrkineet jo vuodesta 1970 tekemään muutoksia. Näitä muutoksia on pyritty tekemään eri tasoilla, kuten työllistämisessä: palkkauksessa tulisi olla suurempaa monimuotoisuutta. (Byerly 2007, 226, 229.)

Esimerkiksi Yhdysvalloissa National Organization for Women (NOW), National Association for the Advancement of Colored People (NAACP), Gay and Lesbian Alliance Against Defamation (GLAAD), National Lesbian and Gay Journalists' Association (NLGJ) ja monet muut journalistiset vähemmistöryhmät, ovat käyttäneet erilaisia taktiikoita lisätäkseen pääsyä mediaan ja siten muuttamaan representaatioita. (Emt., 229).

Suomessa toimittaja Koko Hubara ja hänen päätoimittamansa Ruskeat Tytöt -media on nostanut esiin sukupuolen lisäksi muiden erojen tärkeyttä suomalaisessakin kontekstissa ja haastaneet ihmisiä näkemään rodullistamisen vaikutuksen suomalaisessa yhteiskunnassa.⁵ Myös Journalistiliitto on tehnyt työtä Suomessa media-alan tasa-arvoisuuden eteen. Tämä näkyi esimerkiksi siten, että alkuvuodesta 2018 liitto teki yhdessä ProCom ry:n, MTL ry:n ja tutkimustoimisto IRO Researchin avulla kyselyn, jossa tarkoituksena oli luoda kokonaiskuva siitä, esiintyykö alan työpaikoilla ja opilaitoksissa häirintää ja miten siihen on puututtu.⁶

Tarja Savolaisen ja Henrika Zilliacus-Tikkasen (2015, 20) mukaan Suomessa feminismiä voidaan kuvailla vapaasti suomennettuna ”valtiofeminismiksi”. Tämä tarkoittaa, että feministit eivät keskity niinkään naisten oikeuksiin, eikä naisten poliittinen aktiivisuus näy välttämättä niin paljoa kansalaisaktiivisissa.

Sen sijaan Raija Julkusen (2010, 93–96) mukaan feministit puhuvat enemmänkin sukupuolten välisestä tasa-arvosta, päätavoitteenaan työmarkkinat ja naisten mahdollisuudet työskennellä kodin ulkopuolella tasa-arvoisilla ehdoilla miesten kanssa.

Myös Iris Ruohon ja Sinikka Torkkolan (2009, 11) mukaan pohjoismaisessa tasa-arvomallissa on kiinnitetty huomiota kansalaisyhteisyyteen, lainsäädäntöön ja koulutukseen, joka on syrjinyt naisia. Se on korostanut tasa-arvoa eikä kirjaimellisesti syrjintää. Pohjoismaissa syrjintä on tarkoittanut vapauden ja mahdollisuuden rajoittamista.

Feministinen mediakritiikki on keskittynyt pääasiassa kolmeen ongelmaan. Ensimmäinen on naisten puuttuminen kaikkein vakavimman uutisisällön tekemisestä. Poissaolo vahvistaa entisestään naisten marginaalista osuutta media-alalla. Tämä selittää esimerkiksi sen, miksi naisten ongelmat ovat tulleet niin hitaasti julkiseen keskusteluun. (Byerly 2004, 110.)

⁵ Ruskeat tytöt -median syntytarina:

<https://www.ruskeatytot.fi/ourstory>

⁶ Journalistiliiton #metoo-kysely alan opiskelijoille ja työntekijöille:

<https://journalistiliitto.fi/fi/viestinta-ja-media-alalla-hairitsija-on-useimmiten-kollega/>

Toinen ongelma, johon feministinen mediakritiikki on keskittynyt, on ollut representaatio. Vaikka naisia on otettu mukaan uutisointiin, uutisointi on lähinnä keskittynyt esimerkiksi naisten seksuaalisuuteen, eikä vaikkapa heidän ideoihin, aktiviteetteihin tai saavutuksiin. Kolmas ongelma on naisten palkkaus media-alalle. (Emt., 110–111.)

Feminististä toimintaa on jo pitkään tehty Yhdysvalloissa ja muualla maailmassa. Feministisiä väliintuloja, eli strategioita ja ohjelmia, joiden tarkoitus on tehdä loppu seksistisistä tavoista ja käytännöistä uutistyoiskentelyssä ja korvata ne tavoilla ja käytännöillä, jotka ovat kattavampia naisille. Ulkopuoliset kampanjat ovat olleet esimerkiksi sellaisia väliintuloja, joita on johtanut jokin ulkopuolinen itsenäinen järjestö tai ryhmä. Sisäisiä kampanjoita ovat taas sellaiset, joissa toimintaan on ryhtytty itse uutistoimituksissa journalistien toimesta. (Emt., 120.)

Byerlyn (2004, 123) mukaan feminismi liikkeenä vaikutti naistoimittajiin, jotka alkoivat nähdä sen tarpeellisuuden omassa elämässään ja jotka alkoivat ottaa sen osaksi heidän toimitustyötään. Sisäisestä kampanjasta esimerkkinä on muun muassa se, kun 1970-luvulla naistoimittajat yrittivät ottaa esille naisia koskevia aiheita, mutta miesjohtajat olivat haluttomia nostamaan niitä esiin. Tämä johti siihen, että naistoimittajat alkoivat valittaa sisällöstä ja dokumentoimaan tapoja, joilla johto kohteli alaisiaan.

Savolaisen ja Zilliacus-Tikkasen (2015, 21) mukaan Suomessa naiset usein yrittävät vaikuttaa organisaatioihin juuri sisältä päin sen sijaan, että muodostettaisiin esimerkiksi ulkopuolista vastarintaa.

Ei olekaan ihme, että media-alalla on edelleen tasa-arvo-ongelmia (esim. Savolainen & Zilliacus-Tikkanen 2015, 19, 22–29; Kurvinen 2013, 13), vaikka tasa-arvon eteen on myös tehty töitä. Suomessa vaikuttaa maltillinen ”valtiofeminismi” (Savolainen & Zilliacus-Tikkanen 2015, 20) joka ei niinkään keskity naisten oikeuksiin vaan kuten Julkunen (2010, 93–96) mainitsee, se keskittyy enemmänkin sukupuolten väliseen tasa-arvoon. Ehkä juuri esimerkiksi maltillinen ”valtiofeminismi” vaikeuttaa syrjinnän tunnistamista Suomessa. Maltillinen feminismi on ehkä myös vaikuttanut siihen, että Suomessa asioihin yritetään vaikuttaa juuri sisältä päin (Savolainen & Zilliacus-Tikkanen 2015, 21) eikä ulkopuolelta.

2.4. Tutkimuskysymykset

Tässä tutkimuksessa tutkin, miten sukupuoli vaikuttaa toimitustyöhön. Vastaan päätutkimuskysymykseeni kolmen eri aihepiirin avulla.

Pääkysymykseni on: *Miten toimittajat kokevat, että sukupuoli vaikuttaa työhön toimittajana?*

Muodostamani aihepiirit ovat seuraavat: sukupuolittuneet toimituskäytännöt, maskuliininen toimituskulttuuri sekä sukupuolittunut toimituksen rakenne. Valitsin aihepiirit, sillä kuten teoreettisessa viitekehyksessä olen esittänyt, aikaisemman tutkimuksen perusteella journalismin sukupuolittuneisuus näkyy juuri näissä aihepiireissä.

Toimituksen sukupuolittuneilla käytännöillä tarkoitan juttuaiheiden jakoa toimituksissa sekä toimistusten osastojakoja. Maskuliinisella toimituskulttuurilla tarkoitan niitä tapoja, joissa toimituksen maskuliinisuus tulee esiin tai tapoja, joilla sitä pidetään yllä, kuten puhetapa. Sukupuolittuneessa toimituksen rakenteessa taas kyseessä on esimerkiksi uralla eteneminen ja palkkaus. Sukupuolittuneeseen toimituksen rakenteeseen kuuluu myös toimittajien kokemukset toimitusten tasa-arvoisuudesta.

3. Aineisto ja tutkimusmenetelmä

Tutkielmani aineisto koostuu verkkokyselyn vastauksista. Tässä tutkimuksessa yhdistyy survey-tyyppinen tilastolliseen analyysiin perustuva kvantitatiivinen tutkimusote sekä tekstiaineistoon perustuva kvalitatiivinen tutkimusote. Yhdistämällä nämä kaksi tapaa, uskon pystyväni vastaamaan tutkimuskysymyksiini mahdollisimman kattavasti ja luotettavasti. Alaluvussa 3.1. perustelen, miksi tässä tutkimuksessa tuotetaan sekä laadullista että määrällistä tietoa. Kerron myös tämän tutkimuksen aineistonkeruutavasta. Luvussa 3.2. kerron tutkimuksen metodista ja luvussa 3.3. tutkimusetiikasta.

3.1. Laadullista ja määrällistä tietoa kokemuksista

Aikaisempi tutkimus toimitusten sukupuolittuneisuudesta on pääosin keskittynyt siihen, että toimistusten naispuolisia työntekijöitä on haastateltu. Tutkimukset ovat omalla tavallaan tuoneet esiin journalismin sukupuolittuneita käytäntöjä ja rakenteita, mutta tässä tutkimuksessa haluan tarkastella eri sukupuolia edustavien toimittajien kokemusten eroja. Siksi tässä tutkimuksessa on valittu sekä laadullinen että määrällinen tutkimus erona aikaisempiin tutkimuksiin. Uskon, että määrällisten tulosten avulla voin tarkastella nimenomaan eroja, joita esimerkiksi nais- ja miestoimittajilla on kokemuksissaan.

Halusin kerätä kokemuksia sukupuolen vaikutuksesta toimittajan työhön mahdollisimman monilta toimittajilta, jotta saisin mahdollisimman kattavan kuvan toimittajien kokemuksista. Lisäksi halusin kohdistaa verkkokyselyn suomalaisille toimittajille iästä tai sukupuolesta riippumatta. Rebecca Rubinin ja muiden (2000, 226) mukaan menetelmänä survey-tyyppinen tutkimus tarjoaa hyvät mahdollisuudet tähän, sillä survey-tyyppisellä tutkimuksella voidaan ottaa selvää ihmisten nykyisistä asenteista, mielipiteistä, ajatuksista ja jopa käytöksestä. Tällainen tutkimustapa on tehokas, kun halutaan saada vastauksia suurelta ihmisjoukolta.

Survey-tyyppisellä kyselyllä voidaan käyttää dataa löytämään joitain tiettyjä trendejä (Emt., 227). Esimerkiksi omassa tutkimuksessani voin saada selville, miten eri sukupuolten edustajat kokevat sukupuolen vaikutuksen – vaikuttaako sukupuoli enemmän esimerkiksi nais- vai miestoimittajien mielestä. Tämä kuitenkin edellyttää, että vastauksia saadaan paljon, ja verkkokyselyllä se on mahdollista.

Kyselylomake on hyvä tutkimuskeino, jos se laaditaan huolellisesti. Etenkin silloin kyselylomake on hyvä, kun sillä pyritään selvittämään melko konkreettisia ja yksiselitteisiä ilmiöitä. Suurin etu on se, että lomakkeen voi käsitellä melko nopeasti. (Hirsjärvi & Hurme 1982, 16.) Nopeus oli erityisesti tässä tutkimuksessa etu, sillä vastauksia tuli lyhyessä ajassa paljon.

Huolellisesti suunnitellun lomakkeen aineisto voidaan myös käsitellä nopeasti tallennettuun muotoon ja analysoida se tietokoneen avulla. Tällä tavalla kerättävän aineiston käsittelyyn on myös monia tapoja, kuten tilastolliset analyysitavat ja raportointimuodot. Siten tutkijan ei välttämättä tarvitse itse kehittää uusia aineistojen analyysitapoja. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 190.)

Esimerkiksi Google Forms -verkkokyselyalusta, jota tässä tutkimuksessa käytettiin, tuotti automaattisesti ja reaaliajassa kaavioita vastausten jakautumisesta eri kysymyksissä sekä itse vastaajista. Näistä valmiista taulukoista käytin tässä tutkimuksessa vastaajien taustoista kertovia kaavioita, jotka kertoivat vastaajien sukupuoli- ja ikäjakaumasta sekä työkokemuksesta. Google Forms ei kuitenkaan tuottanut automaattisesti tietoa siitä, miten vastaukset jakautuivat vastaajien sukupuolen mukaan. Siksi kirjasin monivalintakysymykset ja taustatiedot Excel-taulukkoon, josta pystyin laskemaan kvantitatiivisia tuloksia sukupuolittain.

Kyselyissä on tyypillisesti kaksi eri kysymystyyppiä; avoimia sekä suljettuja kysymyksiä. Suljetuissa eli monivalintakysymyksissä on esimerkiksi valmiit vastausvaihtoehdot, joista vastaaja saa valita vastauksen tai vastata tarkan ja tietyn määrän informaatiota, kuten esimerkiksi ammattinsa tai ikänsä. Monivalintakysymysten vastausten läpikäyminen ja kysymysten laatiminen on tutkijalle monesti nopeampaa. Siksi suljettuja kysymyksiä voidaan helposti esittää suurelle vastaajajoukolle. (Frey, Botan & Kreps 2000, 100.)

Monivalintakysymykset tuottavat vähemmän kirjavia vastauksia sekä aineistoa, jota on helppo verrata. Lisäksi monivalintakysymykset auttavat vastaajaa tunnistamaan asian sen sijaan, että hänen pitäisi tunnistaa se. Tästä syystä vastaaminen on helpompaa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 196.)

Avoimet kysymykset eli ei-strukturoitujen kysymysten tarkoitus on taas saada vastaaja vastaamaan omien sanojensa mukaan. Tällaisilla kysymyksillä kysytään tyypillisesti esimerkiksi juuri kokemuksia, kuten tässäkin tutkimuksessa. Avointen kysymysten läpikäyminen on tutkijalle huomattavasti hitaampaa, jos vertaa strukturoituihin kysymyksiin. Aineiston läpikäyminen saattaa myös olla vaikeaa, sillä vastaajat saattavat vastata niin monin eri tavoin. Siten tämä vaikeuttaa muun muassa vastausten kategorisointia. (Emt., 100.)

Toisaalta avoimet kysymykset tarjoavat tutkijalle enemmän tietoa kuin suljetut kysymykset (Emt., 100). Tämän huomasi esimerkiksi omassa kandidaatintutkielmassani. Olin esittänyt tietyn määrän strukturoituja kysymyksiä sekä avoimia kysymyksiä, mutta avoimissa kysymyksissä saattoi silti tulla kokemuksia, joita en ollut osannut edes kysyä strukturoiduissa kysymyksissä. Avointen kysymysten tarkoitus onkin yleensä saada jostain tietystä aiheesta lisätietoa (Emt., 100). Olin esimerkiksi kysynyt, ovatko vastaajat kokeneet seksuaalista häirintää ja pyysin heitä antamaan lisätietoa avoimissa kysymyksissä. Kuitenkin näissä avoimissa kysymyksissä vastaajat kertoivat, että eivät olleet varsinaisesti kokeneet seksuaalista häirintää, mutta kokivat, että sukupuoli vaikutti heidän työskentelynsä toimittajina (Nyystilä 2018, 22).

Avoimista kysymyksistä voi myös huomata vastaajien asiaan liittyvien tunteiden voimakkuuden, kun taas monivalintakysymyksistä tätä samaa ei voida nähdä. Avoimet kysymykset antavat myös mahdollisuuden tunnistaa motivaatioon liittyviä seikkoja ja vastaajan viitekehyksiä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 196.)

Avoimiin kysymyksiin on myös mieluisempaa vastata, jos aihe on jollain tapaa sensitiivinen (Frey, Botan & Kreps 2000, 101). Uskon, että verkkokyselyni aihe on todella sensitiivinen, sillä kokemuksissa puhutaan asioista, joita on tapahtunut esimerkiksi työyhteisön sisällä.

Puolistrukturoidussa haastattelussa on se hyvä puoli, että tietystä aiheesta voi esittää lisäkysymyksiä tilanteen tullen (Frey, Botan & Kreps 2000, 101), mutta verkkokyselyssä se ei ole mahdollista. Verkkokyselyssä on myös se huono puoli, että koskaan ei voi varmuudella tietää, että vastaaja on antanut oikeita tietoja.

Monet vastaajat luottavat vastatessaan myös muistiinsa, eivätkä muistikuvatkaan aina välttämättä ole luotettavia. Muistojen jäsentyminen verkostona merkityksen ja asiayhteyksien perusteella tekee muistamisesta joustavaa, mutta altistaa samalla myös virheille. Subjektiiivinen kokemus ja vahva tunne siitä, että ihminen muistaa asian ei takaa, että muistikuva vastaisi menneitä tapahtumia. (Kalaoski 2014, 24.)

En myöskään voi varmuudella tietää, ovatko kaikki vastaajat todella toimittajia. Yritin kuitenkin jakaa kyselyä sellaisiin kanaviin, että vastaajat suurella todennäköisyydellä olisivat juuri toimittajia. Toisaalta ei voi ikinä tietää, onko joku jakanut keskustelun esimerkiksi jollekin toiselle kanavalle, jossa kyselyyn pääsee vastaamaan kuka tahansa.

Kyselystä saatua aineistoa saatetaan pitää myös pinnallisena ja kyselytutkimuksia teoreettisesti vaatimattomina. Ei ole mahdollista saada varmuutta siitä, että vastaajat ovat suhtautuneet tutkimukseen

riittäväällä vakavuudella. Tutkija ei voi olla varma, että kaikki annetut vastaukset ovat huolellisesti ja rehellisesti annettuja (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 190).

Kyselyssä on myös vaikeaa kontrolloida väärinymmärryksiä, eivätkä vastausvaihtoehdot eivät välttämättä ole onnistuneita vastaajien näkökulmasta (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 190). Siksi lomakkeen kokeilu on välttämätöntä. Kun lomakkeen valmistelussa käytetään apuna esitutkimusta eli pilottitutkimusta, voidaan monia näkökohtia vielä tarkistaa ja kysymysten muotoilua korjata varsinaista tutkimusta varten. (Emt., 199.)

Yritin vähentää epäonnistuneiden kysymysten riskiä lähettämällä kyselyn ensin testattavaksi opiskelijakaverilleni, jolta sain palautetta siitä, oliko kysely ymmärrettävä tai ylipäättään toimiva. Vasta palautteen ja muokkausten jälkeen lähetin kyselyn eteenpäin varsinaiselle kohdeyleisölle.

3.1.1. Verkkokysely toimittajille

Tutkimukseni menetelmä oli kyselytutkimus. Kyselyn sain tutkimusta varten sekä laadullista että määrällistä tietoa, jonka avulla sain vastauksen tutkimuskysymyksiini. Kysymykset olivat samanlaisia jokaiselle vastaajille ja ne sisälsivät sekä valmiita vastausvaihtoehtoja että avoimia kysymyksiä (ks. liite 1).

Verkkokyselyn kohdeyleisöä olivat suomalaiset toimittajat sukupuolestaan tai iästään riippumatta. Ainoat kriteerit olivat, että toimittajat ovat suomalaisia ja se, että heillä on edes vähän alan työkokemusta. Ilman työkokemusta vastaaminen ei olisi ollut edes mahdollista. Vastaamaan kutsuin Ylen, Ilta-Sanomien, Helsingin Sanomien, Keski-suomalaisen, Ilkan sekä Pohjalaisen toimittajia. Valitsin kustakin toimituksesta esimiesasemassa toimivan henkilön, jolle lähetin sähköpostitse pyynnön jakaa verkkokyselyäni toimituksen työntekijöille, jotta saisin mahdollisimman paljon vastauksia kyselyyni (ks. liite 4).

Valitsin eri toimituksia, sillä tarkoituksena oli saada mahdollisimman paljon vastauksia eri-ikäisiltä toimittajilta, joilla on eri määrä työkokemusta alalta. Siksi ei riittänyt, että olisin jakanut kyselyä ainoastaan esimerkiksi alan opiskelijoille. Kyseiset toimitukset valikoituivat siksi, että ne ovat keskenään erilaisia, joten toivoin, että myös vastaukset olisivat monipuolisia. Siten pystyisin tutkimuksen avulla kertomaan monipuolisesti sukupuolen merkityksestä toimitustyössä.

Lehdet ovat keskenään erilaisia, joten oletettavasti myös työtavat ovat erilaisia. Helsingin Sanomilla on Pertti Suhosen (1994, 71) mukaan jopa institutionaalinen asema, minkä lisäksi siitä tuli

aikoinaan kakkoslehti moneen kotitalouteen ympäri Suomen, joten sen levikin takia lehdellä on myös monia muita lehtiä suuremmat toimintaresurssit. Ilta-Sanomat on taas puolestaan Suomen suurin uutismedia, joka tavoittaa lähes 2,5 miljoonaa suomalaista⁷. Ylen valitsin mukaan tutkimukseen, sillä se on julkisrahoitteinen media, jossa tehdään myös radiota ja televisiota.

Sekä Keskisuomalainen että Ilkka olivat kokonaislevikiltään vuonna 2018 Suomen lehdistön kärjessä. Keskisuomalainen oli sijalla 5 ja Ilkka sijalla 6.⁸ Lisäksi syksyllä 2019 julkistettiin tieto, että Ilkka ja Pohjalainen yhdistyvät yhdeksi lehdeksi.⁹ Siten oli helppoa saada yhden yhteyshenkilön kautta jaettua kyselyä kahteen, juuri parhaillaan yhdistyvään lehteen.

Valitettavasti sain ainoastaan sekä Ilkan ja Pohjalaisen että Keskisuomalaisen yhteyshenkilöiltä kiittauksen, että kyselyä on jaettu toimituksessa. Valtakunnallisista medioista en saanut yhdeltäkään varmistusta siitä, että kyselyä on jaettu, joten on mahdotonta kertoa varmuudella, että kysely on tullut Helsingin Sanomissa, Ilta-Sanomissa tai Ylellä työskentelevien toimittajien vastattavaksi. En asettanut kyselyyn mahdollisuutta kertoa, mistä toimituksesta kukakin vastaaja oli. Tässä tutkimuksessa sillä ei ollut suurta merkitystä, että mistä mediasta kukin vastaaja oli, sillä tässä tutkimuksessa ei vertailtu, että koetaanko sukupuolen vaikuttavan eniten esimerkiksi maakuntatoimituksissa vai valtakunnallisissa medioissa.

Halusin tutkimuksessani antaa vastausvaihtoehdon myös nuorille, vasta työelämään astuville toimittajaopiskelijoille, joilla kuitenkin on jo esimerkiksi kesätöiden kautta hieman alan työkokemusta. Siksi jaoin verkkokyselyn Tampereen yliopiston journalistiikan opiskelijoiden ainejärjestön suljettussa Facebook-ryhmässä, johon itsekin kuulun (ks. liite 2). Pyysin myös kyseisen ainejärjestön, Vostok ry:n viestintäministeriä jakamaan kyselyä ainejärjestöön kuuluvien opiskelijoiden sähköpostilistalle (ks. liite 3).

Lähetin linkin kyselyyn myös Jyväskylän yliopiston journalistiikan opiskelijoiden ainejärjestön Löoppi ry:n sähköpostilistalle. Lisäksi pyysin kyseisen ainejärjestön viestintäministeriä jakamaan kyselyn ainejärjestön Facebook-sivulle.

⁷ Ilta-Sanomat on Suomen suurin uutismedia
<https://mediaauditfinland.fi/wp-content/uploads/2019/06/KMT-2018-lukijam%C3%A4%C3%A4r%C3%A4t.pdf>

⁸ Lehtien kokonaislevikit Suomessa:
<https://mediaauditfinland.fi/levikit/tilastot/levikkitrendihaku/>

⁹ Ilkka ja Pohjalainen yhdistyvät:
<https://yle.fi/uutiset/3-10985508>

3.1.2. *Verkkokyselyn alusta*

Käytin e-lomakkeen alustana Googe Formsia. Google Forms on ilmainen alusta ja sitä on helppo käyttää. Muotoiluvaihtoehtoja ei ole paljoa, mutta niitä on riittävästi. Lisäksi Google Formsin grafiikka ja muotoilu ovat selkeät ja yksinkertaiset. Google Formsin kysely soveltuu myös hyvin sekä tietokoneelle että mobiililaitteelle, joten vastaajan ei välttämättä tarvinnut olla esimerkiksi tietokoneella vastatakseen kyselyyn. Vastaaminen ei myöskään vaatinut minkäänlaista kirjautumista tai käyttäjänimen tai muun vastaavan luomista, joten kynnyks vastamiseen oli tehty mahdollisimman matalaksi.

Lisäksi nykyajan kyselylomakkeissa on monesti ominaisuus, jossa ohjelma automaattisesti tuottaa tilastollista tietoa vastauksista sitä mukaa kuin niitä tulee. Esimerkiksi Google Forms tuottaa tulleistä vastauksista ympyräkaavioita ja muuta tilastografiikkaa, joka helpottaa vastausten läpikäymistä.

Käsittelin aineiston käyttämällä avuksi Google Formsin muodostamia valmiita graafeja monivalintavaihtoehtoihin tulleista vastauksista. Lisäksi tein Exceliin taulukon, jonka avulla pystyin näkemään, miten vastaukset olivat jakaantuneet sukupuolittain. Avointen kysymysten vastaukset luin ja jaottelin aihepiireittäin Word-tiedostossa. Aihepiirit olivat sukupuolittuneet toimituskäytännöt, maskuliininen toimituskulttuuri sekä sukupuolittunut toimituksen rakenne.

3.1.3. *Verkkokyselyn tutkimusetiikka*

Tutkimukseni aihe on hyvin sensitiivinen, sillä vastaukset koostuvat toimittajien henkilökohtaisista kokemuksista, jotka ovat tapahtuneet esimerkiksi työyhteisön sisällä. Sen vuoksi tähän kyselyyn vastattiin täysin anonymisti. Verkkolomake oli tässä tapauksessa hyvä, sillä vastaajan tai tutkijan sukupuoli, etninen tausta tai ikä eivät määrittäneet vuorovaikutusta yhtä voimakkaasti kuin välittömässä kohtaamisessa (Kuula 2011, 174). Kyselyn avoimiin kysymyksiin oli luultavasti helpompi vastata kuin kasvokkain. Etenkin, kun kyseessä oli niinkin henkilökohtaisista kokemuksista kuten esimerkiksi häirintäkokemuksista.

Jochen Peterin ja Patti Valkenburgin (2006, 214) mukaan anonymiteetin vuoksi ihmisten on helpompi päästä yli ujoudestaan internetissä kuin kasvokkaisessa tilanteessa. Ihmisten on siten helpompi puhua erilaisista aiheista ja tuntea olonsa vähemmän uhatuksi jakaessaan henkilökohtaista tai jopa intiimiä tietoa jostain tietystä aiheesta.

Etenkin nuoret kokevat, että netissä käytyä viestintää on helpompaa kontrolloida kuin kasvokkaista viestintää. Peterin & Valkenburgin (2006) tutkimuksessa vastaajista 40–50 prosenttia koki netissä käydyn viestinnän helpommin kontrolloitavaksi. Vastaajista 30 prosenttia koki, että netissä käyty viestintä on syvempää kuin kasvokkainen. (Emt., 220). Kysely saattaa siis soveltua hyvin etenkin toimittajaopiskelijoille tai nuorille toimittajille.

Tutkijan ja tutkittavien välisen sähköisen kommunikaation avulla toteutettava tutkimusaineiston kerääminen ei poikkea postikyselystä, perinteisestä teemahaastattelusta tai aineiston hankinnasta kirjoituspyynnöllä tutkimusetiikan ja tietosuojan suhteen. Tutkimuksen perustiedot täytyy aina kertoa. Perustiedoilla tarkoitetaan muun muassa tutkijan yhteystietoja ja tutkimuksen tavoitetta. (Kuula 2011, 175.)

Perustiedot täytyy kertoa myös silloin, kun lomakkeet ja pyynnöt ovat jollain internetsivustolla avattavissa. Ne voidaan kertoa joko sivuston yhteydessä tutkimuksesta kertovassa kohdassa tai erikseen avautuvan lomakkeen tai kyselyn alussa. Lisäksi tässä tapauksessa tutkimustarkoitukseen tietoaan ja ajatuksiaan lähettävälle täytyi kertoa, miten kerättyjä tunnistetietoja käytetään ja säilytetään. (Emt. 2011, 175.)

Kirjoitin kyselylomakkeen alkuun, että vastauksia käytetään Tampereen yliopistossa tehtävää pro gradu -tutkielmaa varten (ks. liite 1). Samalla olin määritellyt, ketkä kaikki olivat tervetulleita vastaamaan kyselyyn, ja tässä tapauksessa tervetulleita olivat suomalaiset toimittajat iästään tai sukupuolestaan riippumatta. Kaikki vastaukset käsiteltiin täysin anonyymisti ja avovastauksissa kerrotua käytettiin tutkielmassa vain siten, että tiedot eivät olleet yhdistettävissä yksittäisiin henkilöihin tai pieniin ihmisjoukkoihin. Tämä tieto kerrottiin myös vastaajille. Lisäksi kyselyn alussa olivat tutkijan eli minun yhteystietoni. Mahdolliset yhteydenotot olivat myös luottamuksellisia ja se kerrottiin myös verkkokyselyn alussa.

3.2. Laadullinen sisällönanalyysi

Analysoin aineistoa laadullisella sisällönanalyysillä. Sisällönanalyysissä aineistoa voidaan tarkastella eritellen, yhtäläisyyksiä ja eroja etsien ja tiivistäen. Sisällönanalyysi on diskurssianalyysin tapaan tekstianalyysia, jossa tarkastellaan jo valmiiksi tekstimuotoisia tai sellaiseksi muutettuja aineistoja. Tutkittavat tekstit voivat olla melkein mitä vain, kuten esimerkiksi kirjoja, päiväkirjoja, haastatteluita, puheita tai keskusteluita. Menetelmään avulla pyritään muodostamaan tutkittavasta

ilmiöstä tiivistetty kuvaus, joka kytkee tulokset ilmiön laajempaan kontekstiin ja aihetta koskeviin muihin tutkimustuloksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 105.)

Sisällönanalyysin ohella puhutaan joskus myös sisällön erittelystä. Tuomen ja Sarajärven (2002, 107–108) mukaan sisällön erittelystä puhuttaessa tarkoitetaan kvantitatiivista dokumenttien analyysia, jossa kuvataan määrällisesti jotakin tekstin tai dokumentin sisältöä. Tutkimusongelmasta riippuen voidaan esimerkiksi laskea tiettyjen sanojen esiintymistiheyttä tietyissä dokumenteissa. Sisällönanalyysista sen sijaan puhutaan, kun tarkoitetaan sanallista tekstin sisällön kuvailua.

Tässä tutkimuksessa tarkastelen sisällönanalyysin avulla verkkokyselyyn tulleita avoimia vastauksia, jotka ovat valmiissa tekstimuodossa. Olen jakanut vastaukset aikaisemman tutkimuksen avulla kolmeen eri aihepiiriin, jotka ovat sukupuolittuneet toimituskäytännöt, maskuliininen toimituskulttuuri sekä sukupuolittunut toimituksen rakenne. Kyseisen aihepiirien avulla pyrin vastaamaan tutkimuskysymykseeni. Avoimia vastauksia peilaan aikaisempiin aihetta koskeviin tutkimustuloksiin ja sidon ne laajempaan kontekstiin, joka on tässä tutkimuksessa journalismin sukupuolittuneet käytännöt.

Avointen vastausten jakaminen eri osa-alueisiin on tehty esimerkiksi siten, että vastauksissa on saattanut esiintyä samanlainen sana, kuten vaikkapa 'asema' tai 'sukupuoli'. Aina vastauksissa ei välttämättä esiintynyt samoja sanoja, mutta ne toivat sisällöltään samanlaisen ilmiön, jolloin vastauksissa puhuttiin samasta aiheesta, mutta eri sanoilla. Jaottelin vastaukset omiin aihepiireihinsä Word-tiedostossa, jonne myös merkitsin nämä kyseiset aihepiirit eli sukupuolittuneet toimituskäytännöt, maskuliininen toimituskulttuuri sekä sukupuolittunut toimituksen rakenne.

Aion myös peilata tutkimuksen tuloksia Iris Ruohon ja Sinikka Torkkolan (2018, 72) kehittämään moniulotteiseen taulukkoon. Taulukko sisältää yhdeksän tapaa lähestyä journalismia ja sukupuolta. Taulukon avulla on helppo tarkastella tähänkin tutkimukseen valikoituja näkökulmia, jotka ovat käytännöt, ammattikulttuuri sekä rakenne. Taulukon avulla tutkimuksen tuloksia voidaan pohdita moniulotteisemmin. Tässä tutkimuksessa taulukko toimii siten vain pohdinnan apuna, eikä analyysityökaluna.

Sisällönanalyysilla voidaan siis tarkoittaa niin laadullista sisällönanalyysia kuin sisällön määrällistä erittelyä. Näitä molempia voidaan hyödyntää samaa aineistoa analysoidessa. Sisällönanalyysia voidaan jatkaa tuottamalla esimerkiksi sanallisesti kuvatusta aineistosta määrällisiä tuloksia (Tuomi & Sarajärvi 2002, 109–116). Tässä tutkimuksessa sanallisesti kuvatusta aineistosta ei kuitenkaan tuotettu määrällisiä tuloksia. Määrällistä tietoa tuotettiin ainoastaan monivalintakysymysten vastauksista.

Tutkimusaineiston laadullisessa sisällönanalyysissä aineisto ensin pirstotaan pieniin osiin, käsitteellistetään ja lopuksi järjestetään uudelleen uudelleenlaiseksi kokonaisuudeksi. Sisällönanalyysi voidaan tehdä aineistolähtöisesti, teoriaohjaavasti tai teorialähtöisesti, erona on analyysin ja luokittelun perustuminen joko aineistoon tai valmiiseen teoreettiseen viitekehykseen. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 109–116.) Tässä tutkimuksessa sisällönanalyysi tehtiin teorialähtöisesti, sillä valitsemani aihepiirit perustuivat aikaisempaan tutkimukseen journalismin sukupuolesta.

3.3. Kritiikkiä

Verkkokyselyn vastausten analysointi nojaa aina tutkijan omaan harkintaan, eikä sen vuoksi tuloksia voida pitää täysin objektiivisena totuutena, vaan omana näkemyksenäni keräämäni aineiston pääpiirteistä. Avoimia vastauksia analysoidessa joku toinen tutkija olisi varmasti voinut löytää toisenlaisia teemoja. Erilaisen tutkimustiedon varassa esimerkiksi toinen tutkija olisi voinut tulkita vastauksia työpaikkojen tasa-arvosta eri tavalla.

Tässä tutkimuksessa keräsin aineiston verkkokyselyn avulla. Se ei antanut mahdollisuutta pyytää vastaajilta tarkentavia tietoja vastauksiin. Siten en voi olla täysin varma siitä, olenko tulkinut vastauksia siten, kuin vastaajat ovat ne ajatelleet. Olen kuitenkin pyrkinyt tutkimuksessani mahdollisimman suureen läpinäkyvyyteen tekemiäni valintojen suhteen. Olen pyrkinyt tuomaan läpinäkyvyyttä esiin esimerkiksi nostamalla avoimia vastauksia ahkerasti esiin tässä tutkimuksessa.

Haastattelututkimuksessa vastaukset olisivatkin voineet olla erilaisia ja niiden avulla olisi voinut päästä ehkäpä pintaa syvemmälle. Haastattelu ei kuitenkaan olisi mahdollistanut määrällisen tiedon keräämistä, kuten verkkokyselytutkimus. Myös erilainen verkkokyselytutkimus olisi voinut antaa erilaisia tuloksia. Jos ajassa voisi palata taakse päin, olisin esimerkiksi muokannut kysymystä siitä, että koetaanko sukupuolesta olevan hyötyä vai haittaa eri tavalla, sillä tässä tutkimuksessa siihen tuli todella paljon ”en osaa sanoa” -vastauksia, jotka eivät sinänsä kerro oikein mitään.

Verkkokyselyyn tulleet vastaukset perustuivat lisäksi pitkälti toimittajien omiin kokemuksiin, eikä esimerkiksi erilaisista esimerkkitapauksista ja -tilanteista ollut kauhean tarkkoja kertomuksia. Monet vastaajat esimerkiksi kertoivat kokevansa, että miehillä on tietynlainen asema työpaikalla, jonka avulla he saavat tietynlaisen käytöksen anteeksi ja etenevät urallaan helpommin kuin naiskollegat.

Esimerkiksi se, miten tämä asema käytännössä näkyi, ei välttämättä tullut konkreettisella tavalla ilmi. Uskottavuutta kuitenkin lisäsi se, että tässäkin kyseisessä tapauksessa useassa vastauksessa

tuotiin esille lähes samoin sanoin miesten asema työyhteisössä. Kuvailu oli myös samankaltaista. Se osoittaa, etteivät vastaukset välttämättä ole myöskään täysin tuulesta temmattuja. Eri tavoin muotoilluilla kysymyksillä olisi ehkäpä voinut saada vielä tarkempia ja konkreettisempia vastauksia.

Lisäksi tämän tutkimuksen otanta oli suhteellisen pieni, joten täytyy suhtautua kriittisesti siihen, miten paljon tuloksia voidaan lähteä yleistämään koskemaan yleisesti suomalaisia toimittajia. Jatkoa ajatellen aiheetta olisi mielenkiintoista tutkia enemmän, mutta jatkossa myös otanta voisi olla isompi. Silloin tulokset voisivat olla paremmin yleistettävissä. Erityisen tärkeää olisi, että miesvastajia olisi tutkimuksessa yhtä paljon kuin naisia tai vähintäänkin enemmän kuin tässä tutkimuksessa, jotta voitaisiin tehdä parempaa vertailua vastausten perusteella.

4. Sukupuoli toimitustyössä

Tässä kappaleessa käyn läpi verkkokyselyn vastauksia ja tuloksia. Ensin kerron yleisesti, kuinka paljon vastauksia verkkokyselyyn tuli ja mitä voidaan kertoa vastaajien taustoista. Kerron myös lyhyesti, miten toimittajat vastasivat monivalintakysymyksiin, kuten siihen, vaikuttaako sukupuoli heidän työskentelyynsä toimittajina ja miten he kokevat, onko sukupuolesta ollut työssä hyötyä vai haittaa. Monivalintakysymysten osalta kerron, miten kunkin sukupuolen edustajien vastaukset jakautuivat.

Kuten edellä mainitsin (ks. s. 25), pyrin vastaamaan tutkimuskysymykseeni siitä, miten sukupuoli vaikuttaa työhön toimittajana seuraavien aihepiirien kautta: sukupuolittuneet toimituskäytännöt, maskuliininen toimituskulttuuri sekä sukupuolittunut toimituksen rakenne. Alaluvut, joissa syvennän analysoimaan toimittajien avoimia vastauksia, on muodostettu näiden aihepiirien mukaisesti. Kyseisissä alaluvuissa avaan myös tarkemmin sitä, oliko eri sukupuolten antamissa vastauksissa eroja muun muassa siinä, että miten tasa-arvoisena pidettiin toimitusten työyhteisöjä ja että jaettiin työtehtäviä heidän kokemansa mukaan tasa-arvoisesti.

Avoimet vastaukset ovat numeroitu ja merkattu kirjaimella, jotta selviää, onko vastaaja nainen, mies vai muun sukupuolinen, kuten N26, M1 tai X6. Vastaukset on myös merkitty kursiivilla. Näin lukija saa selvyuden, mikä vastaaja on milloinkin kyseessä, mutta samalla säilytetään vastaajan anonymiteetti. Osaa avoimista vastauksista on lyhennetty, jolloin tämä on merkattu suluilla ja kahdella poikkiviivalla: (--). Kirjoitusasusta olen korjannut ainoastaan selvät kirjoitusvirheet, kuten vaikkapa puuttuvia kirjaimia ja pisteitä.

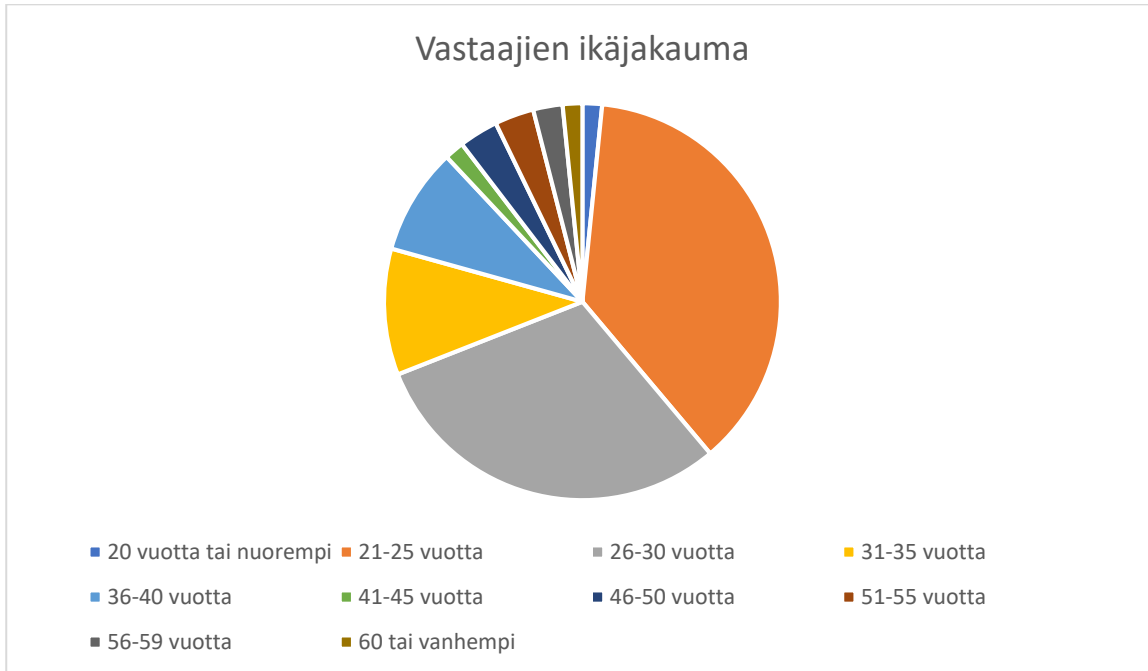
4.1. Vastaajista yleisesti

Verkkokyselyyni tuli vastauksia yhteensä 126. Siihen nähden, että esimerkiksi Journalistiliiton jäseniä on jo pelkästään 14247¹⁰, tutkimukseni otanta oli pieni. Vastaajista enemmistö eli 67,5 prosenttia oli naisia, 30,2 prosenttia miehiä ja muun sukupuolisia 2,4 prosenttia. Enemmistö vastaajista oli 21–5-vuotiaita, joita oli 37,3 prosenttia. Tämä selittyy luultavasti sillä, että esimerkiksi Lööppi ry:n ja Vostok ry:n sähköpostilistalta ja Facebook-ryhmistä tavoitti hyvin alaa opiskelevat journalistit. Seuraavaksi eniten oli 26–30-vuotiaita ja kolmanneksi eniten 31–35-vuotiaita vastaajia. Ensin

¹⁰ Journalistiliiton jäsenmäärä vuonna 2019

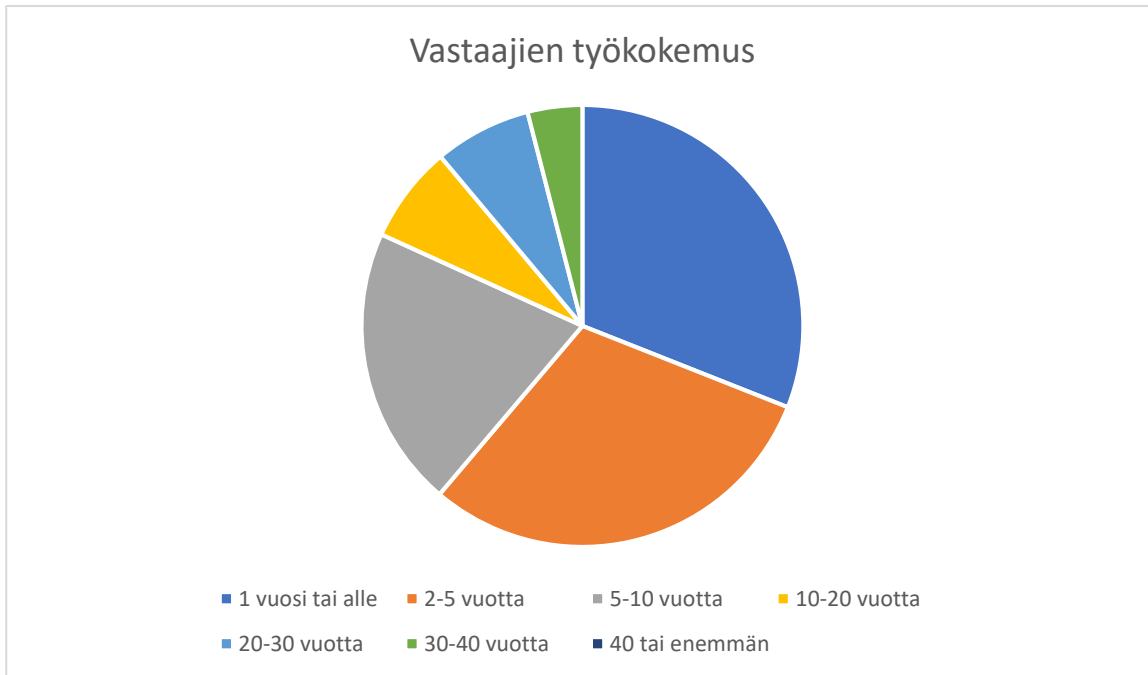
<https://journalistiliitto.fi/fi/liitto/tietoa-jasenistamme/jasentilastoja/jasenmaaran-kehitys/>

mainittuja oli 30,2 prosenttia, joten ero 21–25-vuotiaiden välillä ei ollut suuri. 31–35-vuotiaita oli jo vain 10,3 prosenttia. Alla olevasta kuvioista 1 näkee vastaajien ikäjakauman.

Kuvio 1: Vastaajien ikäjakauma.

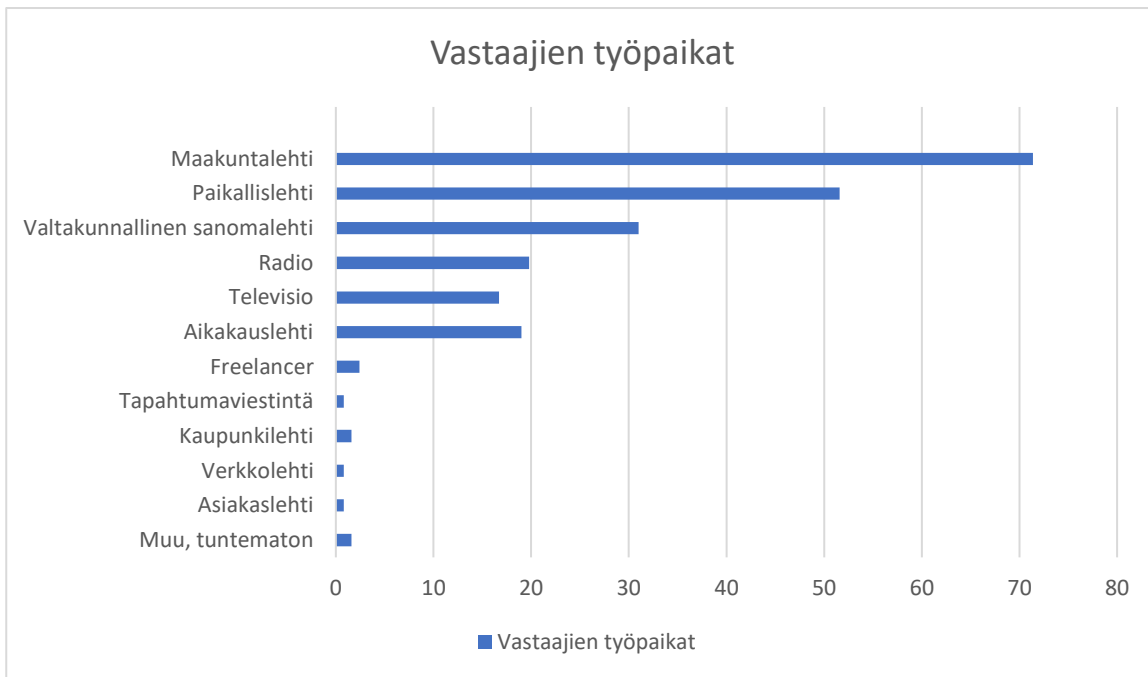
Koska kyselyn vastaajista suurin osa oli alle 30-vuotiaita, myös työkokemusta oli keskimäärin yhdestä vuodesta kymmeneen vuoteen. Niukasti suurimmalla osalla, 31 prosentilla oli työkokemusta takanaan vuosi tai alle. 30,2 prosentilla oli 2-5 vuotta työkokemusta ja 20,6 prosentilla 5-10 vuotta työkokemusta. Alla olevasta kuvioista 2 näkee, kuinka paljon vastaajilla on työkokemusta.

Kuvio 2: Vastaajien työkokemus

Vastaajien ikäjakauma ja työkokemus osoittavat, että verkkokysely onnistui paremmin tavoittamaan nuoret toimittajat. Syitä voi tietenkin olla monia, mutta on mahdollista, että jo tiiviisti työelämässä olevilla toimittajilla on vähemmän aikaa vastata kyselyyn kuin esimerkiksi niillä, jotka opiskelevat vielä. Varsinkin, kun jo työelämässä olevia toimittajia tavoiteltiin työsähköpostin kautta.

Ylivoimainen enemmistö vastaajista, 71,4 prosenttia, oli työskennellyt maakuntalehdessä. Toiseksi suurin määrä, 51,6 prosenttia oli työskennellyt paikallislehdissä. Valtakunnallisen sanomalehden, television, radion ja aikakauslehden työskennelleiden määrä jakaantui aika tasaisesti. Freelancerina oli työskennellyt 2,4 prosenttia. Osa oli merkinnyt esimerkiksi Yleisradion tai uutistoimiston työpaikakseen, mutta olen tässä tutkimuksessa laskenut ne valtakunnallisiksi sanomalehdiksi. Yhteensä valtakunnallisessa mediassa työskennelleitä oli siten 31 prosenttia. Alla olevasta kuvioista 3 näkee, missä medioissa vastaajat ovat työskennelleet.

Kuvio 3: Vastaajien työpaikat.

Vastaajista suurin osa, eli 115 toimittajaa vastasi, ettei työskentele esimiesasemassa. Niistä 11 vastaajasta, jotka kertoivat työskentelevänsä esimiesasemassa, oli miehiä 5 ja naisia 6. Koska miesvastaajia oli kyselyssä kaiken kaikkiaan vain 38, heistä suurempi prosenttiosuus, 13,2 prosenttia työskenteli esimiesasemassa, kun taas naisvastaajista vain 7,1 prosenttia työskenteli esimiesasemassa.

Kaikista kyselyn vastaajista enemmistö eli 53,2 prosenttia koki, että sukupuoli ei ole vaikuttanut heidän työhönsä toimittajana. Vastaajista 39,7 prosenttia koki, että sukupuoli on vaikuttanut työhön ja loput 7,1 prosenttia vastasi, ettei osaa sanoa. Kysyttäessä, onko sukupuolesta ollut toimittajan työssä hyötyä tai haittaa, selvä enemmistö eli 54 prosenttia vastasi, että ei osaa sanoa. Vastaajista 27 prosenttia vastasi, että sukupuolesta on ollut haittaa. Vastaajista 19 prosenttia vastasi, että sukupuolesta on ollut hyötyä. Alla olevasta taulukosta 1 näkee, miten vastaukset jakautuivat vielä vastaajien sukupuolten mukaan.

	Miesvastaajat	Naisvastaajat	Muun sukupuoliset vastaajat
Sukupuoli ei ole vaikuttanut työhön	52,6%	32,9%	66,6%
Sukupuoli on vaikuttanut työhön	42,1%	56,5%	-
Ei osannut sanoa	5,3%	7,1%	33,3%
Sukupuolesta on ollut hyötyä työssä	16,5%	12,9%	-
Sukupuolesta on ollut haittaa työssä	1,2%	38,8%	-
Ei osannut sanoa	60,5%	49,4%	100%

Taulukko 1: Vastausprosentit vastaajien sukupuolten mukaan.

Taulukkoa katsomalla voidaan tiivistetysti todeta, että naisvastaajista suurempi osa koki, että sukupuoli on vaikuttanut heidän työhönsä toimittajina, kun taas miesvastaajista enemmistö koki, että sukupuoli ei ole vaikuttanut työhön toimittajina. Samaten myös muun sukupuolisista vastaajista, joita toki oli tässä tutkimuksessa erittäin vähän, vastasi, että sukupuolella ei ole ollut vaikutusta.

Verrattaessa esimerkiksi mies- ja naisvastaajia voidaan todeta, että naisvastaajista suurempi osa koki sukupuolestaan olevan työssä haittaa. Tilastollisesti tässä kysymyksessä vastaajien eroavaisuus oli suurin. Miesvastaajista taas suurempi osa koki, että sukupuolesta on ollut toimittajan työssä hyötyä. Lukuja arvioidessa täytyy kuitenkin ottaa huomioon se, että miesvastaajia oli ainoastaan 35, kun taas naisvastaajia 85. Vertailuja täytyy tehdä siis varoen, sillä miesvastaajien, muun sukupuolisista vastaajista puhumattakaan, oli pieni.

Kysymyksiin, kokevatko toimittajat sukupuolella olevan vaikutusta työhönsä ja kokevatko toimittajat, että sukupuolesta olisi hyötyä tai haittaa, sai vastata tarkemmin myös avoimissa kysymyksissä. Todella monessa avoimessa vastauksessa kerrottiin haastattelutilanteista, joissa koettiin, että sukupuolesta voi olla tilanteen mukaan sekä hyötyä että haittaa. En kuitenkaan pureudu vastaajien antamiin haastattelutilanteisiin liittyviin vastauksiin tässä tutkimuksessa, sillä tarkoituksenani on tutkia nimenomaan sukupuolen vaikutusta toimitusorganisaation sisällä.

Sukupuolen vaikutuksiin ja siihen, koetaanko siitä olevan hyötyä tai haittaa, syvennyn tarkemmin seuraavissa alaluvuissa. Täydennän avointen vastausten analyysia tutkimuksesta saadulla

määrällisellä tiedolla. Kerron esimerkiksi, miten vastaajat olivat jakautuneet sukupuolen perusteella kysyttäessä tasa-arvosta työyhteisössä sekä työtehtävien jakamisesta sukupuolittuneesti.

4.2. Sukupuolittuneet käytännöt

Ensimmäinen aihepiiri, jota käsittelen, koskee toimitustyön sukupuolittuneita käytäntöjä. Aineistosta tämä nousi esiin sukupuolittuneena työnjakona ja miestoimittajien erikoistumisena tiettyihin aihealueisiin kuten politiikkaan. Kysyin verkkokyselyssäni, onko vastaajan mielestä toimituksissa, joissa vastaaja on työskennellyt, jaettu työtehtäviä sukupuolittuneesti. Kaikista vastaajista 65,9 prosenttia vastasi *ei* ja 34,1 prosenttia *kyllä*. Miesvastaajista selvästi suurin osa eli 94,3 prosenttia vastasi, että työtehtäviä ei ole jaettu sukupuolittuneesti. Naisvastaajista 56,5 prosenttia vastasi samoin. Muun sukupuolisista vastaajista kaikki vastasivat, että työtehtäviä ei ole jaettu sukupuolittuneesti.

Toisin sanoen, miesvastaajista siis 14,3 oli sitä mieltä, että työtehtäviä jaetaan sukupuolittuneesti, kun taas naisvastaajista sitä mieltä oli 43,5 prosenttia. Vastauksissaan naisvastaajat jakoutuivat siten kahteen ryhmään mielipiteissään siitä, jaetaanko toimituksissa työtehtäviä sukupuolittuneesti.

Kysyin verkkokyselyssäni myös, että jos työtehtäviä oli jaettu toimituksissa sukupuolittuneesti, kokivatko vastaajat sen ongelmalliseksi. Kyseiseen monivalintakysymykseen vastaaminen ei ollut muista poiketen vastaajille pakollista, joten sukupuolijakaumaa on vaikea tehdä. Vastauksia tähän kysymykseen tuli ainoastaan 68. Kysymykseen vastanneista enemmistö eli 57,4 prosenttia ei ollut kokenut työtehtävien sukupuolittunutta jakamista ongelmaksi. Sen sijaan 42,6 prosenttia oli kokenut.

Tulokset muistuttavat esimerkiksi Margareta Melinin (2008, 213–214) tutkimuksen tuloksia, jonka mukaan miesten ja naisten mielipiteet juttuaiheiden sukupuolittuneesta jaosta vaihtelivat. Naiset kokivat sukupuolittuneet työtehtävät ongelmalliseksi, kun taas miehet kokivat sen luonnolliseksi.

Kuitenkaan tässä tutkimuksessa jako ei ollut yhtä selvä. Esimerkiksi Henrika Zilliacus-Tikkasen (1992, 11) tutkimuksessa uutisaiheiden jakautumisesta naisvastaajat olivat myös erimielisiä siitä, miten työtehtävät heille jakoutuivat. Esimerkiksi tutkimuksen vastaajista vain kaksi koki, että he saivat kirjoittaa uutisia ainoastaan feminiinisistä aiheista. Sen sijaan jopa kuusi vastaajaa koki, että he saivat kirjoittaa pääosin feminiinisistä aiheista. Toiset kahdeksan vastaajaa koki, että he saivat pääosin maskuliinisia aiheita ja vastaajista seitsemän koki, että he saivat kirjoittaa ainoastaan maskuliinisista aiheista.

Vaikka enemmistö kaikista kyselyn vastaajista koki, ettei työtehtäviä jaeta sukupuolittuneesti, mies- ja naisvastaajia verrattaessa naistoimittajat kokivat miestoimittajia enemmän, että työtehtäviä jaetaan sukupuolittuneesti. Vastaukset siten osoittavat, että toimituksessa esiintyy sukupuolittuneita käytäntöjä. Toimittajat kokivat nämä sukupuolittuneet käytännöt avointen vastausten perusteella myös enimmäkseen huonona asiana. Aineistosta nousi myös esiin, että sukupuolittuneet työnjaot saattavat johtaa siihen, että miestoimittajat erikoistuvat tiettyihin aihealueisiin. Syvennyn näihin avoimiin vastauksiin seuraavassa kahdessa alaluvussa.

4.2.1. Naistoimittajille pehmeät aiheet, miestoimittajille kovat

Kaikista verkkokyselyn vastaajista siis noin 34 prosenttia koki, että työtehtäviä jaetaan sukupuolittuneesti. Näistä vastaajista naistoimittajien osuus oli noin 43 prosenttia ja miestoimittajien noin 14 prosenttia. Avoimiin kysymyksiin tuli monia vastauksia, jotka liittyivät juuri työtehtävien sukupuolittuneeseen jakoon. Osa kertoi työtehtävien jaosta kysyttäessä perusteluja siihen, miten sukupuoli vaikuttaa työhön toimittajana. Jako ”kevyisiin” ja ”koviin” aiheisiin oli usealle toimittajalle tuttu.

”Kovien” ja ”pehmeiden” aiheiden jako on yhä hyvin sukupuolittunutta. (--) N21

(--) Tuottajat myös helposti vievät talouteen, tekniikkaan, politiikkaan liittyviä aiheita miestoimittajille, kun taas naistoimittajille tuodaan ns. kevyempiä ja pehmeämpiä aiheita. Eli stereotyyppiä siitä, mistä eri sukupuolet ovat kiinnostuneita ja tietävät on edelleen hyvin voimissaan. N43

Juttuaiheita on joskus jaettu niin, että miehille menevät ns. kovat aiheet eli talous, politiikka ja naisille ”hömppäaiheet”, kuten päivähoitojutut ja ”kivat” jutut, joissa on mukana lapsia ja eläimiä. N55

Kesätoimittajan hommissa törmäsi välillä siihen, että talousaiheet, kuntapolitiikka ja ns. raskaammat jutut määrättiin miehille, kun taas naisille tarjottiin mansikkareppareita, jäätelöreppareita ja jotain ”uimarantakivasää”-filistelyjuttuja. Nuo kaikki toki kuuluvat maakuntalehden kesäarkeen, mutta välillä se ärsytti. N73

Esimerkiksi juttuaiheet ovat helposti aika pehmeitä: käsitöitä, hyväntekeväisyyttä, perhejuttuja. N56

Kuten Iris Ruoho ja Sinikka Torkkola (2018, 74) ovat kirjoittaneet, toimituksissa ollaan kyllä tietoisia aiheiden jakautumisesta sukupuolittain maskuliinisiin ja feminiinisiin kategorioihin. He myös

mainitsevat, että toimittajien professionaalinen elämä perustuu sukupuolijakaumalle. Naistoimittajien tiedetään jakavan suuressa määrin samat arvot kuin mieskollegansa, mutta silti tutkimusten mukaan on oikeutettua olettaa, että naistoimittajien kokemus journalismista poikkeaisi heidän mieskollegoistaan.

Eräässä vastauksessa naistoimittaja kuvaa hyvin konkreettisesti, miten hänen kanssaan samaan aikaan aloittanut miespuolinen toimitusharjoittelija sai erilaisia aiheita kuin hän:

Aloitimme toisen harjoittelijan kanssa työt samaan aikaan samassa toimituksessa. Kummallakaan ei ollut aikaisempaa työkokemusta alalta. Minulle naistoimittajana määrättiin esimerkiksi lemmikkeihin ja ruokaan liittyviä kevyitä juttuaiheita, kun taas mieskollegani määrättiin tekemään juttuja poliisiasioista, palomiestistä ja tietoturvasta. Tuolloin koin pientä epärehlyä, mutta räikeimmät tapaukset vähenivät harjoittelun edetessä. Uskalsin sanoa aiheesta vasta pestin loputtua. En usko esimiehen tehneen tätä tahallaan, vaan toiminta vaikutti täysin vahingolta, joten en pitänyt ongelmaa niin merkittävänä. N72

Vastaaja kertoo lopussa, ettei usko esimiehen tehneen jakoa tahallaan. Ehkä Ruohon ja Torkkolan (2018, 74) mainitsema sukupuolijakauma on niin syvällä rakenteissa, että esimiehet jakavat aiheita sukupuolittuneesti jopa tiedostamattaan tai ajatellen, ettei siitä ole haittaa. Linda Steinerin (2012, 210) tutkimuksen mukaan naistoimittajat kokivat, että miehet päättivät uutisaiheista sukupuolen perusteella ja ”pelastivat” naiset epämiellyttäviltä ja ”epäfeminiineiltä” aiheilta. Onkin hyvin mahdollista, että juttuaiheiden jaossa elää vahvasti stereotyyppiset käsitykset sukupuolten eri mielenkiinnon kohteista.

Toisaalta kyselyyn tulleiden vastausten perusteella moni vastaajista on kyllä tietoinen työtehtävien sukupuolittuneesta jaosta. On syytä epäillä, että ehkä myös esimiehet jakavat työtehtäviä sukupuolittuneesti tietoisesti. Tutkimuksen kannalta oli merkittävää saada myös miestoimittajilta vastauksia työtehtävien jakoon liittyen sekä monivalintakysymyksiin että avoimiin kysymyksiin. Vaikka todella pieni osa heistä koki sukupuolittuneen työnjaon ongelmana, osa heistä tiedosti, että sitä tapahtuu. Se myös osoittaa, että Ruohon ja Torkkolan (2018, 74) väite siitä, että sukupuolittunut työnjako tiedostetaan toimituksissa, on varsin varteenotettava.

Osa vastaajista arveli, että sukupuolen lisäksi – ellei jopa enemmänkin – iällä oli myös merkitystä juttuaiheiden jaossa.

Minut laitettiin aikoinaan toimitusharjoittelijana kirjoittamaan maakuntalehdessä feature-tyylistä "hömppäjuttua" sekä seksistä että parisuhteesta (kaksi erillistä juttua, eri viikoilla). Silloin tuli vähän sellainen olo, että jos toimitusharjoittelija olisi ollut miespuolinen, ei hänelle olisi kyseisiä tehtäviä annettu. (--) ymmärrän myös, että kokematomalle toimittajalle on helpompaa antaa aluksi kevyempiä juttuaiheita. N67

Toisinaan erityisesti nuorille naistoimittajille voidaan antaa kevyempiä juttuaiheita kuin miespuolisille kollegoille. (--) N50

Porukan nuorimpana ja naispuolisena toimittajana olen usein saanut tehtäväkseni lapsiaiheita, kulttuuria ym. "kevyempiä juttuja". Teknologia ja talous on ollut enemmän miestoimittajien hoidossa. N49

Esimiehet antavat herkästi nuorelle naistoimittajalle "pehmeitä" ja kevyitä aiheita, kuten perhe, lapset, eläimet tai hyvinvointi. Samaan aikaan miestoimittajat tekevät kovat skuupit, maanpuolustus- ja politiikka-aiheet, paljastukset ja isot, vetävät uutiset. (-) N29

Eli sukupuolen lisäksi myös nuori ikä on saattanut vaikuttaa työtehtävien jakoon. Silti, kuten yllä mainitussa esimerkissä samaan aikaan harjoittelussa aloittaneesta miespuolisesta toimittajasta, myös kesätyöntekijöiden ja myös nuoremman toimittajasukupolven sisällä tapahtuu työtehtävien jakamista sukupuolittain.

Kesätoimittajapojille on annettu vaativampia juttuaiheita. M8

Tietyt aiheet meni yhdessä toimituksessa aina miespuolisille kesureille. N32

Avoimiin kysymyksiin tulleet vastaukset jäljittelevät samoja vastauksia, joita Heidi Kurvinen (2013) sai toimittajilta väitöskirjaansa. Hänen mukaansa jo 1960–1970-luvuilla vähättelevä suhtautuminen naisiin tuli esiin toimitusten arkisessa työnjaossa. Naisten katsottiin sopineen ennen kaikkea muotijuttujen ja muiden ”naisellisten” aiheiden toimittajaksi, kun taas vakava journalismi näyttyi ennen kaikkea miesten alana. (Emt., 217.)

Moni toimittaja ilmaisikin vastauksissaan selkeästi, että heidän oletetaan olevan kiinnostuneita tietystä aiheista puhtaasti sukupuolensa vuoksi.

[Sukupuolen haitta toimittajan työssä on näkynyt] siinä, mitä aiheita on tarjottu.

”Tämä kiinnostaa varmaankin sua kun olet nainen”-tyyppisesti. N9

Minulle on osoitettu juttuaiheita, joista minulla pelkästään sukupuoleni perusteella oletetaan olevan erityistietämystä. Näin ei todellisuudessa kuitenkaan ole ollut, joten työn jälki ei aina ole ollut sitä, mitä odotettiin. (--) Minun on oletettu naisena tietävän esimerkiksi tosi-tv:stä tai julkkiksista, vaikka toimituksesta olisi todellisuudessa löytynyt joku muu asian paremmin tunteva (mieshenkilö). N19

Oletuksena on ollut, että koska olen nainen, minulle ei koskaan tarjota esim. autoihin liittyviä juttuaiheita. Kaikkea "naisellista", kosmetiikkaa, hyvinvointia jne. tarjotaan senkin edestä, vaikka tietäisin esim. autoista, musiikista tai ns. miehisistä asioista paljon enemmän. N51

Juttuaiheet liittyvät usein parisuhteeseen, lapsiin tai perheisiin, vaikka olisi itse sinkku ja lapseton. Miehet saavat käsittelyynsä helpommin vakavat ja "tärkeät" aiheet, kuten politiikan. N57

Vastauksissa toistui myös useasti se, että toimituksen miespuoliset työntekijät eivät kirjoita esimerkiksi perheaiheista. Kuten yllä olevasta vastauksesta näkee, naistoimittajilla ei välttämättä ole ollut omakohtaista kokemusta perhearjesta, mutta aihe on annettu siitä huolimatta naistoimittajalle, koska sukupuolen perusteella kenties oletetaan, että henkilöllä on aiheesta automaattisesti tietämystä.

Vastaus jäljittelee sitä, mitä Louise North (2014) kirjoitti artikkelissaan siitä, saavatko australialaiset mies- ja naistoimittajat samoja aloja hoidettavakseen toimittajan työssä. Kyseisessä tutkimuksessa ylivoimainen enemmistö uskoi, että naisille on vapaa pääsy kaikille aihealueille toimituksissa. Kuitenkin kysyttäessä sitä, onko toimituksissa edelleen aihealueita, joita on tarkoitettu perinteisesti naistoimittajille, vastaajista puolet olivat sitä mieltä. Yli puolet kokivat, että on myös aihealueita, jotka oli tarkoitettu perinteisesti miestoimittajille. (Emt., 364.)

Eli vaikka aiheita jaettaisiin monipuolisesti toimituksessa, on eräitä aiheita, joista vain naistoimittajat kirjoittavat. Eräs miesvastaaja totesi, että jopa urheilutoimituksen sisällä naisille annetaan helpommin tehtäviä niin sanotuista ”kepeämmistä aiheista”.

(--) *Urheilun sisällä naiset kirjoittavat herkemmin naisten urheilusta tai feminiiniseksi mielletystä urheilusta (taitoluistelu tms.) Miehet kirjoittavat herkemmin miesten urheilusta tai maskuliiniseksi mielletystä urheilusta (kamppailulajit, jääkiekko, autourheilu tms.) Naiset ja miehet kirjoittamassa monipuolisemmin eri lajeista toisi laajempia katsantokantoja eri areenoille. Tässä toki vaikuttaa, että urheilun sisällä ihmiset*

erikoistuvat herkemmin lajeihin, jotka heitä kiinnostavat. Miesten ja naisten välillä tässä on ilmeistä eroa. M10

Verkkokyselyn vastausten analysoinnissa ilmeni myös, että vaikka osa vastaajista ei kokenut sukupuolittunutta jakoa ongelmana, sen olemassaolo silti tiedostettiin.

Joissakin työpaikoissa keikkoja on jaettu periaatteella ”miehet kirjoittaa politiikasta ja naiset räteistä”. Minulle tämä ei ole ollut ongelma, koska en ole ollut lähtökohtaisesti kiinnostunut tekemään juttuja politiikasta tai taloudesta. N13

Eräs naisvastaaja kertoi, että hän pystyy hyödyntämään naisellisuuttaan haastattelutilanteissa, ja siksi niitä hänelle myöskin jaetaan.

On hyvä, että esimies tuntee vahvuuteni, koska tunnen olevani vahvimmillani haastateluissa. Niissä saan käyttää hyväksi (myös) naisellisuuttani ja ehkä siihen kuuluvaa vähän hössötteleväkin lähestymistapaa, jopa tietoisesti, saadakseni haastateltavan rentoutumaan, avautumaan ja luottamaan. (--) N65

Yllä mainitun vastaajan perusteluun voi peilata Karen Rossin (2001, 539) mainitsemaa ja uutisiin liittyvää muna vai kana -ilmiötä. Jos naisia asetetaan yhä enemmän kirjoittamaan ”kevyiksi” mielle-tyistä aiheista, alkavatko naistoimittajat pitää itseään hyvinä kirjoittamaan kyseisistä aiheista? Jos naisvastaaja kokisi, että hänen esimiehensä pitää hänen vahvuutenaan ”kovien” uutisten tekemistä, alkaisiko toimittaja myös pitää itseään hyvänä juuri niiden aiheiden uutisoinnissa? Voidaan myös pohtia, että jos kyseinen vastaaja olisi saanut työurallaan enemmän ”kovia” uutisaiheita hoidettavakseen, olisiko niistä voinut kehittyä hänen vahvuutensa.

Eräs miesvastaaja kertoi, että työtehtäviä ei ensisijaisesti jaeta sukupuolittuneesti, mutta arvelee, että taustalla voivat vaikuttaa käsitykset miesten ja naisten rooleista. Vastaaja ei kuitenkaan itse ollut kokenut tätä ongelmalliseksi. Myös toinen miesvastaaja kertoi, että ei koe juttuaiheiden sukupuolittunutta työnjakoa ongelmalliseksi, jos oma henkilöhistoria tukee tietämystä aiheesta, kuten vaikkapa tietyistä harrastuksista:

Muutaman kerran tietyissä harrastuksiin tms. liittyvissä jutuissa minut on laitettu perinteisesti ”miehisiksi” miellettyjen aiheiden pariin. (--) M17

Aineiston perusteella osa toimittajista on tietoisia uutisten jaosta ”koviin” ja ”pehmeisiin” aiheisiin. Osa naistoimittajista koki, että he joutuivat kirjoittamaan juuri ”pehmeistä” aiheista puhtaasti oman sukupuolensa takia. Naistoimittajien vastausten mukaan heidän oletettiin olevan sukupuolensa vuoksi myös kiinnostuneita ”pehmeistä” eli stereotyyppisesti feminiineiksi määritellyistä aiheista.

Juttuaiheiden sukupuolittuneeseen jakoon suhtauduttiin pääosin negatiivisesti, mutta myös positii-
vistä suhtautumista esiintyi aineistossa.

4.2.2. Miestoimittajat erikoistuvat

Eräs naisvastaaja kirjoitti, että naiset saavat kyllä koviakin aiheita, mutta jos juttuaihe koskee lapsi-
perhearkea, annetaan juttu kuitenkin aina naisen tehtäväksi. Vastaaja oli huolissaan siitä, että tällai-
sen jaon takia miehistä tuleekin helposti erikoistoimittajia ja naisista ei, sillä he tekevät monipuoli-
sesti kaikkea. Vastaajan mielestä olisi lukijoillekin mukavaa vaihtelua, jos vaihteeksi miestoimittaja
kirjoittaisi perheaiheesta.

Juuri sukupuolittunut työnjako johtaa osan vastaajista mielestä siihen, että miehistä tulee erikoistoi-
mittajia. Jos miestoimittajat saavat vastuulleen aina esimerkiksi politiikka-aiheet, on selvää, että
miehistä tulee poliittisten aiheiden tietäjiä. Voisiko sama tietämys tulla myös naistoimittajalle, jos
juttuaiheita jaettaisiin tasa-arvoisesti?

*"Naisten aiheita" ei pidetä toimituksissa yhtä arvokkaina tai tärkeinä kuin miesten ai-
heita, mutta kun naisille annetaan naisten aiheet ja miehille miesten, niin se väistä-
mättä johtaa tilanteeseen, jossa miehet vaikuttavat ammattimaisemmilta, vaikka eivät
itse ole tehneet asian eteen mitään. N46*

*(--) Lopulta se, että miehet keskittyvät koviin aiheisiin ja naiset tekevät monipuolisesti
kaikkea päätyy siihen, että miehistä tulee herkemmin erikoistoimittajia. (--) N59*

Louise Northin (2014) tutkimuksen tapaan kyselyn vastauksista pystyi lukemaan, että edelleen suo-
malaisissa toimituksissa on osastoja, jotka ovat jakautuneet sukupuolittain. Osastot noudattelevat
myös jakoa ”koviin” ja ”pehmeisiin” aiheisiin, mikä näkyy siinä, että on esimerkiksi osastoja, joilla
on pelkkiä naisia, mutta ne ovat pehmeäksi ja feminiineiksi miellettyjä lifestyle-osastoja.

*Lähtökohtaisesti urheilutoimituksissa toimittajat ja kesätoimittajat ovat olleet miehiä.
(--) N39*

*Naisten ei aina anneta erikoistua miesten alana pidettyihin teemoihin, esim. autot, ur-
heilu, tekniikka, tiede, jopa politiikka. N68*

*Olen ollut töissä lehdessä, jossa on erikseen lifestyle-osasto. Lifestylen kaikki toimitta-
jat olivat naisia pois lukien digi- ja autot-osiot, joita hoitivat miehet, tietenkin. Naisten*

oletettiin hoitavan tyyli, asuminen ja ruoka. Myös jutut tehtiin naisilta naisille -tyyliin. N61

(--) Samassa talossa on kuitenkin näkynyt selkeästi, että esimerkiksi viihdeuutisiin rekrytoidaan pääasiassa naisia ja urheiluun miehiä. M12

(--) Muutenkin eri "osastot" tuntuvat melko sukupuolittuneilta: urheilun puolella työskentelee paljon miehiä, "pehmeiden" lifestyle- ja kulttuuriaiheiden parissa naisia. N54

Eräs naisvastaaja totesi, ettei työnjaossa ole pelkästään sukupuolesta kyse, vaan siitä, että tietty henkilö saavuttaa roolin, jossa hänellä on kontaktit ja osaaminen tietystä aiheesta.

Tässä ei ole kyse pelkästään sukupuolesta vaan siitä, että tietylle henkilölle on vakiintunut tietynlainen rooli ja siten hänellä on kontaktit ja osaaminen, joka voi johtaa töiden jakaantumiseen tietyllä tavalla. (--) Olen kuitenkin sitä mieltä, että töiden jakaantumiseen vaikuttaa osin myös sukupuoli, mikä ei ole hyvä asia pienehkössä työyhteisössä. N49

Jälleen yllä olevaan vastaukseen voidaan soveltaa jo aiemmin mainittua muna vai kana -ilmiötä (Rossi 2001, 539). Jos ainoastaan miehille jaetaan tiettyjä aiheita, ja naiset tekevät monipuolisesti kaikista aiheista uutisia, tulee väistämättäkin tilanne, joissa miestoimittajalle syntyy tietyn aihepiirin ympärille enemmän kontakteja. Tällöin voi tuntua luonnolliselta, että aiheita annetaan myöskin jatkoksa kyseiselle miestoimittajalle. Toisaalta voi myös olla, että tietyllä toimittajalla voi olla vaikkapa henkilötaustansa ja -historiansa kautta tietämystä jostain tietystä aiheesta ja siten hänestä tulee lopulta toimituksen erikoistoimittaja.

Eräs vastaaja huomasiikin yhteyden sen välillä, miten toimittajille jaetaan juttuaiheita, ja miten he sitten myöhemmin erikoistuvat tiettyyn aihepiiriin.

Näennäisesti [työyhteisön] ilmapiiri on ollut tasa-arvoinen ja sen tärkeydestä puhutaan. Teoissa tämä ei useinkaan näy. Juttujen jakautumista perustellaan sillä, että "miestoimittajat ovat erikoistuneet tiettyihin aihepiireihin". Se voi osittain pitää paikkansa, mutta mielestäni iso merkitys on myös sillä, miten työtehtäviä jaetaan. En minä ole valinnut erikoistua pehmeisiin aiheisiin, niitä on vain annettu minulle. Voisin erikoistua politiikkaan, jos saisin sen aihepiirin aiheita tehtäväkseni. N29

Toinen vastaaja kertoi, että hän on nähnyt hyvin monipuolisia esikuvia toimittajien alalla, eikä hän suinkaan ajattele, etteikö nainen voisi olla talouden tai politiikan toimittaja. Kuitenkin vastaajasta tuntui siltä, että erikoistoimittajuuden alat ovat hänelle olemuksellisesti ”sopimattomia”, koska

niissä pitäisi olla vastaajan sanojen mukaan kova tai tiukkasanainen. Vastaja arvelee, että vaikutelma johtuu siitä, että valtakunnan isoimmat nimet talouden ja politiikan toimituksissa ovat juuri miehiä, ja toteaa loppuun, että ajattelu on saattanut vääristää hänen omia ajatuksiaan potentiaalis- taan alalla.

Margareta Melin (2008, 213–214) on kirjoittanut siitä, että naisia alettiin ottaa toimituksiin 1990- luvulla, kun naistoimittajien päätarkoituksena nähtiin sisältöjen tekeminen juuri naisille. Naiset siis tekivät ”pehmeät” uutiset ja miehet ”kovat” uutiset. Vastausten perusteella asetelma on kuitenkin kääntynyt jossain määrin pääläelleen. Osa naisvastaajista koki, että osa naisista tekee monipuolisesti kaikkea, mutta joissain osastoilla miehet hoitavat ”mieheltä miehelle” -uutisointia esimerkiksi ur- heilussa ja tekniikassa.

Osa vastaajista taas koki, että naiset hoitavat uutisointia ”naisilta naisille” esimerkiksi perhe- ja li- festyle-aiheiden parissa. Onkin syytä pohtia, miksi mies ei voisi tuottaa naisille sisältöä aiheessa kuin aiheessa ja samoin naiset miehille. Onko lukijoille kuitenkaan mitään merkitystä, minkä suku- puolen edustaja sisältöä kirjoittaa?

Vastausten perusteella osa toimittajista koki, että miestoimittajat erikoistuvat helpommin tiettyihin aiheisiin, kuten politiikkaan. Jotkut vastaajat arvelivat, että tämä johtuu juttuaiheiden sukupuolittu- neesta jaosta: jos pelkästään miehille jaetaan politiikka-aiheita, heistä luultavammin tulee politiik- kaan erikoistuneita toimittajia. Toisaalta vastaajat kokivat, että myös naisille on tiettyjä aiheita, joista miehet eivät koskaan kirjoita. Näitä aiheita olivat muun muassa lifestyle ja perheaiheet. Osa vastaajista kuitenkin nimenomaan toivoi, että myös miestoimittajat kirjoittaisivat kyseisistä aiheista, eivätkä pelkästään naistoimittajat.

4.3. Maskuliininen toimituskulttuuri

Toinen aihepiiri, jota käsittelen tutkimuksessani, on maskuliininen toimituskulttuuri. Löysin vas- tauksista tapoja, joilla toimituksissa yhä pidetään yllä maskuliinista kulttuuria. Se näkyi tietynlai- sena puhetapana sekä aseman vakiinnuttamisena. Eli voidaan puhua sekä diskurssista, joka on tie- tyllä tavalla ”pinnallinen” ja helposti löydettävissä oleva tapa pitää yllä maskuliinisuutta että tie- tyistä toimintatavoista, jotka ovat niin ikään ”syviä” tapoja pitää yllä maskuliinisuutta. Jälkimmäisiä on ehkä vaikeampi huomata, sillä ne ovat luultavasti hyvin syvällä rakenteissa ja kuten vastauksista näkee, ne näkyvät omakohtaisina kokemuksina. Molemmat tavat osoittavat, että toimituksissa on edelleen nähtävillä sukupuolen hierarkia.

4.3.1. Stereotyyppisiä vitsejä ja ulkonäön kommentointia

Joissain avoimissa vastauksissa kävi ilmi, että toimitusten sisällä on edelleen nähtävillä tietty puhetapa, jolla pidetään yllä toimitusten maskuliinisuutta. Heidi Kurvinen (2019, 143) puhuu miestapaisuuden käsitteestä, jolla tarkoitetaan kulttuurisesti määrittäytyneitä puhetapoja, eleitä ja toimintamalleja, joita pidetään tyypillisemmin miehille ominaisina. Tämän tutkimuksen aineistossa miestapaisuus ilmeni stereotyyppisinä vitseinä ja ulkonäön kommentointina.

Esimerkiksi vaikealle juttukeikalle päätoimittaja lähetti naisen ja vitsaili, että avaa paidan ylimmät napit niin johan kertoo asiat. N10

muutaman kerran sukupuoltani/ulkonäköäni on kommentoitu työympäristössä. N5

Yhdessä aikaisemmassa työpaikassani kiinnitin huomiota siihen, että jotkut mieskollegat (ei esimiehiä) puhuivat välillä ala-arvoisesti naisista muun muassa kommentoimalla heidän ulkonäköään ja heittelemällä sopimattomia vitsejä. (--) N38

(--) Toimituksen kutsu kahville sanoin "tyttö nuorena ja kahvi kuumana" ei kuulosta kovin mukavalta, kun olen ollut toimituksen ainoa nuori nainen ja suuri osa muista työntekijöistä on sitten näitä vanhoja tyttöjä. Toimittajista toki suurin osa miehiä. N58

Seksistisiä ja stereotyyppisiä "vitsejä" kuulee paljon. Sensitiivisyyttä sukupuolen moninaisuuden suhteen ei juuri ole. X3

Vanhassa miestoittoimittajakunnassa on näkynyt vähän jämähtäneitä asenteita muun muassa me too -tyyppisen uutisoinnin yhteydessä. M26

*Erityisesti naisia koskeviin, esimerkiksi ehkäisytablettien saatavuusongelmia käsitel-
leille jutuille ja juttuideoille on naureskeltu. (--)* M24

Ensimmäisen työhaastatteluni jälkeen erään eteläsuomalaisen maakuntalehden päätoimittaja oli mennyt sanomaan isälleni, että "tuo sinun tyttösihän on aika nätti, sopisi vaikka televisioon". (--) N62

En osaa vastata kuin omasta puolestani, mutta eniten esimiesten suhtautuminen näkyy mielestäni ulkonäön kommentoinnissa. (--) en ole huomannut, että mieskollegoideni ulkonäköä tai vaatteita tai olemusta kehattaisiin samalla tavalla. (--) N73

Suoranaista seksuaalista häirintää esiintyi vain yhdessä vastauksessa, mutta yksikin vastaus on hyvä tuoda ilmi, sillä esimerkiksi seksuaalinen häirintä loukkaa toisen ihmisen henkistä ja fyysistä koskemattomuutta ja voi luoda uhkaavan, vihamielisen, nöyryyttävän tai ahdistavan ilmapiirin¹¹.

Tulkitsin yllä olevista vastauksista yhden seksuaaliseksi häirinnäksi, sillä se suuntautuu henkilön seksuaalisiin ominaisuuksiin ja voi olla esimerkiksi seksuaalisesti välittyntä vitsailua. Tästä esimerkkinä esimerkiksi kuvaillun esimiesten käytöksen seksuaaliseksi häirinnäksi, sillä seksuaalinen häirintä suuntautuu henkilön seksuaalisiin ominaisuuksiin ja voi olla esimerkiksi seksuaalisesti välittyneitä viestejä (Vilka 2011, 34, 50).

Lisäksi eräässä toisessa vastauksessa kerrottiin, että vanhemmat miestoimittajat tanssittavat ja keuhvat firman juhlissa naistoimittajia. Vastauksen perusteella toimituksessa on yleisessä tiedossa, että tiettyjä miehiä vältellään ja että he piirittävät erityisesti kesätoimittajia ja lähettävät heille ulkonäköä kehuvia viestejä.

Myös pari miesvastaajaa oli kokenut asiatonta kommentointia esimiestaholta. Jos otanta olisi ollut tutkimuksessa suurempi, olisi ollut mielenkiintoista nähdä, olisiko se jäljitellyt Journalistiliiton #metoo-kyselyn tuloksia. Niiden perusteella alle 31-vuotiaista kaikista kyselyyn vastanneista joka kymmenes sanoi kokeneensa häirintää esimiehen taholta ja näissä vastaajissa enemmistönä olivat miehet.¹²

Eräs 50+ nainen, esimiesasemassa pojitteli. Käyttäytyi hieman kummallisesti muutenkin, kehui ulkonäköä ja suhtautui omasta mielestäni turhan tuttavallisesti. (--) M5

Jossain tilanteissa olen kohdannut ns. pojittelua esimiesasemassa olevilta naisilta, mutta uskon sen liittyvän enemmän silloiseen ikääni kuin sukupuoleeni. M17

Yllä olevien vastausten perusteella toimitusten sisällä saatetaan kokea sukupuolista häirintää, joka Vilkan (2011, 34, 50) mukaan voi loukata esimerkiksi maskuliinisuutta ja feminiinisyttä ja aiheuttaa kielteisiä vaikutuksia kohteena olevan sukupuolelle. Sukupuolista häirintää ovat esimerkiksi eleet, ilmeet, puheet, vitsit sekä vartaloa, pukeutumista tai yksityiselämää koskevat huomautukset tai kysymykset, jotka tuntuvat pahalta oman mieheyden, naiseuden, trans- tai intersukupuolisen identiteetin tai transgender-identiteetin kannalta (Emt., 34, 50).

¹¹ (609/1986 § 7).

¹² Alle 31-vuotiaista joka kymmenes sanoi kokeneensa häirintää esimiestaholta:
<https://journalistiliitto.fi/fi/viestinta-ja-media-alalla-hairitsija-on-useimmiten-kollega/>

Vastauksista voidaan tunnistaa samanlainen maskuliininen toimituskulttuuri, josta Kurvinen (2013) on kirjoittanut omassa väitöskirjassaan. Kurvisen (2013, 143–145) mukaan maskuliinisia toimituksia leimasi ronski kielenkäyttö jo 1960–1970-luvuilla, ja sitä pitivät yllä sekä miehet että naiset.

Kurvinen (2013, 157) kuitenkin pohtii, oliko huumori kuitenkin tasavertaista, sillä vallitseva maskuliininen kulttuuri pakotti alalle tulleet naiset omaksumaan tietynlaisen puhetavan.

Vastauksista ei käynyt ilmi, onko ronskiin puhetapaan, ulkonäön kommentointiin tai vitseihin voitu puuttua. Ainoastaan yksi miesvastaaja kertoi, että oli huomauttanut naiskollegalleen epäasiallisesta puhetavasta, jolloin epäasiallisuudet myös loppuivat. Jos naiset ovat omien kokemustensa mukaan joutuneet vain sietämään epämieluisaa puhetapaa, he ovat joutuneet omaksumaan maskuliiniseen kulttuuriin kuuluvan puhetavan, kuten Kurvinen (2013, 157) nostaa esiin.

Vastauksista huomasi myös, että naistoimittajat kokivat toisinaan toimituksissa tietynlaisen yhteisön, johon oli vaikeaa päästä sisään.

Välillä tuntuu, että jos olisi miespuolinen henkilö, olisi helpompaa päästä osaksi tietynlaista läpänheittoa ja sisäpiirijuttuja. N7

(--) tuntuu että työporukkaan pääseminen vaatii itseltä enemmän aktiivisuutta. N37

Yleensä kollegojen heitoina, tyliin "onneksi on nyt enemmän miehiä täällä toimituksessa", implikoiden, kenties, että liian dominantti asema yhdellä sukupuolella on aina potentiaalisesti huono. M2

Vastaukset osoittavat, että toimituksissa saattaa edelleen olla tietynlainen maskuliininen kulttuuri. Lisbet van Zoonenin (1998, 33) mukaan sopeutuakseen miesvaltaiseen toimittajakulttuuriin, naistoimittajat pyrkivät olemaan ”yksi pojista”, jolloin he saivat tasa-arvoista kohtelua ja mukautuivat miehisen ympäristön kirjoittamattomiin sääntöihin ja odotuksiin. Margareta Melinin (2008, 111) mukaan taas monet naiset hyväksyvät roolinsa feminiinisinä toimittajina työyhteisössä saavuttaakseen jonkinlaisen rauhan.

Vastauksista ei käynyt ilmi, miten vastaajat ovat pyrkineet pääsemään osaksi työyhteisöä. Aikaisemman tutkimuksen avulla voidaan vain arvella, onko ilmapiiriin pääseminen ollut vaikeaa juuri esimerkiksi sen takia, että naistoimittajat eivät ole halunneet mukautua maskuliiniseen kulttuuriin ja pyrkiä olemaan ”yksi pojista”.

Eräs vastaaja koki, että miespuoliset esimiehet ystävystyivät paremmin miespuolisten toimittajien kanssa, jonka jälkeen miestoimittajat saivat mielenkiintoisempia juttuprojekteja tai omia juttuprojektii-ideoita läpi sekä kehuja ja palautetta kirjoittamista jutuista. Vastaus puoltaa van Zoonenin

(1998, 33) tutkimusta siitä, että saadakseen tasa-arvoista kohtelua, naistoimittajien täytyy tulla hyväksytyksi ”yhtenä pojista”. Tai kuten yllä mainituista vastauksista näkee, olemalla mies.

4.3.2. Asema työyhteisössä

Vastausten perusteella kävi ilmi, että moni naistoimittaja koki miehillä olevan paremman aseman työyhteisössä. Miehillä sallittiin tietynlaisen käytöksen, jota naisvastaajat kertoivat itse välttelevänsä toimintatavoissaan, koska pelkäsivät, ettei sellaista heidän osaltaan katsottaisi yhtä suopeasti.

Minulla on ollut tunne, että miespuolinen kollegani saa tiettyjä etuuksia: hän voi tulla myöhässä töihin ja hoitaa asioita rennommin, kuin minä. Mielestäni olemme molemmat erinomaisia työntekijöitä, mutta silti minulla on tunne, että joudun tekemään vähän enemmän kuin hän, jotta saan pidettyä "suositusta" asemasta kiinni ja määräaikaisia sopimuksia jatketaan. (--) N7

Koen myös, että etenkin vanhemmille miestoimittajille on töissä ihan eri säännöt. En todennäköisesti saisi jatkaa töissäni, jos käyttäisin yhtä ronskia kieltä, kiukuttelisin samalla tavalla tai kieltäytyisin esimieheni tarjoamista juttuaiheista. (--) N73

Kokemukseni perusteella miehet saavat jonkin verran enemmän "anteeksi", esimerkiksi jos myöhästyy töistä pitkäksi venähtäneen illan vuoksi tai tulee töihin darrassa tms. sitä saatetaan katsoa miehiltä helpommin sormien välistä. Naisena en kehtaisi toisaalta tuollaista edes tehdä. N8

Miehet ovat aina saaneet naisia enemmän vapauksia ja vastuuta. Heidän annetaan helpommin kieltäytyä epämieluisista työtehtävistä. (--) N43

Miesten suosiminen näkyy siinä, että naisten odotetaan joustavan enemmän. Miehet uskaltavat sanoa ei ja se ymmärretään, naisilta ei vastaavaa katsota hyvällä. (--) N59

Vastaukset muistuttavat samanlaista keskustelua, josta Heidi Kurvinen (2019) kertoo tutkimuksessaan. Kurvinen (2019, 153) viittaa tutkimuksessaan Anne Sailaksen (1986) kirjoitukseen keskustelusta, joka käytiin Sanomalehtimiesyhdistyksen järjestämässä seminaarissa vuonna 1986. Sukupuolta ja journalismia eri näkökulmista käsitelleet seminaarit muodostuivat tuolloin 1980-luvulla keskeiseksi foorumiksi naistietoisuuden viriämislle toimittajanaisten jakaessa kokemuksiaan

toimitustyön arjesta. Vuonna 1986 käytyä keskustelua summattiin Kurvisen (2019, 153) mukaan Sanomalehtimieheissä esimerkiksi seuraavasti:

*Sairastumistilanteessa näkyvät sukupuolierot muutenkin, todettiin keskustelussa. Miestoimittaja voi soittaa esimiehelleen ja ilmoittaa olevansa krapulan takia pois. Päällikkö hyväksyy asian miestenkeskeisellä ymmärryksellä. Naisen on vaikeampi se-
littää kotonaolon syyksi kuukautiskipuja tai lasten sairastumista. (Sailas 1986.)*

Vastaajat kokivat, että toimituksessa on ehkäpä eri säännöt mies- kuin naistoimittajille ja että mies- toimittajat pääsevät helpommalla. Ehkä naistoimittajat kokevat, että toimituskulttuuri on ensisijai- sesti miesten ”hallitsemaa”, jonne naiset ovat ikään kuin saaneet raivata tiensä, eivätkä he siten ehkä uskalla käyttäytyä samalla tavalla sukupuolensa vuoksi. Maskuliinisuutta katsotaan toimituskulttuu- rissa ehkäpä hyvällä, kun taas feminiinisyttä huonolla. Esimerkiksi Journalistiliitto on tuonut ilmi, että nuoret naistoimittajat kärsivät mieskollegoitaan enemmän unettomuudesta, stressistä ja masen- nuksesta (Porttinen 2010). Se ei olekaan ihme, sillä tämän tutkimuksen aineistosta ilmenee, että naistoimittajat kokevat tekevänsä paljon töitä pitääkseen kiinni samasta asemasta, jonka he kokevat miestoimittajien saavan helpommin.

Kuten Margareta Melin (2008, 74) on kirjoittanut, sosiaaliset tilat ja kaikki sosiaaliset alat, kuten myös journalismin ala, ovat sukupuolittuneita maailmoja. Se tarkoittaa, että myös journalismissa esiintyy sukupuolittunut logiikka, joka erottaa miehen naisesta, maskuliinisen feminiinisestä, ja jossa maskuliinisuus on aina dominoiva: mies ja maskuliinisuus menee aina naisen ja naisellisuuden edelle. Sukupuoli on hierarkkinen systeemi. (Emt., 74.)

Journalismin sukupuolittuneisuus ja sukupuolen logiikka näkyy myös vastauksissa, joissa koettiin, että naisten täytyy nähdä enemmän vaivaa vakiinnuttaakseen asemansa ja saadakseen samanlaista ammatillista arvostusta kuin mieskollegansa. Naisvastaajien ja muun sukupuolisten vastaajien li- säksi myös muutama miesvastaaja oli tunnistanut saman ilmiön ja koki, että miehille tietynlainen asema tulee ehkä enemmän annettuna kuin naiskollegoille, jotka joutuvat tekemään enemmän työtä samanlaisen aseman eteen.

*80- tai 90-luvuilla naisia oli journalistisilla johtopaikoilla vähemmän ja aivan usein heidän piti ansaita oma asemansa ja arvostuksensa hivenen pitemmän reitin kautta kuin mieskollegojen. Miehet ehkä saivat joissain tilanteissa journalistista päätösval-
taa enemmän annettuna (--). M9*

Kenties kokeneita toimittajia on saanut joskus vakuutella enemmän, koska ulkoisesti vastaan "kiltin tytön" mielikuvaa. Osaamista ja perusteluja on ehkä saanut tuoda enemmän esiin. X2

Miehet saavat useammin "aseman", jolla sitten lankeaa enemmän mielenkiintoisempia juttuaiheita kuin naiskollegoille. (--) N25

(--) Toisaalta taas muinoin koin, että joissain tilanteissa (toimituksen sisällä erityisesti) minua ei otettu yhtä vakavasti kuin saman ikäisiä mieskollegoitani. Tyyliin kolmekymppinen mies samalla työhistorialla oli toimituksen sisällä jo meritoitunut, minä jotenkin aloitteleva. (--) N69

Minun on ollut helppoa saada juttuideoitani läpi ja sellaisia työtehtäviä kuin haluan. Naispuolisilla kollegoillani samanlaisia mahdollisuuksia ei ole ollut. (--) Miehettäköksi mielletyissä aiheissa, esimerkiksi kuntapolitiikassa ammattitaitooni on luotettu naistoimittajaa enemmän. (--) Lisäksi naispuolisilla kollegoillani on ollut minua vaikeampaa kerätä ammatillista uskottavuutta, vaikka heidän kykynsä ja taitonsa ovat minua parempia. M24

(--) välillä tiettyä äijäilyä on ollut ilmassa ja muinoin koin, että nuoria miehiä kuunnellaan esim. kehitysasioissa enemmän. Nyt kun olen itse yli 40, minuakin kuunnellaan. Mutta piti vanheta aika paljon. N69

Yllä mainitut vastaukset kertovat samaa, mitä Henrika Zilliacus-Tikkasen (1992, 18) haastatteluisia tuli ilmi: osa haastatelluista Yleisradion naistoimittajista koki, että miesten on helpompi vaikuttaa käytännön päätöksentekoon kuin naiskollegoiden. Yleinen mielipide oli myös, että naisten on tehtävä enemmän töitä saavuttaakseen samanlainen asema kuin miesten. Naisen täytyy osoittaa, että hän on kykeneväinen, kun taas miehen kyvyt ovat itsestään selviä.

Vastaukset osoittavat, että kuten Melin (2008, 74) on kirjoittanut, maskuliinisuus on journalismin sukupuolittuneessa maailmassa dominoiva. Mies ja maskuliinisuus menee aina naisen ja naisellisuuden edelle. Maskuliinisuudella on symbolista valtaa journalismissa, ja pääosin juuri miehillä on tätä symbolista valtaa. (Emt., 74, 146.)

Vastauksista kuitenkin huomasi, että kahdella binäärisellä sukupuolella on hierarkia, joka tarkoittaa, että tietynlaiselle maskuliinisuudelle annetaan etulyöntiasema ja että tietyllä miesluokalla on hallitseva asema suhteessa muihin miehiin ja kaikkiin naisiin (Jokinen 2000, 213–215). Mutta

sukupuolen hierarkia näkyy myös siinä, että nainen saa ammatillista uskottavuutta vasta, kun hän saavuttaa tietyn iän, kuten viimeisenä siteerattu vastaaja kertoi.

Eräs naisvastaaja kertoi, että hän tuntee alituista epärointiä omaa ammatillisuuttaan kohtaan. Myös eräs toinen naisvastaaja kertoi, että miehillä on parempi asema, mutta he myös uskaltavat olla saavutuksistaan enemmän ”rinta rottingilla” kuin naiskollegat.

Koen, että sukupolveni naiset on osin kasvatettu siihen, ettemme pärjää työelämässä kuten miehet. Se on jokapäiväinen rasite, josta kärsin itsekin. Poden alati riittämättömyyttä työssäni. Uskon, että minulla olisi helpompaa, jos olisin mies. Vaikka työttölyä ei puheentasolla esiinny, koen, että esimiehet ja vanhemmat kollegat työtötelevät käytöksellään eivätkä usko minun pystyvän moniin tehtäviin kuten ikäiseni mies. Tämän vuoksi sorrnun helposti ajattelemaan niin itsekin. Tämä ei koske pelkästään toimittajan työtä, mutta tuntuu, että miehet uskaltavat rohkeammin väittää osaavansa ja hallitsevansa työtehtävät, vaikka eivät aiheesta tietäisikään. Naiset suhtautuvat kykyihinsä kriittisemmin ja vaikuttavat siksi osaamattomammilta. (--) N29

Kuten vastaaja kertoo, tunne riittämättömyydestä on hänen oma kokemuksensa, eikä hän ole kokenut siihen esimerkiksi viittaavaa työttölyä. Kurvisen (2019, 143) mukaan toimitusten työyhteisöä miestapaisia toimintatapoja kuvastaa myös työlle omistautuminen, joka on nähty pitkään oikeanlaisena toimittajuutena.

Sukupuolittuneessa journalismin maailmassa dominoivalla ryhmällä eli miehillä on valta rakentaa ”doxa” eli toisin sanoen todellisuutta: sitä, mitä pitäisi olla. Dominoiva ryhmä päättää, mikä on ja mitä sen pitäisi olla. (Melin 2008, 75.) Miehet ovat siis saaneet määritellä, mitä on oikeanlainen toimittajuus ja yllä olleiden vastausten perusteella naiset pyrkivät täyttämään dominoivan ryhmän asettamia vaatimuksia siitä, mitä heidän pitäisi olla.

4.4. Sukupuolittunut toimitusrakenne

Kolmas aihepiiri, jota käsittelen tutkimuksessani, on sukupuolittunut toimitusrakenne. Aineistostani tämä nousi esiin siten, että sukupuolella koettiin olevan väliä palkkauksessa ja uralla etenemisessä. Moni vastaaja kuitenkin koki, että toimitukset ovat ”tarpeeksi tasa-arvoisia” ja perustelivat sitä esimerkiksi sillä, ettei mitään ongelmia ole. Alaluvussa 4.4.2. tuon kuitenkin muun muassa esiin, että alan tasa-arvo-ongelmat ovat luultavasti niin syvällä, että niitä on vaikea tunnistaa.

Verkkokyselyyn vastanneista suurin osa koki, että esimiehet ovat suhtautuneet toimittajiin sukupuolesta riippumatta samalla tavalla niissä toimituksissa, joissa vastaajat olivat työskennelleet. Vastaa- jista siis 72,2 prosenttia vastasi, että esimiehet ovat suhtautuneet samalla tavalla ja 27,8 prosenttia vastasi, että ei ole suhtautunut. Miesvastaajista 78,9 prosenttia koki, että esimiehet ovat suhtautu- neet toimittajiin samalla tavalla. Naisvastaajista näin koki 69,4 prosenttia ja muun sukupuolisista vastaajista kaikki olivat kokeneet näin.

Miesvastaajista 21,1 prosenttia koki, että esimiehet eivät ole suhtautuneet toimittajiin sukupuolesta riippumatta samalla tavalla. Naisvastaajista näin oli kokenut 31,8 prosenttia. Mies- ja naisvastaajien sekä muun sukupuolisten vastaajien välillä ei siis ollut merkittävää eroa.

Verkkokyselyn vastauksissa merkittävää oli se, että esimiesten koettiin suhtautuvan epätasa-arvoi- semmin toimittajiin, kun vertaa siihen, että ainoastaan 15,1 prosenttia kaikista kyselyn vastaajista koki, että työpaikoilla ei ole ollut tasa-arvoinen ilmapiiri. Miesvastaajista näin oli kokenut ainoas- taan 5,2 prosenttia ja naisvastaajista 17,6 prosenttia. Muun sukupuolisista vastaajista 33,3 prosenttia koki, että ilmapiiri ei ole ollut tasa-arvoinen. Eli siten voidaan tulkita, että työtovereiden suhteet keskenään saatetaan kokea tasa-arvoisemmiksi kuin työntekijöiden ja esimiesten väliset suhteet.

4.4.1. Miehet vakituista työvoimaa, naiset joka paikan höyliä

Osasta vastauksista kävi ilmi, että sukupuolella on väliä myös työnhaussa ja palkkauksessa. Jotkut naisvastaajat kokivat, että sukupuolesta on työnhaussa haittaa, kun taas osa mies- ja naisvastaajista koki, että siitä koetaan olevan jopa hyötyä. Eräs muun sukupuolinen vastaaja kertoi pohtivansa, ha- luaako ilmaista sukupuoltaan julkisesti, sillä hän pelkäsi sen vaikuttavan esimerkiksi työnsaantiin.

Naisvaltaisella alalla tuntuu, ettei erotu edukseen työnhaussa samalla tavalla kuin mieshakijat. Erään maakuntalehden kesätyöntekijärekyissä on huomattu tämä ilmiö laajemminkin: lehden kesätoimittajista on vähän kesästä riippuen 50-90% miehiä, siitä huolimatta, että nuorista toimittajista valtaosa on naisia. Noin räikeä miesten "yliedustus" ei tunnu enää sattumalta. N46

Urheilutoimitukset ovat perinteisesti hyvin miesvaltaisia. Kun minua haastateltiin nykyiseen työhöni, mieleeni jäi juteltaessa lause: "Etsimme nuoria, alasta kiinnostuneita miehiä." M10

Olin erään maakuntalehden kesätoimittajahaastattelussa vuonna 2011. Haastattelija sanoi aivan suoraan, että siitä on hyötyä, että olen mies. Ala oli tuolloin valtavan naisvaltainen, ja toimitukseen haluttiin monipuolinen kattaus miehiä ja naisia. (--)
M13

Joissakin rekrytointitilanteissa minulle on suoraan sanottu, että toimitukseen kaivataan lisää naisia, joten olen jopa saanut työpaikkoja sukupuoleni avittamana. N71

Vastauksista näkee myös, että sukupuoli vaikuttaa uralla etenemiseen. Moni vastaaja tuokin esille sen, että edelleen toimitusten esimiesasemissa työskentelee enemmän miehiä kuin naisia.

Toimituksissa suulaat ja itsekritiikittömät nuoret miehet ovat vieneet tilaa ahkeria ja hiljaisia nuoria naisia enemmän ja siten edenneet nopeammin etenkin miesten johtamisissa toimituksissa. Miehet vakinaistettu nopeammin. N20

Koen, että toimituksissa, joissa olen työskennellyt, miehet päätyvät herkemmin esimiestehtäviin. Työvuosilla tai taidoilla ei välttämättä ole merkitystä. N29

Eräs vastaaja koki, että toimituksissa vallitsee edelleen ”herrakerho, joka petaa toisilleen paikkoja”.

Jos katsoo useimpia toimituksia, joissa olen työskennellyt, pomoportaassa on ollut pelkkiä miehiä ehkä yhtä kiintiönaista lukuun ottamatta. Yhdessä toimituksessa mielestäni valittiin uutistuottajaksi tehtävään epäpätevämpi ja -sopivampi mies naisen sijasta. Ehkä siksi, että hän pelasi päätoimittajan yms. kanssa golfia. (--) N43

Henrika Zilliacus-Tikkasen (1992, 9) tutkimuksessa Yleisradion naistoimittajien haastatteluissa selvisi, että puolet vastaajista kokivat urallaan syrjintää sukupuolensa vuoksi. Yhdelle vastaajista oli suoraan sanottu, että hänen pitäisi olla kiitollinen nykyisestä palkastaan, sillä se on naiselle hyvä määrä. Samassa tutkimuksessa eräs vastaaja kertoi, että hänelle ei voitu antaa johtotehtävää, koska johtotehtävissä oli jo yksi nainen. Osa myös koki, ettei heitä otettu yhtä tosissaan kuin mieskollegoitaan. Silti osa naisvastaajista myös koki, että sukupuolesta voi myös olla hyötyä. (Emt., 9.)

Suomen perustuslaki sisältää syrjintäkiellon. Se tarkoittaa, että ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Perustuslain esitöiden mukaan syrjintäsäännös koskee sekä välillistä että välitöntä syrjintää. Positiivista erityiskohdeltua laki ei kiellä. (Leppänen 2015, 31.)

Vastaukset toivat myös ilmi sen, että osa koki, että miehet saavat helpommin vakituisen työpaikan kuin naiset.

(--) toisaalta miesten on ollut helpompi vakiinnuttaa ja pitää asemansa. N19

Olen usein miettinyt sitä, että mistä johtuu, että miespuolisilla entisillä opiskelukaverillani on enemmän vakituisia työsuhteita kuin naispuolisilla. Mutta johtuuko se sukupuolesta vai erilaisista valinnoista vai sattumasta, vai pelkästään pienestä otannastani? Tiedän, että on olemassa työnantajia, jotka pelkäävät vakinaistaa nuorta naista, kun kohta se on sitten synnyttämässä. N43

On vaikea sanoa, ovatko vastaajat kokeneet suoranaista syrjintää, sillä vastaukset perustuvat vahvasti toimittajien omiin kokemuksiin. Vastausten perusteella on kuitenkin selvää, että joissain tapauksissa sukupuolesta on sekä hyötyä että haittaa palkkauksessa ja uralla etenemisessä. On tärkeää pohtia, että voisiko edellisessä alaluvussa puhutussa ”aseman vakiinnuttamisessa” ja tämän alaluvun uralla etenemisessä jonkinlainen syy-seuraussuhde. Osa vastaajista koki, että miehet kaverustuvat helposti toimitusten miespuolisten esimiesten kanssa ja saavat tietynlaisen aseman toimituksissa. Onko siinä syy esimerkiksi siihen, että miehiä lopulta vakinaistetaan? Vai onko kyse siitä, että miehet näyttäytyvät jostain syystä osaavimpina kuin naiskollegansa?

Carolyn Byerlyn (2011, 323) mukaan suomalaiset naistoimittajat ovat miehiä todennäköisemmin turvattomammassa työsuhteessa. Naisten osuus kaikista vakituisista ja kokoaikaisista asemista oli 46,1 prosenttia. Naisten osuus oli sen sijaan suurempi osa-aikaisista, määräaikaisista ja muunlaisten sopimusten työntekijöistä. Näitä sopimuksia yhdistää epätasaiset tulot ja alempi palkka.

Tämän tutkimuksen vastaukset siten näyttävät tukevan tilastojen tietoa; miehiä vakinaistetaan enemmän. Tässäkin täytyy huomioida se, että naisten osuus kaikista Suomen toimittajista on kuitenkin huomattavasti suurempi nykyään. Vuonna 2019 miesjäseniä oli Journalistiliitossa 5986 ja naisjäseniä 8261.¹³

Muutamassa vastauksessa myös tuotiin esiin se, että lastenhoito kasaantuu automaattisesti naisille, minkä koetaan vaikuttavan uraan negatiivisesti. Äitiyslomien ja lasten sairauksien vuoksi eräs vastaaja koki, että töiden tekeminen on täynnä keskeytyksiä ja paikkailuja. Toisaalta myös eräs miesvastaaja koki, että miehille on lähes mahdotonta järjestää lastenhoitovapaat ja syntyneen lapsen

¹³ Suomen Journalistiliiton jäsenmäärän ja sukupuolijakauman kehitys:
<https://journalistiliitto.fi/fi/liitto/tietoa-jasenistamme/jasentilastoja/jasenmaaran-kehitys/>

hoitovapaat. Hän koki ne siten epätasa-arvoisiksi kysyttäessä, ovatko esimiehet suhtautuneet toimitajiin sukupuolesta riippumatta samalla tavalla.

Alison Pullen ja muut (2017, 108) ovatkin kirjoittaneet siitä, että kuinka organisaatiot näennäisesti tukevat organisaation tasa-arvoisuutta palkkaamalla naisia, naisten oletetaan kuitenkin 'työskentelevän kuin miehet'. Organisaatioilla on myös selvä näkemys siitä, että yksityiselämä, äitiys ja joustava työskentely mukaan lukien, eivät ole osa organisaatiota.

Vastausten perusteella miestoimittajat saavat naistoimittajia helpommin vakinaisen työsuhteen, vaikka naisia on alalla enemmän. Siten vastaukset osoittavat, että naiset ovat edelleen jollain tavalla marginaalinen ryhmä valtavirtamediassa ja "toinen" (Byerly 2007, 226, 229). Sen sijaan miehet ovat toimitustyössä tietyllä tavalla "normi", joille tietynlainen ammatillinen pätevyys tulee enemmän annettuna kuin naistoimittajille. Tätä väitettä tukee myös se, ettei miestoimittajille myöskään kasaudu yksityiselämän taakat, kuten vanhempainvapaat.

4.4.2. Yksilöt vaikuttamassa tasa-arvoon

Pyysin kyselyssäni toimittajia perustelemaan, millä tavoin he kokivat työpaikkansa tasa-arvoiseksi. Todella monessa vastauksessa perusteltiin tasa-arvoa sillä, että mitään ongelmia ei ole ollut. Lisäksi tasa-arvoa perusteltiin sillä, että johtotehtävissä oli yhtä monta naista kuin miestä ja sillä, että juttuaiheita jaettiin samalla tavalla ja samoista aiheista sekä miehille että naisille. Monet vastaukset myös perustuivat täysin omaan yksilölliseen kokemukseen työpaikan tasa-arvosta.

Ei ehkä siinä, että miehiä ja naisia olisi ollut saman verran, vaan ennemmin juuri sen kautta, että työtehtävät eivät ole määrittäneet sukupuolen kautta. N4

Koen, että suurimmalta osin toimituksemme on kuitenkin tasa-arvoinen sukupuolten välillä. Naisia on esimerkiksi yhtä lailla esimiestehtävissä kuin miehiä. N7

Kollegoiden kanssa olen aina kokenut olevani tasavertainen. N9

En ole huomannut syrjintää sukupuolen takia. N12

Konkreettisia esimerkkejä oli hyvin vähän. Eräs vastaaja kertoi, että sukupuolten välinen tasa-arvo on ajankohtainen puheenaihe, josta toimituksessa puhutaan paljon kahvitauoilla. Toinen vastaaja kertoi, että hänen edustamassaan mediassa on virallinen tasa-arvotavoite, jossa eri osastoilla lasketaan haastateltavia sen mukaan, mitä sukupuolta he edustavat. Tavoitteena on siis lisätä naisten osuutta

haastateltavista. Vastaja myöntää, ettei se varsinaisesti liity työpaikan sisäiseen tasa-arvoon, mutta kokee, että jo tavoitteen olemassaolo tarkoittaa, että työpaikalla huomioidaan tasa-arvokysymykset.

Heidi Kurvinen (2019, 154) kirjoitti artikkelissaan, että omiin kokemuksiin kytkeytynyt tapa tarkastella tasa-arvon toteutumista on taannoin estänyt toimittajia havaitsemasta alan laajempia sukupuolittuneita rakenteita. Kokemuskerronta heijastelee yksilökeskeisen tasa-arvoajattelun voimistumista, jossa tasa-arvo on alettu käsitteellistää ennen kaikkea syrjimättömyytenä aktiivisen tasa-arvotyön sijaan (Kantola & muut 2012, 11–12).

Tässä tutkimuksessa kysyin, kokivatko toimittajat, että he ovat voineet vaikuttaa työpaikan tasa-arvoon. Moni vastasi, että voisi halutessaan vaikuttaa, mutta tarvetta ei ole, sillä työpaikka on jo tarpeeksi tasa-arvoinen.

Koska en ole havainnut työpaikalla erityisiä tasa-arvo-ongelmia, en ole kokenut tarvetta vaikuttaa siihen. (--) N22

Mieltä painavia asioita on aina voinut ottaa puheeksi, jos on tarvinnut. Sukupuolten väliseen tasa-arvoon liittyen minun ei ole kuitenkaan näin tarvinnut juuri tehdä. N72

Tilanne on oman kokemukseni mukaan ollut suhteellisen hyvä enkä ole kokenut tarvetta edistää aihetta sen kummemmin. Koen silti, että olisin tarvittaessa voinut nostaa asian esille ilman suurempaa draamaa, mikä on mielestäni tärkeintä. Ehkä sellainen avoin ilmapiiri onkin osaltaan pitänyt yllä filistä tasa-arvosta. N4

Kuten myös yllä mainituissa vastauksissa, monissa muissakin vastauksissa vaikuttaminen koettiin yksilötasolla mahdolliseksi. Moni vastaaja koki, että voi itse vaikuttaa tasa-arvoon muun muassa kohtelemalla muita toimittajia tasa-arvoisesti, ottamalla toiset huomioon ja nostamalla itse asian esiin, jos olisi jotain askarruttavaa. Myös nämä vastaukset kertovat Kantolan ja muiden (2012, 11–12) tutkimuksen tavoin yksilökeskeisestä tasa-arvoajattelusta.

Hanna Ylöstalo (2012, 15) on kirjoittanut siitä, että puhe jo toteutuneesta tasa-arvosta piilottaa ilmeisiäkin tasa-arvo-ongelmia, koska ne nähdään yksittäisinä säröinä jo muuten saavutetussa tavoitetilassa. Myös Ruoho (2006, 171, 192) on kirjoittanut ajattelua rajoittavista käytänteistä. Juuri käsitys journalismin suhteellisen pitkälle kehittyneestä tasa-arvoisuudesta on osaltaan estänyt suomalaisia toimittajiansa tarttumasta kohtaamiinsa epätasa-arvoisuuksiin (Emt., 171, 192). Osa kyselyn vastaajista saattoikin kyselyn vastauksissa kertoa, että ”tätä X asiaa lukuun ottamatta työpaikoilla on ollut tasa-arvoinen ilmapiiri”.

Yksilökeskeisiä ja konkreettisia tapoja edistää tasa-arvoa ei tässä aineistossa tullut montaa esiin. Carolyn Byerly (2004, 120) on jaotellut tällaiset feministiset väliintulot, eli strategiat ja ohjelmat, ulkopuolisiin kampanjoihin sekä sisäisiin kampanjoihin. Sisäiset ovat sellaisia, joissa toimintaan on ryhdytty itse uutistoimituksissa journalistien toimesta. Väliintulot olivat sekä sellaisia, joilla vaikutettiin itse työyhteisöön sekä sellaisia, joilla vaikutettiin esimerkiksi juttujen sisältöön. Byerlyn (2004) esittämä jaottelu näyttäytyi omassa aineistossani siten, että yksilöt tuovat ilmi tiettyjä ehdotuksia tai puutteita.

Edistämällä esim. unisex-vestoja, mikä on tuonut tasa-arvon ja mm. muunsukupuolisuuden esille. M7

Pitämällä esillä sitä, ettei ole naisten tai miesten juttuaiheita, vaan ainoastaan juttuaiheita. M8

Olen esimerkiksi ehdottanut juttuaiheita, jotka eivät ole perinteisesti feminiinisiä. N1

Byerlyn (2004) jaottelu näkyi omassa aineistossani myös siten, että yksilöt pyrkivät edistämään sukupuolten välistä tasa-arvoa omassa toimitustyössään itsenäisesti.

Koen tämänhetkissä työtehtävissä vaikuttavani hyvin paljon representaatioihin, siihen, millaisena maailma näyttää lehden kautta. Seuraan työssäni esim. sitä, kuinka paljon kuvissa on naisia ja miehiä ja miten heidät esitetään ja käyn tästä keskustelua kollegoiden kanssa. Voisin varmasti vaikuttaa myös työyhteisön sisäisiin asioihin, jos jotain räikeitä tasa-arvo-ongelmia tulisi esiin. (--) N54

(--) Kiinnitän huomiota sukupuolen moninaisuuden näkymiseen jutuissa. Haastattelen naisvaltaisilta aloilta myös miehiä ja miesvaltaisilta aloilta naisia. Kiinnitän huomiota siihen, onko lehden kansi "all male panel" ja annan palautetta, jos se on liian miehinen. Varon tekemästä automaattisesti naisista lifestyle-juttuja ja miehistä asiantuntijoita ilman minkäänlaista alan pätevyyttä. Seuraan sukupuolentutkimuksen tutkimusta ja kirjallisuutta. Yritän pyrkiä sukupuolisensitiiviseen kielenkäyttöön ja myös purkaa suomen kielen piilomaskuliinisuutta välttämällä mies-loppuisia ammattinimkeitä. Taistelu jatkuu joka päivä. N58

Jotkut vastaajat myös kokivat, että jos työyhteisössä tapahtuisi jonkinlaista epätasa-arvoista toimintaa, siitä pystyisi mainitsemaan työyhteisössä. Eräs vastaaja esimerkiksi kuvaili työyhteisöään sellaiseksi, jossa vallitsee ”suorasukaisuuden kulttuuri”. Tahallisiin ja tahattomiin asenteellisiin puheisiin ja tilanteisiin pystytään hänen mukaansa puheen tasolla puuttumaan saman tien.

Myös ulkopuoliset kampanjat olivat vastausten perusteella hyvin yksilökeskeisiä. Vastauksia oli myös hyvin vähän. Byerly (2004, 120) tarkoittaa ulkopuolisilla kampanjoilla sellaisia väliintuloja, joita on johtanut jokin ulkopuolinen itsenäinen järjestö tai ryhmä. Omassa aineistossani Byerlyn (2004) jaottelu näkyi siten, että esimerkiksi ulkopuolisiin järjestöihin tai ryhmiin ollaan pyydettyä oltu yhteydessä, mutta vastauksista ei tullut ilmi, että yksikään toimittaja olisi lähtenyt itse tavoittelemaan ulkopuolista järjestöä tai ryhmää jossain sukupuolten tasa-arvoon liittyvässä asiassa tai ongelmassa.

Olen vastannut tasa-arvokyselyihin, jos sitä lasketaan. N38

Olen vastannut joihinkin kyselylomakkeisiin. N16

Vastausten perusteella toimittajat ovat halukkaita toimimaan itse tasa-arvo-ongelmissa ja toimimaan itsenäisesti myös työyhteisön sisällä. Mielenkiintoista oli myös se, että kukaan toimittajista ei maininnut minkäänlaista työpaikan tasa-arvosuunnitelmaa tai sitä, että tarvittaessa voisi ottaa esimerkiksi työpaikan luottamushenkilöön yhteyttä. Kurvinen (2019, 141) väittääkin, että sukupuolten epätasa-arvoista kohtelua esiintyy edelleen sekä ammatin sisällä että journalistisissa teksteissä sen vuoksi, että suomalainen toimittajakunta suhtautuu maltillisesti tasa-arvokysymysten ajamiseen.

Alison Pullen ja muut (2017, 108) sen sijaan väittävät, että selvitäkseen miesten dominoimassa ympäristössä moni nainen, ainakin uriansa alkuaikoina, omaksuu illuusion sukupuolineutraaliudesta, kieltävät sukupuolisen syrjinnän ja kääntävät selkänsä seksuaaliselle häirinnälle.

Ainoastaan kaksi vastaajaa koki, etteivät ole voineet vaikuttaa työyhteisöjensä tasa-arvoon. Toinen perusteli sitä työpaikan ikäjakauman ja työsuhteen laadulla (N29), kun taas toinen vastaaja kertoi, että on kyllä ehdottanut, että esimerkiksi miehet tekisivät juttusarjan lapsiperheen arjesta (N59). Vastaajan mukaan ehdotukselle naurettiin ja sitä pidettiin huumorina, ja vastaaja on antanut asian olla.

Nämä molemmat sukupuolittuneen toimitusrakenteen alaluvut (4.4.1. ja 4.4.2.) osoittavat, että toimitustyössä on nähtävillä esimerkiksi Sinikka Torkkolan ja Iris Ruohon (2009, 11) mainitsema pohjoismainen tasa-arvomalli, jossa korostetaan tasa-arvoa eikä kirjaimellista syrjintää. Moni toimittaja koki toimitukset tasa-arvoisiksi tai vähintäänkin ”tarpeeksi tasa-arvoisiksi”, koska sukupuolten edustajilla oli yhtäläiset mahdollisuudet työpaikoilla eikä tasa-arvo-ongelmia esiintynyt.

Kuitenkin tässä tutkimuksessa on ilmennyt, että sukupuolittuneisuutta tapahtuu myös toimitustyön käytännöissä ja toimituskulttuurin sisällä. Ehkä kaikkia tasa-arvo-ongelmia ei yksinkertaisesti tunnusteta, elleivät ne jollain tapaa selvästi riko sellaista, joka mielletään tasa-arvoiseksi. Esimerkiksi

jos johtoasemissa oli enemmän miehiä kuin naisia, vastaajat tunnistivat sen epätasa-arvoisuudeksi. Kuten Ylöstalo (2012, 15) mainitsee, puhe jo toteutuneesta tasa-arvosta piilottaa ilmeisiäkin tasa-arvo-ongelmia.

5. Journalismin ja sukupuolen suhde

5.1. Sukupuoli vaikuttaa työhön toimittajana

Olen tehnyt verkkokyselyn vastauksista sekä laadullista että määrällistä analyysia. Määrälliset tulokset sain laskemalla Excel-taulukon avulla vastausprosentteja vastaajien sukupuolen mukaan. Määrälliset tulokset syntyivät verkkokyselyn monivalintakysymysten pohjalta. Laadullisia tuloksia sain analysoimalla laadullisen sisällönanalyysin menetelmällä kyselyyn tulleita avoimia vastauksia.

Määrällisissä tuloksissa ehkä merkittävin löydös oli se, että miesvastaajista ainoastaan 1,2 prosenttia koki, että sukupuolesta on ollut toimittajan työssä haittaa, kun taas naisvastaajista näin koki jopa 38,8 prosenttia. Myös muissa kysymyksissä oli eroja, mutta selvästi radikaalein ero oli edellä mainitun kysymyksen kohdalla. Kuitenkin kaikista vastaajista, sukupuolesta riippumatta, selvä enemmistö koki, että sukupuoli vaikuttaa työhön toimittajana. Vastaajilla oli kuitenkin vaikeuksia ilmaista tarkemmin, millä tavoin sukupuolella on vaikutusta, sillä selvä enemmistö ei osannut sanoa, onko sukupuolesta hyötyä tai haittaa toimittajan työssä.

Selvän enemmistön mukaan juttuaiheita ei ole jaettu toimituksissa sukupuolittuneesti. Naistoimittajat kuitenkin jakaantuivat tässä kysymyksessä kahteen ryhmään, sillä vähän alle puolet naisvastaajista koki, että työtehtäviä jaetaan sukupuolittuneesti. Enemmistö vastaajista koki myös, että esimiehet ovat kohdelleet alaisiaan tasa-arvoisesti ja että työilmapiiri on ollut tasa-arvoinen.

Kuitenkin jo määrällisten tulosten perusteella päätutkimuskysymykseeni voi vastata, että sukupuolella on vaikutusta työhön toimittajana. Määrällisten tulosten perusteella se näkyi esimerkiksi siten, että naistoimittajista suurempi osa koki, että työtehtäviä jaetaan sukupuolittuneesti verrattaessa miestoimittajiin.

Laadulliset tulokset olivat kuitenkin tässä tutkimuksessa kaikista merkittävin osuus. Niiden avulla pystyin tutkimuksessani osoittamaan, että sukupuoli vaikuttaa työhön toimittajana monella eri tavalla: sukupuoli vaikuttaa toimitustyön käytännöissä, kulttuurissa sekä rakenteissa.

Ensinnäkin, sukupuoli vaikuttaa toimitustyön käytännöissä siten, että jako ”koviin” ja ”pehmeisiin” aiheisiin elää edelleen vahvana suomalaisessa toimituskulttuurissa. Naistoimittajat kokivat, että miestoimittajille jaetaan ”kovat” aiheet, kuten talous- ja politiikkautiset, kun taas naistoimittajille jaetaan ”pehmeät” aiheet, kuten perheaiheet ja sosiaali- ja terveysaiheet. Tulos siten muistuttaa esimerkiksi Heidi Kurvisen (2013, 217) väitöskirjaa, jossa tuotiin ilmi, että jo 1960–1970-luvuilla naisten katsottiin sopivan ”naisellisten” aiheiden toimittajiksi, kun taas vakava journalismi nähtiin

miesten alana. Tämän tutkimuksen tulokset todistavat myös samaa, kuin Iris Ruohon ja Sinikka Torkkolan (2018, 74) artikkeli, jossa todetaan, että toimittajien professionaalinen elämä jakaantuu sukupuolittain maskuliinisiin ja feminiinisiin kategorioihin.

Sukupuoli vaikuttaa toimittajan työssä myös siten, että sukupuolittain jaettujen aiheiden lisäksi tai ehkäpä jopa niiden takia miestoimittajat erikoistuvat tiettyihin aiheisiin, kuten vaikkapa juuri politiikkaan. Naiset erikoistuvat myös, mutta se näkyy enemmän esimerkiksi toimitusten osastojaoissa: naiset ovat lifestyle- ja viihdeosastolla, miehet urheiluosastolla. Osastojaot siten noudattavat myös Ruohon ja Torkkolan (2018, 74) mainitsemaa sukupuolittain jakautunutta professionaalista elämää. Mielenkiintoista oli myös se, että jo pelkästään urheiluosaston sisälläkin tapahtuu sukupuolittunutta jakoa erään miesvastaajan mukaan. Hänen mukaansa miestoimittajat kirjoittivat maskuliinisiksi miellettyistä lajeista ja naiset taas feminiinisiksi miellettyistä aiheista.

Tutkimuksessani selvisi myös, että sukupuolella on väliä toimituskulttuurissa. Moni naistoimittaja koki, että miesten on helpompi saavuttaa tietynlainen asema työyhteisössä. Miehet saavat vastauksen perusteella työpaikoilla perinteisesti negatiiviseksi koettuja käytöstapoja helpommin anteeksi kuin naiset. Sekä mies- että naisvastaajat kertoivat, että miehille asema sekä tietynlainen ammatillinen vaikuttavuus tulee helpommin annettuna. Naisten tarvitsee tehdä ammatillisen pätevyyden eteen enemmän töitä tai kuten eräs naisvastaaja oli kirjoittanut, naisten täytyy ”vanheta tarpeeksi” saadakseen saman ammatillisen pätevyyden.

Vastauksen perusteella toimituskulttuurissa esiintyy edelleen myös jo 1960–1970-lukujen toimituskulttuureille ominainen ronski puhetapa (Kurvinen 2013, 143–145). Vastauksista nousi esiin esimerkiksi ulkonäön kommentointi ja stereotyyppinen vitsailu. Myös miesvastaajat olivat kokeneet asiatonta käytöstä. Näissä kahdessa tapauksessa asiattomat puheet olivat tulleet naispuoliselta esimieheltä.

Sukupuoli näkyi myös toimituksen rakenteissa. Moni naisvastaaja myös koki, että miestoimittajilla on paremmat mahdollisuudet edetä urallaan sekä tulla palkatuksi. Pari miesvastaaja toikin esiin, kuinka eri tilanteissa heille on jopa suoraan ilmaistu eri tavoin, että miehenä olemisesta on hyötyä tai että kyseiseen työhön haetaan nimenomaan mieshenkilöä. Naistoimittajat kokivat, että miestoimittajat saavat helpommin vakituisia työsuhteita alalla, mikä on mielenkiintoista, sillä naisia kuitenkin koulutetaan journalistiikan alalle yhä enemmän (Savolainen & Zilliacus-Tikkanen 2015, 19).

Kuten aiemmin mainitsin, enemmistö kyselyn vastaajista koki, että työyhteisöt ovat tasa-arvoisia. Kolme yleisintä perustelua tähän olivat se, että juttuaiheita jaetaan tasapuolisesti kaikille sukupuolesta riippumatta, esimiehissä tai työyhteisössä on yhtä paljon miehiä ja naisia sekä se, ettei ole

havainnut työyhteisössä mitään epätasa-arvoon viittaavaa. Kokemukset nojautuivat pitkälti yksilöllisiin kokemuksiin, jotka Kurvisen (2019, 154) mukaan estää toimittajia havaitsemaan alan laajempia sukupuolittuneita rakenteita. Byerlyn (2004, 120) määrittämiä sisäisiä kampanjoita tuli vastauksissa ilmi enemmän kuin ulkoisia kampanjoita.

5.1.1. Moniulotteinen lähestymistapa journalismiin ja sukupuoleen

Hyödynsin tulosten pohdinnan työkaluna Ruohon ja Torkkolan (2018, 71) taulukkoa moniulotteisesta lähestymistavasta journalismiin ja sukupuoleen. Käytin taulukkoa siten, että kirjasin siihen tiivistetysti tämän tutkimuksen tuloksia. Siten tulokset ovat kirjattuna tiiviisti, mutta myös siten, että niitä voidaan analysoida moniulotteisemmin.

Moniulotteisen lähestymistavan tarkoituksena onkin se, ettei esimerkiksi tulkittaessa journalistien näkemyksiä uralla etenemisestä luotettaisi liian paljoa eri selittämismalleihin, jotka saadaan tässä tutkimuksessa tapauksessa kyselyn vastaajilta (Emt., 71). Ruohon ja Torkkolan (2018, 71) mukaan tarvitaan laajempi lähestymistapa, koska haastateltavien sukupuolet eivät suoraan kerro heidän uristaan nais- ja miesammattilaisina. Jos journalismia ajatellaan pelkästään miesten dominoivana patriarkaalisena instituutiona, se epäonnistuu selittämään, miksi jotkut mieshaastateltavat haluavat murtaa sukupuoliodotuksia kieltäytymällä johtopaikoista naisten hyväksi.

Ruohon ja Torkkolan (2018, 71) metodologisen lähestymistavan mukaan tutkimuksessa pitäisi ottaa huomioon sukupuolen lisäksi kulttuuri, rakenteet ja käytännön toiminta organisatorisen, professionaalisen ja yksilöllisen näkemyksen kautta. Esimerkiksi organisatorisessa näkemyksessä on kyseessä ymmärrys, joka on rakennettu yhdessä ja jota ikään kuin muovataan organisaation jäsenten kesken. Sen sijaan ammatillinen identiteetti ei kumpua tietystä mediaryhmästä vaan journalismiyhteisöstä ja sen ymmärryksestä ammatillisista rooleista, funktioista ja arvoista. Ammatillinen identiteetti on dynaaminen ja kehittyvä prosessi, jonka kautta rakennetaan käytäntöjä, jotka ovat yhteydessä uskomuksiin, arvoihin ja tunteisiin. (Emt., 71.)

Ruohon ja Torkkolan (2018) muodostama taulukko moniulotteisesta lähestymistavasta esiintyi myös heidän aiemmassa tutkimuksessaan sukupuolen vaikutuksesta uraan (Ruoho & Torkkola 2009, 14). Yhdistelin elementtejä näistä kahdesta taulukosta ja käytin sitä tässä tutkimuksessa pohdinnan työkaluna. Sovelsin taulukkoon tässä tutkimuksessa ilmenneitä valmiita tuloksia. Ruohon ja Torkkolan (2018, 71) Moniulotteinen lähestymistapa koostuu organisatorisista symboleista (1), professionaalista ideoista (2), ja sukupuoliodotuksista (3), mediajohtamisesta (4), ammatillisista

käytännöistä (5) ja sosiaalisista sopimuksista (6). Multidimensionaaliseen kuuluu myös reflektio organisatorisesta erikoistumisesta (7), päivittäisistä rutiineista (8) ja individualistisesta reflektiosta (9).

	Organisatorinen	Professionaalinen	Yksilöllinen
Kulttuuri	(1) <u>Symbolit</u> <i>Herrakerholla viitattiin esimiesasemassa oleviin miehiin ja pohjasakalla nuoriin kesätyöntekijöihin.</i>	(2) <u>Journalismin ideaalit</u> <i>Naistoimittajat kokivat, että heidän tulee olla joustavia, helppoja, mutkattomia ja kunnollisia.</i>	(3) <u>Sukupuoliodotukset</u> <i>Naistoimittajat kokivat, että sukupuolensa vuoksi heidän odotetaan olevan kiinnostuneita feminiinisistä aiheista.</i>
Rakenteet	(4) <u>Johtaminen</u> <i>Naistoimittajat kokivat, että mieskollegat ystävystyvät ja ”bondailevat” helpommin miesesimiesten kanssa.</i>	(5) <u>Käytännöt</u> <i>Juttuaiheita jaetaan yhä sukupuolittuneesti. Jako ”kevyisiin” ja ”koviin” aiheisiin elää ja perustuu stereotyyppiselle sukupuolijakaumalle.</i>	(6) <u>Sukupuolisopimukset</u> <i>Kipeän lapsen hoitaminen on edelleen perheen äidin vastuulla. Äitiysloma vaikuttaa uraan. Miehelle hoitovapaa tai lastenhoitovapaa käytännössä mahdoton.</i>
Käytännön toiminta	(7) <u>Erikoistuminen</u> <i>Miehet erikoistuvat tiettyjen aiheiden erityisosaajiksi. Miestoimittajat vakinaistetaan nopeammin. Miehet etenevät urallaan.</i>	(8) <u>Rutiinit</u> <i>Epätasa-arvoisuuteen ei välttämättä puututa. Sukupuolittunut juttuaiheidenjako otetaan annettuna henkilökohtaisista syistä.</i>	(9) <u>Reflektiivisyys</u> <i>Naiset kiinnittävät huomiota haastateltaviensa sukupuoleen. Työyhteisössä ehdotetaan normeja rikkovia aiheita ja epätasa-arvoisuuteen puututaan. Juttuaiheita jaetaan tasa-arvoisesti ja kollegoja kohdellaan tasa-arvoisesti.</i>

Taulukko 2: Yhdeksän tapaa lähestyä journalismia ja sukupuolta. Sovellus Ruohon ja Torkkolan taulukosta. (Ruoho & Torkkola 2018, 72, Ruoho & Torkkola 2009, 14.)

Taulukon soveltaminen oli uutta, eikä kaikkia taulukon osia voinut tämän tutkimuksen tuloksista löytää. Lisäksi taulukkoa on aiemmin käytetty haastattelujen analyysissä, joten oletettavastikin analysointi on erilaista verkkokyselytutkimuksessa ilmi tulleiden tulosten analysoinnissa. Koen, että taulukon soveltaminen on silti tärkeää, sillä se auttaa ymmärtämään journalismin

sukupuolittuneisuutta paremmin. Sen avulla voin myös tiivistää tutkimustuloksia ja vetää niistä johdopäätöksiä moniulotteisemmin.

- (1) **Organisatorisia symboleita** ei sinänsä löytynyt vastauksista. Ruoho ja Torkkolan (2018, 72–73) mukaan termi ”mediaorganisaatio” viittaa symbolisiin ja konkreettisiin kulttuureihin, rakenteisiin ja käytäntöihin, joista organisaatio ja sen mahdollisesti sukupuolittunut luonne on rakennettu. Organisaatio voidaan siten eri metaforien kautta mieltää tietynlaiseksi; esimerkiksi talo voi viitata turvalliseen ympäristöön (Emt., 72–73). Ainoat symbolit, joita tässä tutkimuksessa esiintyi, olivat ’herrakerho’ sekä ’pohjasakka’. Näitä symboleita käytettiin kuvattaessa mediaa, joissa vastaajat työskentelivät ja vielä tarkemmin toimitusta. ’Pohjasakan’ ja ’herrakerhon’ voi analysoida kuvastavan toimitusten hierarkiaa, jossa herrakerho kuvastaa toimituksen johtoa, joka koetaan miesvaltaiseksi ja pohjasakka puolestaan kuvastaa toimituksen nuoria kesätyöntekijöitä. Kaiken kaikkiaan organisaatiota kuvailtiin kuitenkin symboleita ja vieläpä hyvin neutraalisti.
- (2) Tämän tutkimuksen aineistossa esiintyneet **journalismin ideaalit** eivät ehkä välttämättä olleet niinkään journalismin ammattikunnan ideaaleja vaan enemmänkin ideaaleja, joita odotetaan organisaation tasolta. Ruoho ja Torkkola (2018, 73) listaavat, että journalismin ideaaleihin kuuluu esimerkiksi objektiivisuus, neutraalius ja rehellisyys. Tämän tutkimuksen aineiston perusteella naisvastaajat kokivat, että heidän odotetaan *työpaikalla* ja *toimituksessa* käyttäytyvän tietyllä tavalla ja vieläpä tavalla, jolla vastaavien mieskollegoiden ei tarvitse käyttäytyä. Toisaalta kuvaukset sopivat professionaaliseen sarakkeeseen, koska vastaajat kokivat, että heidän täytyy professionaalisesti toimia tietyllä tavalla.
- (3) **Sukupuoliodotukset** voidaan käsittää monella eri tavalla. Ruoho ja Torkkola (2018, 73–74) tarkoittavat artikkelissaan niillä esimerkiksi sosiaalisia odotuksia, joista ollaan tietoisia ja jotka konkretisoituvat monilla pienillä tavoilla, jotka kertovat, miten toteuttaa sukupuolta rikkomatta kulttuurisia normeja. Oman tutkimuksen vastausten perusteella selviää sukupuoliodotuksia esiintyy toimituksissa. Ne näkyvät konkreettisesti esimerkiksi juttuaiheiden jaossa, joissa naisten odotetaan sukupuolensa vuoksi olevan kiinnostuneista perinteisesti feminiineiksi käsitellyistä aiheista. Kokemukset olivat yksilöllisiä.
- (4) Ruoho ja Torkkola (2018, 74) käsittävät **johtamisen** siten, että sukupuolittuneet organisaation perustat tuottavat uudestaan sukupuolittuneita jakoja ja epätasa-arvoisuutta. Siitäkin huolimatta, että työntekijät yrittävät niitä vastustaa. Tämän tutkimuksen tuloksista ei noussut

selvästi mitään sellaista, joka osoittaisi, että organisaatiojohto uudelleentuottaisi sukupuolittuneita jakoja ja pitäisi yllä johtamisen maskuliinisuutta. Kuitenkin tuloksista selviää, että esimerkiksi miestyöntekijät ”bondaavat” paremmin miespuolisten esimiesten kanssa kuin naispuoliset työntekijät. Sen perusteella voidaan ajatella, että johtaminen sinällään pitää yllä maskuliinisia toimittajaihanteita (Kurvinen 2013, 206), joita toimituksissa on, koska maskuliininen käytös on esimiestasolla palkittua.

- (5) Ruohon & Torkkolan (2018, 74) mukaan konkreettisesti journalismin sukupuolittaminen näkyy **käytännöissä** ja tapahtuu usein juttuaiheiden jaossa, jolloin ne jaetaan sen perusteella, ovatko ne sopivia miehille vai naisille. Tämän tutkimuksen tulokset osoittavat samaa. Siispä voidaan todeta, että journalismissa on ammatillisesti edelleen rakenteita, jotka tukevat sukupuolittuneita käytäntöjä.
- (6) **Sukupuolisopimuksella** tarkoitetaan ääneen sanomattomia ”sääntöjä”, jotka koskevat sukupuolta (Emt., 74). Tämän tutkimuksen tuloksista paljastui, että syntymättömän lapsen hoitovapaa sekä jo syntyneen lapsen hoitovapaa kaatuvat edelleen naistoimittajan harteille. Tämä tuotiin esille vain harvoissa vastauksissa, mutta sen tiedosti naisvastaajien lisäksi myös eräs miesvastaaja, joka koki, että tasa-arvo toteutuu näennäisesti, mutta ei käytännössä.
- (7) **Erikoistumisella** tarkoitetaan esimerkiksi sukupuolittuneita urapolkuja, joka tarkoittaa, että naiset ja miehet etenevät urallaan eri tavoin (Emt., 74). Tämänkin tutkimuksen tulosten perusteella urapolut ovat mies- ja naistoimittajilla edelleen erilaiset. Miestoimittajat päätyvät helpommin erikoistoimittajiksi, esimieheksi ja saavuttavat vakinaisen aseman työpaikallaan.
- (8) Ruohon ja Torkkolan (2018, 74-75) mukaan **rutiinit** ovat tapoja ja taktiikoita, jotka auttavat työntekijää selviytymään päivittäisestä työstä ja ne voivat olla joko tiedostamattomia tai tiedostettuja. Omassa aineistossani ei tullut ilmi selviä taktiikoita, joita toimittajat käyttäisivät. Sen sijaan vastauksissa ilmeni, että epätasa-arvoisuutta ilmenee esimerkiksi puheen tasolla, mutta vastauksista ei käynyt ilmi, miten tällaisiin tapauksiin puututaan. Rutiineiksi voidaan nähdäkseni määritellä tässä tutkimuksessa se, että epätasa-arvoinen toiminta hiljaa hyväksytään. Toinen rutiini voisi olla muun muassa se, että toimittajat ajattelevat alan olevan jo tarpeeksi tasa-arvoinen, eivätkä välttämättä koe tarpeelliseksi puuttua pieniin epätasa-arvoisuuksiin, joita saattaa ilmetä. Yksi rutiini voi olla myös se, että naistoimittaja hyväksyy roolinsa naisille suunnatun journalismin tekijöinä tai sopeutuvat muuten naistoimittajille

varattuun rooliin työyhteisössä. Kuten jotkut naisvastaajat totesivat, on pelkästään hyvä, että he saavat työskennellä kevyiden aiheiden äärellä, sillä he kokivat sen heidän vahvuudekseen.

- (9) **Reflektiivisyys** on Ruohon ja Torkkolan (2018, 76) mukaan tiedostettua toimintaa, jossa toimittaja reflektoi itseään ja omia toimintatapojaan yksilötasolla. Näitä tapoja ilmeni tutkimuksen tuloksissa. Yksilöt kiinnittävät huomiota haastateltaviensa sukupuoleen, ehdottavat normeja rikkovia aiheita ja puuttuvat epätasa-arvoisuuteen esimerkiksi puheen tasolla. Jos kyseessä on esimies, pyritään juttuaiheita jakamaan esimerkiksi tasa-arvoisesti. Jotkut toimittajat kertoivat myös, että pyrkivät kohtelevaan kollegoitaan tasa-arvoisesti.

5.1.2. *Tasa-arvo ei ole vielä valmis*

Aikaisempi tutkimus journalistiikan sukupuolittuneista käytännöistä on keskittynyt pääosin haastatteluihin, jotka on usein kohdennettu pelkästään naistoimittajille (esim. Savolainen & Zilliacus-Tikkanen 2015, Kurvinen 2013). Tässä tutkimuksessa vastausmahdollisuus annettiin suomalaisille toimittajille sukupuolesta, iästä tai työpaikasta riippumatta. Ratkaisu oli siinä mielessä oikea, sillä esimerkiksi työyhteisön ja juttuaiheiden jakamiseen liittyvien kysymysten kohdalla kävi ilmi, että moni miestoimittajakin tunnisti sukupuolittuneita käytäntöjä.

Tästä tutkimuksesta kävi ilmi, että toimittajan sukupuolella on edelleen vaikutusta toimitustyössä. Sukupuoli näkyy toimituskäytännöissä, joissa juttuaiheita jaetaan edelleen sukupuolittuneesti. Se on myös luultavasti johtanut siihen, että mies- ja naistoimittajat erikoistuvat eri aihealueisiin, jotka nekin noudattavat perinteistä sukupuolijakoa. Toimituskulttuurissa toimittajat joutuvat edelleen altistumaan sukupuoliselle häirinnälle ja jopa seksuaaliselle häirinnälle. Tämä näkyy härskinä vitseinä ja ulkonäön kommentointina. Lisäksi toimituskulttuuri on edelleen maskuliininen. Sitä leimaa pyrkimys miestapaisuuteen, joka nähdään edelleen oikeanlaisena toimittajuutena (Kurvinen 2019, 143). Sukupuoli näkyy toimitustyön rakenteissa palkkauksessa sekä uralla etenemisessä; miestoimittajia koulutetaan alalle entistä vähemmän, mutta he työllistyvät edelleen naisia helpommin.

Tulokset jäljittelevät siten niitä tuloksia, joita esimerkiksi Heidi Kurvinen (2013), Margareta Melin (2008), Henrika Zilliacus-Tikkanen (1992) ja Louise North (2014) ovat saaneet selville omista tutkimuksissaan. Tässä tutkimuksessa saadut tulokset jäljittelevätkin tuloksia, joita on saatu journalismin sukupuolittuneita käytäntöjä koskevista tutkimuksista aina 1980-luvulta lähtien.

Moni vastaaja kuitenkin koki, ettei heillä ole ollut tarvetta puuttua alan tasa-arvoisuuteen, sillä ala on ”jo tarpeeksi tasa-arvoinen”, eikä mitään ongelmia havaittu. Tutkimuksen perusteella tasa-arvo-ongelmia kuitenkin edelleen on. Ehkä juuri ongelmien vähättely on aiheuttanut sen, että samojen tasa-arvo-ongelmien kanssa kamppaillaan journalistiikan alalla vuosikymmenestä toiseen. Esimerkiksi Kurvinen (2019, 141) on esittänyt, että suomalainen toimittajakunta suhtautuu liian maltillisesti tasa-arvokysymysten ajamiseen. Hanna Ylöstalón (2012, 15) mukaan ajatus jo riittävän tasa-arvoisesta työympäristöstä on ongelmallinen. Se nimittäin piilottaa ilmeisiäkin tasa-arvo-ongelmia, koska ne nähdään yksittäisinä säröinä jo muuten saavutetussa tavoitetilassa.

Moni vastaaja koki, että tasa-arvo on jo saavutettu myös sen vuoksi, että johtoasemissa on yhtä paljon naisia ja miehiä. Kuitenkin Sinikka Torkkola ja Iris Ruoho (2009, 52–53) kirjoittavat, että jos naisille tarjotaan jatkuvasti johtotehtäviä, joissa heidän uskotaan korjaavan ja täydentävän maskuliinista johtajuutta, journalismin sukupuolittunut johtajuusideaali säilyy sellaisenaan. Lisäksi naisten palkkaus johtoasemiin ei tarkoittaisi, että sukupuolittuneet käytännöt poistettaisiin vaan se tarkoittaa sitä, että naisille tarjotaan asemia, jotka ovat sopuoinnussa stereotyyppisten sukupuolinäkemyksien kanssa. Tämän tutkimuksen perusteella naisjohtajien määrän kasvu ei ainakaan selkeällä tavalla ole korjannut journalismin sukupuolittuneita käytäntöjä.

Monilla alan organisaatioilla on kuitenkin ollut näyttäviä strategioita tasa-arvon edistämiseen sisälön osalta. Esimerkiksi Aamulehti teki vuonna 2017 päätöksen ottaa käyttöön sukupuolineutraalit tittelit.¹⁴ Helsingin Sanomat sen sijaan sitoutui vuonna 2018 edistämään tasa-arvoa laskemalla, kuinka paljon toimituksen kirjoittamissa jutuissa esiintyy miehiä ja naisia.¹⁵ Karen Rossin (2001, 535) mukaan journalismi instituutiona pitääkin itseään ammatillisesti objektiivisuutta ja neutraaliutta ylistävänä, vaikka uutistoimitukset pitävät yllä maskuliinista kulttuuria, joka on rakennettu sellaisen ajatuksen ympärille, että mies on niin sanotusti normi ja nainen on tunkeilija. Myös Ruohon ja Torkkolan (2010, 194) ovat kirjoittaneet, että toimituksissa tehtävä tasa-arvotyö ei itsessään muuta ammattialaa tasa-arvoisemmaksi, jos journalismin sukupuolijärjestyksen kaksinapaisuutta ei olla valmiita haastamaan. Tämän tutkimuksen perusteella toimituksissa tehtävä tasa-arvotyö ei välttämättä näykään itse ammattialan tasa-arvoisuudessa.

Toimittajien ala ei varmastikaan ole ainut, joka kamppailee tasa-arvo-ongelmien kanssa. Luultavasti ammattikunta on vain yksi aloista, joka on toisen maailmansodan jäljiltä muuttunut siten, että

¹⁴ Aamulehti otti käyttöön sukupuolineutraalit tittelit: <https://www.aamulehti.fi/a/200395971>

¹⁵ Helsingin Sanomat sitoutuivat ajamaan tasa-arvoa laskurilla: <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000005594582.html>

naistyöntekijät ovat lisääntyneet. Esimerkiksi myös metsänhoitajien ammattikunnan yhdessäoloa on leimannut toimittajien alan tavoin reipas ja ronski meno (Paaskoski 2008, 185).

Toisen maailmansodan jälkeen naisten määrä alkoi lisääntyä toimituksissa vasta 1960-1970-luvuilla (Kurvinen 2013, 78–79.) Uskon, että sopeutuakseen maskuliiniseen toimituskulttuuriin, naisten on täytynyt oppia dominoivan ryhmän eli doxan (Melin 2008, 75) määrittämät käyttäytymistavat pärjätäkseen työyhteisössä.

Naisten määrä on sittemmin toimituksissa kasvanut merkittävästi.¹⁶ Se, että naisten kasvavasta lukumäärästä huolimatta tasa-arvo-ongelmia esiintyy edelleen, todistaa, että journalismi todella on sukupuolittunut instituutio. Seksismi ei näytä kadonneen mediasta, vaikka toimituksen sukupuoli on osittain muuttunut ja lähes kääntynyt pääläelleen siten, että miehiä on jopa vähemmän. (ks. Ruoho & Torkkola 2018, 67.)

Kurvinen (2013, 143–144) onkin kirjoittanut väitöskirjassaan, että toimittajanaiset eivät ole ainoastaan maskuliinisesti määrittyneen journalistisen tilan passiivisia uhreja vaan myös aktiivisia toimijoita, jotka ovat osallistuneet toimitustilan sukupuolittamiseen. Myös tämä tutkimus osoittaa, että vielä tänäkin päivänä toimittajakulttuuri on edelleen maskuliininen ja sitä pidetään edelleen yllä molempien sukupuolten toimesta. Maskuliinisten piirteiden omaksuminen on ehkä osaltaan edesauttanut sitä, että maskuliinista työympäristöä on aktiivisesti sukupuolitettu sen sijaan, että työympäristöä ja -kulttuuria olisi pyritty aktiivisesti muuttamaan.

Myös Ruohon ja Torkkolan (2018) kehittelemän moniulotteisen lähestymistavan soveltaminen osoittaa, ettei journalismin sukupuolittuneista käytännöistä voida syyttää ainoastaan miesten dominoivaa patriarkaalista instituutiota. Organisaatiotasolla toki on rakenteita, jotka tekemäni taulukonkin mukaan edistävät sukupuolittunutta jakoa, mutta on myös professionaalaisia rutiineja, kuten ”hiljainen hyväksyntä”, joka tuli tässä tutkimuksessa esiin. Se ei puolla sukupuolittuneita käytäntöjä, mutta ei myöskään vastusta tai muuta niitä.

Syitä siihen, miksi ammattikulttuuria ei ole pyritty aktiivisesti muuttamaan, on miettinyt esimerkiksi Kurvinen (2019). Hänen mukaansa sukupuolentutkijat ovat kirjoittaneet kattavasti suomalaisesta sukupuolisovusta, jonka on osoitettu vallitsevan ennen kaikkea työmarkkinoilla. Sukupuolisovulla tarkoitetaan sitä, että sukupuolten välistä konfliktia ei pääse syntymään, koska tasa-arvon katsotaan pääpiirteissään toteutuneen. (Emt., 143.)

¹⁶ Suomen Journalistiliiton jäsenmäärän ja sukupuolijakauman kehitys:
<https://journalistiliitto.fi/fi/liitto/tietoa-jasenistamme/jasentilastoja/jasenmaaran-kehitys/>

Kurvisen (2019, 160) mukaan tasa-arvo on teemana noussut toimittajien ammattikunnassa koko ajan vahvemmin esiin 1980–1990-luvuilla, mutta siitä huolimatta ammattialan sukupuolittuneet käytännöt ovat jääneet pääsääntöisesti haastamatta ja vuosikymmenestä toiseen jatkunutta journalismin ja sukupuolen suhteesta käydään tänäkin päivänä.

Ehdotankin, että tulevaisuudessa tutkimus voisi keskittyä siihen, miksi tasa-arvo-ongelmia niin sanotusti lakaistaan maton alle. Esimerkiksi haastattelujen avulla voisi saada syvällisempää tietoa siitä, mitä tapahtuu tilanteissa, joissa tasa-arvo-ongelmia ilmenee. Mikä esimerkiksi estää naistoimittajia huomauttamasta ongelmista, joita he ovat kohdanneet? Ainakaan tässä tutkimuksessa ei käynyt ilmi, miksi syrjintää kokeneet naiset eivät ole huomauttaneet asiasta työpaikallaan.

Toivon, että myös tulevaisuudessa tutkimuksissa, joissa tutkitaan journalismia ja sukupuolta, otetaan huomioon Ruohon ja Torkkolan (2018) kehittämä moniulotteinen lähestymistapa. Tässä tutkimuksessa onnistuin avaamaan sitä, että journalismissa on eri ulottuvuuksia, rakenteet, kulttuuri ja käytännöt, joissa näkyy sukupuolittuneisuus. Näiden lisäksi on tärkeää ottaa huomioon Ruohon ja Torkkolan (2018) mainitsema organisatorinen, professionaalinen ja yksilöllinen lähestymistapa. Esimerkiksi se, miten yksilötasolla reflektoidaan journalismin käytäntöjä ja miten professionaaliset ideaalit vaikuttavat toimituskulttuurissa. Näen asian siten, että esimerkiksi toimituskulttuurin maskuliinisuutta kritisoitaessa meidän on myös esitettävä kriittisiä huomioita professionaaliin ideaaleihin. On tärkeää pohtia, onko esimerkiksi objektiivisuus ihanteena saanut median sokaistumaan omista sukupuolittuneista käytännöistä.

Toinen mielenkiintoinen jatkotutkimuksen aihe voisi olla se, miksi osa naisista kokee, että he saavat vain kevyitä aiheita, kun taas osa kokee, että he saavat samoja aiheita kuin mieskollegatkin. Margareta Melin (2008, 73) on tehnyt tutkimusta siitä, millaisia ”taktiikoita” ruotsalaiset ja englantilaiset naistoimittajat ovat käyttäneet selviytyäkseen dominoivan sukupuolen ympäristössä ilman, että heidän asemansa on vaarantunut. Jatkotutkimuksella voisi selvittää, ovatko ne suomalaiset naistoimittajat, jotka eivät ole kokeneet esimerkiksi sukupuolittunutta työnjakoa, omaksuneet itselleen Melinin mainitseman taktiikan.

Jatkotutkimus on ennen kaikkea ehdottoman tärkeää, sillä tämä tutkimus osoittaa, että toimituksissa on edelleen niitä samoja vanhoja tasa-arvo-ongelmia, joita media-alan tutkimus on valottanut jo vuosikymmenten ajan. Kuten Torkkola ja Ruoho (2009, 13) kirjoittavat, teoriasta on pitkä matka käytäntöön ja mediaorganisaatioiden kykyyn reflektoida omia arvojaan ja toimintatapojaan edistääkseen eri-ikäisten ja eri taustoista tulevien naisten uria.

Lähteet

- Bergholm, Tapio & Teräs, Kari (1999). ”Female Dockers in Finland, c. 1900-1975: Gender and Change in the Finnish Waterfront”. *International Journal of Maritime History* Volume XI, number 2 (1999), s. 107–120.
- Byerly, Carolyn (2004). Feminist Interventions in Newsrooms. Teoksessa Ross, Karen & Byerly, Carolyn. *Women and Media. International Perspectives*. Blackwell Publishing Ltd, s. 109–131
- Byerly, Carolyn (2011). *Global Report on the Status of Women in News Media*. Washington, DC: International Women’s Media Foundation.
- Byerly, Carolyn (2007). Situating ”the Other”. Women, Racial, and Sexual Minorities in the Media. Teoksessa Creedon, Pamela & Cramer, Judith. *Women in Mass Communication*. (3. painos). California: Sage Publications, s. 221–232.
- Chambers, Deborah; Steiner, Linda & Fleming, Carole (2004). *Women and Journalism*. Lontoo: Routledge.
- Elmore, Cindy (2007). Recollections in hindsight from women who left: The gendered newsroom culture. *Women and Language*. 30:2, 18–27.
- Frey, Lawrence; Botan, Carl & Kreps, Gary (2000). *Investigating Communication*. An introduction to research methods (2. painos). Boston: Allyn and Bacon.
- Graber, Doris (1978). Agenda-Setting: Are There Women’s Perspectives? Teoksessa Epstein, Laurily. *Women and the News*. New York: Hastings House, s. 15–37.
- Hentilä, Marjaliisa (2001). Mitä maksaa? Kaupan työn kehitys naisten matalapalkka-alaksi. Teoksessa Rahikainen, Marjatta & Räisänen, Tarja. ”Työllä ei oo kukkaan rikastunna”: naisten töitä ja toimeentulokeinoja 1800- jaa 1900-luvulla. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, s. 161–181.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (1982). *Teemahaastattelu*. (2. korj. p.). Helsinki: Gaudeamus.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara Paula (2007). *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Tammi.

- Holland, Patricia (1998). The politics of the smile: 'Soft news' and the sexualisation of the popular press. Teoksessa Carter, Cynthia, Branston, Gill & Allan, Stuart. *News, Gender and Power*. London and New York: Routledge Taylor and Francis Group, s. 17–32.
- Holmes, Mary (2007). *What is Gender? Sociological Approaches*. Lontoo: SAGE Publications Ltd.
<https://www.hameensanomat.fi/uutiset/alma-median-toimitusjohtaja-kai-telanne-saa-syytteen-ty-osyrjinnasta-897830/> [viitattu 13.11.2019]
<https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000006332671.html> [viitattu 2.2.2020]
<https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000004406669.html> [viitattu 13.11.2019]
- Jokinen, Arto (2000). *Panssaroitu maskuliinisuus: Mies, väkivalta ja kulttuuri*. Tampere: Tampere University Press.
<https://journalistiliitto.fi/fi/liitto/tietoa-jasenistamme/jasentilastoja/jasenmaaran-kehitys/> [viitattu 15.1.2020]
<https://journalistiliitto.fi/fi/viestinta-ja-media-alalla-hairitsija-on-useimmiten-kollega/> [viitattu 14.12.2019]
- Julkunen, Raija (2010). *Sukupuolen järjestykset ja tasa-arvon paradoksit*. Tampere: Vastapaino
- Kalakoski, Virpi (2014). Miksi Muisti pettää? Muistin rajoitukset kognitiivisen psykologian näkökulmasta. Teoksessa Hakkarainen, Jani, Hartimo, Mirja & Virta, Jaana. *Muisti*. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy, s. 15–30
- Kantola, Johanna, Nousiainen, Kevät & Saari, Milja (2012). Johdanto: Tasa-arvosta ja sen lukemisesta toisin. Teoksessa: Kantola, Johanna; Nousiainen, Kevät & Saari, Milja (toim.). *Tasa-arvo toisin nähtynä: Oikeuden ja politiikan näkökulmia tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen*. Helsinki: Gaudeamus, s. 7–27.
- Kessler, Suzanne & McKenna, Wendy (2006). Toward a Theory of Gender. Teoksessa Stryker, Susan & Whittle, Stephen. *The Transgender Studies Reader*. New York: Routledge, s. 165–182.
- Kurvinen, Heidi (2013). ”En mä oo mies enkä nainen. Mä oon toimittaja”. Sukupuoli ja suomalainen toimittajakunta 1960- ja 1970-luvulla. Oulun yliopisto. Oulu.

- Kurvinen, Heidi (2019). "Minusta tuntuu, ettei suomalaisille naisille sovi iskulauseiden sorvaaminen": Toimittajien tasa-arvokeskustelu 1980- ja 1990-luvulla. *Media & Viestintä*. 42:3, s. 141–164
- Kuula, Arja (2011). *Tutkimuseetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Tampere: Vastapaino.
<https://mediaauditfinland.fi/wp-content/uploads/2019/06/KMT-2018-lukijam%C3%A4%C3%A4r%C3%A4t.pdf> [viitattu 16.2.2020]
<https://mediaauditfinland.fi/levikit/tilastot/levikitrendihaku/> [viitattu 16.2.2020]
- Melin, Margareta (2008). *Gendered Journalism Cultures. Strategies and tactics in the fields of journalism in Britain and Sweden*. Malmö: University of Göteborg.
- Nicholson, June (2007). Women in Newspaper Journalism (Since the 1990's). Teoksessa Creedon, Pamela & Cramer, Judith. *Women in Mass Communication*. (3. painos). Thousand Oaks, California: Sage Publications, Inc, s. 35–46.
- North, Louise (2014). The Gender of "soft" and "hard" news. *Journalism Studies*. 17:3, s. 356–373.
- Nyystilä, Saara (2018) "Sukupuoli on vaikuttanut työskentelyyn ja uskottavuuteeni toimittajana" – *Verkkokyselytutkimus toimittajaopiskelijoiden kokemasta häirinnästä*. Kandidaatintutkielma, Tampereen yliopisto.
- Orwant, Jack, & Cantor, Muriel (1977). How sex stereotyping affects perceptions of news preferences. *Journalism Quarterly*, 54:1, s. 99–108, 139.
- Paaskoski, Leena (2008). *Herrana metsässä. Kansatieteellinen tutkimus metsänhoitajuudesta*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Pesola, Raili (1974). *Suomen sanomalehtimiesten liittoon kuuluvat toimittajat: SSL:n toimittajajäsenten osallistuminen järjestötoimintaan sekä tyytyväisyys työhönsä: toimittajien professionalistisuuden tulkintaa*. Lehdistö- ja tiedotusopin pro gradu tutkimus. Tampereen yliopisto.
- Peter, Jochen & Valkenburg, Patti (2006). Research note: individual differences in perceptions of internet communication. *European Journal of Communication* 21:2, s. 214–226
- Pohls, Maritta (2001). Postineidin virat ja verkostot – Naisten tulo keskiluokkaiseen ammattiin. Teoksessa Rahikainen, Marjatta & Räisänen, Tarja. "Työllä ei oo kukkaan rikastunna". Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, s. 79–99.

- Porttinen, Katri (2010). 'Uupunut sukupolvi', *Journalisti* 17/2010, s. 8–9.
- Pullen, Alison; Rhodes, Carl & Thanem, Torkild (2017). Affective politics in gendered organizations: Affirmative notes on becoming-woman. *Organization*. 24:1, s. 105–123.
- Rahikainen, Marjatta (2001). ”Naiset näkyvät Suomessa tekevän vaikka mitä”. ”Työllä ei oo kukkaan rikastunna”. Teoksessa Rahikainen, Marjatta & Räisänen, Tarja. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, s. 17–35.
- Ross, Karen (2004). Sex at work: Gender, politics and newsroom culture. Teoksessa: de Bruin, Marjan & Ross, Karen (toim.). *Gender and Newsroom Cultures: Identities at Work*. Creskill: Hampton Press, 143–160.
- Ross, Karen (2001). Women at work: Journalism as an en-gendered practice. *Journalism Studies*, 4:2, s. 531–544.
- Rubin, Rebecca; Rubin, Alan & Piele, Linda (2005). *Communication research: Strategies and sources*. 6. painos. Belmont: Wadsworth.
- Ruoho, Iris (2006). Julkisuudet, naiset ja journalismi. Teoksessa: Mäkelä, Anna, Puustinen, Liina & Ruoho, Iris (toim.). *Sukupuolishow: Johdatus feministiseen mediatutkimukseen*. Helsinki: Gaudeamus, s. 171–192.
- Ruoho, Iris & Torkkola, Sinikka (2018). Journalism and gender; toward a multidimensional approach. *Nordic research on media & communication*. 39:1, s. 67–79.
- Ruoho, Iris & Torkkola, Sinikka (2010). *Journalismin sukupuoli*. Tampere: Vastapaino.
<https://www.ruskeattytot.fi/ourstory> [viitattu 15.3.2020]
- Sailas, Anne (1986). Naisjournalismin ituja etsimässä. *Sanomalehtimies* 15/1986, 6.
- Saresma, Tuija; Rossi, Leena-Maija & Juvonen Tuula (2010). *Käsikirja sukupuoleen*. Vastapaino. Tampere.
- Savolainen, Tarja & Zilliacus-Tikkanen, Henrika (2015). The Gender Divisions and Hierarchies of the Finnish News Organisations. *Nordicom-Information* 37:2, s. 19–31.
- Savolainen, Tarja & Zilliacus-Tikkanen, Henrika (1992). *Women In Finnish Broadcasting*. Helsinki: Publication of the Finnish National Commission for Unesco No 61.

- Seppänen, Janne & Väliverronen, Esa (2013). *Mediayhteiskunta*. Tampere: Vastapaino.
- Steiner, Linda (2012). Failed Theories: Explaining Gender Difference in Journalism. *The Review of Communication*. 12:3, s. 201–223.
- Suhonen, Pertti (1994). *Mediat, me ja ympäristö*. Helsinki: Hanki ja jää.
- Torkkola, Sinikka & Ruoho, Iris (2009). *Subscribing to a woman editor-in-chief? Female and male editor's views on the impact of gender on careers*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Tuomi, Jouni & Sarajävi, Anneli (2002). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- van Zoonen, Lisbet (1998). One of the girls? The changing gender of journalism. Teoksessa Carter, Cynthia, Branston, Gill & Allan, Stuart. *News, Gender and Power*. London and New York: Routledge Taylor and Francis Group, s. 17–32.
- Vilkka, Hanna (2011). *Seksuaalinen häirintä*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Wahl-Jorgensen, Karin (2019). Challenging presentism in journalism studies: An emotional life history approach to understanding the lived experiences of journalists. *Journalism* 20:5, s. 670–678.
- <https://yle.fi/uutiset/3-10985508> [viitattu 16.2.2020]
- Ylöstalo, Hanna (2012). *Tasa-arvotyön tasa-arvot*. Tampere: Tampereen yliopisto
- Zilliacus-Tikkanen, Henrika (1992). ”Female Journalists in Finnish Broadcasting Network – Attitudes and Strategies”. Teoksessa Savolainen Tarja & Zilliacus-Tikkanen, Henrika. *Women in Finnish Broadcasting*. Helsinki: Publication of the Finnish National Commission for Unesco. No 61, s. 5–23.

Liitteet

Liite 1: Verkkokysely

Tutkimukseni aiheena on, miten sukupuoli vaikuttaa työhön toimittajana. Kyselyyn ovat tervetulleita vastaamaan kaikki suomalaiset toimittajat, joilla on alan työkokemusta.

Tämän kyselyn vastauksia käytetään Tampereen yliopistossa tehtävää pro gradu -tutkielmaa varten. Kaikki vastaukset käsitellään anonyymisti ja avovastauksissa kerrottua käytetään tutkielmassa vain siten, että tiedot eivät ole yhdistettävissä yksittäisiin henkilöihin tai pieniin ihmisjoukkoihin. Säilytän vastauksia kesäkuun loppuun saakka, jonka jälkeen ne poistetaan kokonaan tämän kyselyn ohella. Vastausaikaa on 31. tammikuuta asti.

Jos herää kysymyksiä tai kaipaat muita lisätietoja, tutkielman tekijään voi ottaa yhteyttä sähköpostitse: saara.nyystila@tuni.fi

Kaikki yhteydenotot ovat täysin luottamuksellisia.

* merkityt kysymykset ovat pakollisia.

1. Oletko *

- Mies
- Nainen
- Muu

2. Minkä ikäinen olet? *

- 20 tai nuorempi
- 21-25
- 26-30
- 31-35
- 36-40
- 41-45
- 46-50
- 51-55
- 55-59
- 60 tai vanhempi

3. Kuinka paljon sinulla on alan työkokemusta? *

- 1 vuosi tai alle
- 2-5 vuotta
- 5-10 vuotta
- 10-20 vuotta
- 20-30 vuotta
- 30-40 vuotta
- 40 vuotta tai enemmän

4. Missä medioissa olet työskennellyt? Voit valita halutessasi useamman vaihtoehdon. *

- Maakuntalehti
- Valtakunnallinen sanomalehti
- Televisio
- Radio
- Paikallislehti
- Aikakauslehti
- Muu...

5. Työskenteletkö esimiesasemassa? *

- Kyllä
- En

6. Koetko, että sukupuoli on vaikuttanut työhösi toimittajana? *

- Kyllä
- En
- En osaa sanoa

7. Koetko, että sukupuolestasi on ollut joko hyötyä tai haittaa toimittajan työssä? *

- Hyötyä
- Haittaa

En osaa sanoa

8. Missä tilanteissa tämä on näkynyt?

9. Onko toimituksissa, joissa olet työskennellyt, jaettu työtehtäviä mielestäsi sukupuolittuneesti? *

Kyllä

Ei

10. Jos vastasit kyllä, oletko kokenut sen ongelmalliseksi?

Kyllä

Ei

11. Perustele vastauksesi edelliseen kysymykseen.

12. Koetko, että esimiehet ovat suhtautuneet toimittajiin sukupuolesta riippumatta samalla tavalla niissä työpaikoissa, joissa olet työskennellyt? *

Kyllä

En

13. Miten tämä on näkynyt käytännössä?

14. Koetko, että niillä työpaikoilla, joissa olet työskennellyt, on ollut tasa-arvoinen ilmapiiri? Tässä yhteydessä tasa-arvolla tarkoitetaan sukupuolten välistä tasa-arvoa. *

Kyllä

En

15. Miten tämä on näkynyt käytännössä?

16. Koetko, että sukupuoli on vaikuttanut jollain muulla tavalla työhösi toimittajana?

17. Oletko jollain tavalla voinut vaikuttaa tasa-arvoon työpaikkasi sisällä? Miten? Tässä yhteydessä tasa-arvolla tarkoitetaan sukupuolten välistä tasa-arvoa.

Liite 2: Facebook-saateteksti

Moikka!

Teen gradua siitä, miten sukupuoli vaikuttaa työhön toimittajana. Siihen liittyen oon tehny kyselyn, johon on tervetulleita vastaamaan kaikki toimittajat, joilla on (edes vähän) työkokemusta. Tarkemmat tiedot löytyy kyselylomakkeen alusta.

Vastaamiseen ei mee kauaa, sillä se sisältää sekä monivalintakysymyksiä että avoimia kysymyksiä. Vastausaikaa on 31. tammikuuta asti.

Kiitos jo etukäteen!

Liite 3: Saatekirje opiskelijoille

Hei!

Opiskelen Tampereen yliopistossa journalistiikkaa viimeistä vuotta ja teen parhaillaan gradua, jonka aiheena on, miten sukupuoli vaikuttaa työhön toimittajana. Siihen liittyen olen tehnyt kyselyn, johon ovat tervetulleita vastaamaan kaikki suomalaiset toimittajat, joilla on (edes vähän) alan kokemusta:

<https://docs.google.com/forms/d/1DJg04IPtRktOnDIFLvW7gMmUaqghoAZ0QkhRaRbSGIw/edit>

Kyselyyn vastaamiseen menee vain vähän aikaa, sillä se sisältää paljon monivalintakysymyksiä. Kyselyyn vastataan anonyymisti ja kysymykset myös käsitellään siten, ettei niistä voi tunnistaa ketään vastaajaa. Lisätietoja löytyy kyselyn saatetekstistä.

Tarvitsen tutkimustani varten mahdollisimman suuren aineiston, joten vastauksesta olisi todella suuri apu!

Kiitos paljon jo etukäteen!

Ystävällisin terveisin,
Saara Nyystilä

Liite 4: Saatekirje toimituksiin

Moikka!

Opiskelen Tampereen yliopistossa journalistiikkaa nyt viimeistä vuotta ja teen parhaillaan pro gradu -tutkielmaa siitä, miten sukupuoli vaikuttaa työhön toimittajana. Siihen liittyen olen tehnyt kyselyn, johon ovat tervetulleita vastaamaan kaikki suomalaiset toimittajat, joilla on alan kokemusta:

<https://docs.google.com/forms/d/1DJg04IPtRktOnDIFLvW7gMmUaqghoAZ0QkhRaRbSGIw/edit>

Ajattelin kysyä, olisitteko voineet jakaa verkkokyselyä toimituksen työntekijöille, jotta saisin tutkimustani varten mahdollisimman paljon vastauksia? Siitä olisi suuri apu!

Vastaamiseen ei mene kauaa ja se tapahtuu täysin anonymisti. Vastausaikaa on kuun loppuun saakka. Lisätietoja löytyy enemmän kyselyn saatetekstistä.

Suuri kiitos jo etukäteen!

Ystävällisin terveisin,
Saara Nyystilä
Tampereen yliopisto